

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

303

2727

2727

85

h-64

1926

2011

84

ՔՐՈՂԻՆԱ ԻՆՎԵՆԻՅԻՑ

ՈՒՐԻՆ ՊԱՆԳՈՎԸ

35

Վ.Պ

7-64

Բ. ՀՍՏՈՐ

Հայացուց

Հ. Մ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

2 0 0 3

ՊՈՒՐԷՇ

Տպ. «Բ Ե Մ Ե Ն» 1926

26891-42

Մ Ա Ս Ն Ե Ր Կ Ր Ո Ր Դ

Ս Ե Ի Ո Ի Ր Ո Ի Ա Կ Ա Ն Ը

Ա.

Կը ձիւնէր:

Աւառօտեան ժամը ութն էր:

Երկու վայելչագեղ երիտասարդներ, առանց կարեւորութիւն տալու ձիւնին ու ցուրտին, ձեռքերնին վերնազգեստունն գրպանը դրած՝ օձիքնին վեր հապած, զլիսարկնին մինչեւ ականջնին իջեցուցած՝ Քսան Սեպեմբեր և Սրբունի Թերեզա անուշով փողոցներուն անկիւնը կեցած՝ բանի մը կը սպասէին:

8404

4956

— Յովնաննէս, զեռ չեն կրեւար, ինչ կ'ըսես արգեօք արդէն անցած դացած են — ըսաւ անոնցմէ մէկը, տաքնալու նպատակով ոտքերը գետինը դարնելով:

5920-57

— Չեմ կարծեր, Ատոլֆօ, — պատասխանեց միւսը: — Ժամը իննին միայն կը բացուի այն վաճառատունը ուր որ իրենք կը ծառայեն:

Այդ վայրկենին Սան Քարլոյ հրապարակէն Սեբուի թերեզա փողոցը անցան երկու բարձրահասակ, աշխոյժ օրիորդներ, միազոյն զգեստով, որոնք վերանին մէկ մէկ սև վերնազգեստ առած և գլուխնին ալ ամենապարզ զլխարկ զրած էին: Իրենց հազած զգեստէն հետեւցնելով՝ կարծես երկու քոյրեր էին և երկուքն ալ ծագիկ հասակի մէջ: Մէկը խարտեաչ էր ամենամեծ աչքերով, միւսը թուխ՝ երկնագոյն, հրաշալի աչքերով:

Հեռուէն երբ երկու երիտասարդները անտան՝ ժպտելով իրարու նայեցան:

— Այս գէշ օրով ալ եկած են մեզ դիտելու — ըսաւ թխազոյն օրիորդը: — Իրօք մրցանակի արժանի են իրենց հաստատման թեան համար:

Օրիորդները երկու երիտասարդներուն առջեւէն անցան լուրջ և ծանր կերպով, որոնց յիշեալ երիտասարդները

զլխարկնին վերցնելով յարդութեամբ բարև տուին: Այդ առնն երկու օրիորդներն ալ կարմրեցան, խարտեաչ ազջրկան սև աչքերուն անուշ նայուածքը՝ Ատոլֆի նայուածքին հանդիպեցաւ, մինչդեռ թխազոյնին երկնագոյն աչքերը շողացին Յովհաննէսի աչքերուն: Երկու օրիորդները քայլերնին երազեցին չտեսնուելու համար զիրենք հետապնդով այդ երկու երիտասարդներուն, և քիչ ետք մտան այն վաճառատունը՝ ուր իրենք կը ծառայէին:

Խարտեաչ աղջիկը Լիտիա Ռավալեանօն էր, երիտասարդ մուրացկուհին, որուն վրայ խօսեցանք մեր վէպին սկիզբը: Թխազոյնը Ռիթա Վէստանուն էր, Դուկաս աղբարին աղջիկը, այն վեհանձն մարդուն՝ որ սկսած էր իբրև իր ընտանեաց հոգ տանիլ զժրախտ Ռէնցսի և անոր աղջկան վրայ:

Ռիթա և Լիտիա, միեւնոյն տան մէջ բնակելով շատ շուտով զիրար սիրել սկսան, իբրև թէ երկու հարազատ քոյրեր ըլլային:

Նւ երբ օրիորդ թխազոյի աղախինը

եկաւ սր իր փոքրիկ տիրուհւոյն Լիտիա-
յի տուած գործը առնելու՝ Ռիթան իր
բարեկամուհւոյն տեղ պատասխանեց .

— Ըսէ՛ օրիորդ թիւնայի որ Լիտիան
աղատ թողլով մեծ շնորհք մը կ'ընէ ,
վասնզի աշխատութեաց հաստատուն տեղ
մը գտած է, զոր առաջուց յանձն չէր
առած ընդունիլ, վասնզի տիրուհւոյդ
աշխատիլ խօսք տուած էր :

Հաղիւ թէ աղայիներ մեկնած էր՝
Ռիթան իր բարեկամուհին գրկեց ու
ըսաւ .

— Մի լար Լիտիա, յերաւի մեր
վաճառատան մէջ պարապ տեղ մը կայ .
մեր տեսուչը այս օրերուս օրիորդ մը
փնտռելու ետեւէ է, ապահով քեզ կ'ըն-
դունի . այսպէսով ամբողջ օրը միասին
կ'անցնենք : Ամիսը երեսուն ֆրանք կը
վճարէ, բաց առկից վաճառածիդ հարիւ-
րէն մաս մ'ալ քեզի կը մնայ :

Լիտիա տիրեցաւ սր այլեւս պիտի
չկարենայ տեսնել իր առաջին բարերա-
բուհին, բայց Ռիթայի իր վրայցցուցած
սէրը զինքը միտիթարեց շուտով, և ան
այլեւս ուրիշ բան չմտածեց՝ բայց եթէ

յանձն առնուլ այդ առաջարկելիք գոր-
ծը և պատուաւոր կերպով պահել իր
մայրը :

Շարաթուան մը մէջ արդէն Լի-
տիա վաճառատան մէջ ծառայելու վար-
ժուեցաւ :

Երկու աղջիկները միշտ միասին
կ'երթային վաճառատուն և միասին կը
դառնային : Իրիկուն մը, տուն դառնա-
լու միջոցնին հանդիպեցան երկու երի-
տասարդներու՝ որոնք իրենց ապագային
մէջ մեծ դեր մը պիտի խաղային :

Լիտիա ատոնցմէ մէկը ճանչցաւ .
թիւնայի եղբայրն էր, բայց ան զինքը
չճանչցաւ և որ աւելի Ռիթայի վրայ
կ'ուզէր իր նայուածքը :

Միւս երիտասարդն էր Ատոլֆօ
Վուլֆ, հարուստ արուեստագէտի մը մէկ
հատիկ սրղին : Ատոլֆ Լիտիայի խաբ-
տեալ գեղեցիկութենէն զբաւուած՝ դայն
կ'ուզէր իրեն կնութեան առնել :

Ասկայն երկու երիտասարդներն ալ
յանդուղն և համարձակ չէին և երկու
օրիորդները լուրջ ու պարկեշտ էին, այդ
պատճառով տասներհինգ օրէ ի վեր ամէն

որ երբ իրարու կը հանդիպէին՝ ուրիշ բան չէին ըրած՝ բայց եթէ պարզապէս իրաջու նայիլ ու բարեւել :

Ատոյ՜ֆոյի բնակած պարտոր Յովհաննէսի բնակարանէն շատ հեռի չէր :

Երեսասարգը սոյն օրը առնն դառնալէն ետք իր մօր յարկարածիւնը մտա :

Ատոյ՜ֆոյի մայրը, Ռոզանա Վուրթի, նենգաւոր քոյրն էր դժբախտ Ռիզարատ Ռավլալիանոյի որ Լոնտրայի մէջ ճնուկեղէն Աստղ պանդոկին մէջ զո՛հ գնաց :

Ռոզանան թէև բաւական տարիքն առած էր, այսուհանդերձ դեռ աչխոյժ կին մ'էր, բարձր, նուրբ, զոյգ մը գիւթիչ աչքերով :

Ատոյ՜ֆոյ մինչդեռ սենեակը կը ժտէր՝ մօրը ձայնը լսեց որ բարկութեամբ կ'ըսէր.

— Չէ՛, ս. յ. է՛ այն ժապաւէնը՝ զոր ես ընտրեցի. ծառայող աղջիկը սըխալած է, պէտք է որ ես դառնաս ու այդ ապուշ աղջկան տաս ը ելով որ ուրիշ անգամ ուշադիր բլրայ եթէ չ'ուզեր որ իրեն պատճառով տէրը խանութիլու լոճախորդ մը կորնայնէ :

Ատոյ՜ֆոյն երբ ներս մտաւ՝ մօրը դէմքին վրայ բարկութեան տեղ ժպիտ մը խաղաց : Համբոյրնին փոխանակելէ ետք մայրը հարցուց.

— Ո՛ւր էիր :

— Յովհաննէս Բիւղդրայի հետ էի :

— Իրեն ըսի՞ր թէ յառաջիկայ շաբաթ քսանամեակդ տօնելու համար՝ պարահանդէս մը պիտի տանք. և թէ շատ ուրախ պիտի ըլլանք եթէ կ'ըր, հայրը և քոյրը հրաւէրնիս չմերժեն :

— Չէ, մոռցայ ըսելու :

— Գէշ ըրեր ես, դուն գիտես որ հայրդ ասպետ Օւլսղէի հետ յարաբերութեան մէջ կ'ուզէ մտնել. այն ատենէն ի վեր երբ անոր քոյրը Պաստանոյի տան մէջ ճանչցայ՝ մտքէս բան մ'անցած է, որ յուսամ որ մը պիտի իրականանայ :

Ատոյ՜ֆոյ իր մօրը քով նստած՝ ժպտելով անոր կը նայէր :

— Կը գուշակեմ թէ ի՛նչ անցած է մտքէդ, — ըսաւ. — Օրիորդ թի՛նան կ'ուզես ինձի հարս ընել, բայց նա ինձի գաղափարական հարս մը պիտի ըլլայ չէ՛ :

— Այո՛: Արդեօք դուն կը ճանչնաս
անկից աւելի գեղեցիկ և լաւադոյն
յարակութիւններով օժտուած աղջիկ մը:

— Այո՛ կը ճանչնամ, բայց թինա-
յի մեծուքանակ օժիտը չունի:

Ռոզանան չըթաւնքները խածաւ,
զաւակին ըրած դիտողութիւնը զինքը
վերաւորած էր:

— Գուն բաւական հարուստ ես —
ըսաւ հպարտութեամբ մը զլուսը վեր
բարձրացնելով — և օժիտի մը ետեւէ
որսի երթալու պէտք չունիս:

Ատողֆոյ տարօրինակ կերպով ծի-
ծաղեցաւ:

— Ուրեմն պիտի թողո՞ւս սիրելի
մայրիկ որ աղքատ աղջկան մը հետ ա-
մուսնանամ, որ գեղեցիկ է թինայէն
աւելի, և զոր թինայէն աւելի կը սիրեմ:

Ռոզանայ հազիւ կարենալով զսպիկ
բարկութիւնը՝ պատասխանեց.

— Ատողֆոյ, յիմար խօսքեր մի՛ ը-
սեր, նայէ՛ որ մեր խաղաղութիւնը, եր-
ջանկութիւնը և պատիւը չաբաստւորես:
Եւ մինչեւ որ խելքիս յարմար չըլլայ՝
ես, իբրև մայր՝ այդպիսի ամուսնու-

թեան մը հաւանութիւն պիտի չտամ:
Չըլլայ՝ թէ խելքդ տուած ըլլաս այնպիսի
անառակ աղքատ աղջիկներուն՝ որոնք
իրենց ապագայի բախտը չսկելու հա-
մար քեզի տարեկից հարուստ երիտա-
սարդները կը խօսեն. գիտցած ըլլաս
Ատողֆոյ, եթէ այդպիսի աղջիկ մը պիտի
ըլլայ ըու ընտրածդ՝ դեռ ոտքը տանս
սեմէն ներս չդրած զայն կը խեղդեմ:

Ատողֆոյ թեթև մը ուսերը շարժե-
լով ըսաւ.

— Այս կէտին պիտի չհասցնեմ
զքեզ, հոգ մի՛ ըներ մայր: Միայն կը
խնդրեմ որ հիմակուհիմակ ինծի հետ
ամուսնութեան մասին չխօսիս. ես դեռ
զուարճանալ կ'ուզեմ, Յովնանէսն ալ
ինծի պէս կը մտածէ: Ռուստի թողունք
այս խօսակցութիւնը, և ըսէ՛ ինծի թէ
ինչո՞ւ քիչ մ'առաջ աղախինին կը նե-
ղանայիր:

— Ո՛հ, նեխագային չնեղացայ. «Մեծ
Աշխարհ» վաճառանոցին ապուշ աղջկան
մը վրայ բարկացած էի որ փխտանալ
իմ ընտրած մաշակէնը դրկելու՝ ուրիշ
մը գրկած է:

— Մայր, դուն այդ վաճառատու-
նէ՛ն առուտուր կ'ընես,— հարցուց Ատոլ-
ֆոյ.— Բռան Սեպտեմբեր փողոցին մէջ
է այդ վաճառատունը, այնպէս չէ՛ :

— Այո՛, ի՛նչ կայ, արդեօք հոն ո՛ր
և է ճանչուօր մ'ուենիս :

Ես երբեք չեմ մաներ մեր վայել-
չազեղ տիկիներու սրբարանները! որոնք
էրիկ մարդոց կամ սիրահարներու կոր-
ծանման գլխաւոր պատճառներն են,
բայց զրեթէ շուրջ վաճառատուներու
մէջ ծառայող օրիորդները կը ճանչնամ,
և զիտեմ որ «Մեծ Աշխարհ» վաճառա-
տան մէջ են ամենապեղեցիկ աղջիկ-
ները :

— Գնա՛, յիմար բռներ մի՛ խօսիր,
արդէն բաւական բարկացած եմ այն սե-
ւաչուի խարտեաչ խարդախ աղջկան որ
այս առտու ինձի ապուշութեամբ ծա-
ռայեց . . .

— Սեւաչուի խարտեաչ աղջկան—
խօսքը կտրեց Ատոլֆոյ.— Զինքը անձամբ
չեմ ճանչնար. բայց միշտ Վը բարեւեմ
իրեն. մայր, կը յուսամ որ դուն այնչափ
անդուլտ պիտի չըլլաս և անոր նիւթա-

կան ապագան պիտի չքայքայես. վասն
զի ան պարկեշտ աղջիկ մըն է :

— Ո՛հ, ո՛հ, աս ո՛ւր լսեր ես որ
վաճառատան մը մէջ աշխատող աղջիկ
մը պարկեշտ ըլլայ :

Ատոլֆոյ, մօրը այսպիսի բացատ-
րութեան վրայ սաստիկ նեղուած պա-
տասխանեց .

— Վաճառատուներուն մէջ աղ-
ջիկներ կան՝ որոնք շատ աւելի համեստ
են քան մեր առաքինի կարծուած շատ
մը տիկիները որոնց թէ և բան մը չի
պակսիր՝ բայց նորէն սիրահարներ ունին :
Դուն այս մասին Ծուլքոյ կոմսին կար-
ծիքը հարցուր :

Ռոզանան իր զաւկին բերնէն այս
վայրկեանին Ծուլքոյ կոմսին անունը լը-
սելով՝ շփոթեցաւ և երեսին գոյնը նե-
տեց :

— Հոս ի՛նչ կը մանայ Ծուլքոյ կոմ-
սը. — հարցուց :

— Ինքը շատ լաւ ուսուցմասիրած
է կիները, և ատոր համար է որ չա-
մուսնանար :

Ռոզանա մեծ շունչ մ'առաւ :

— Հարկ չկայ որ դուն այ կոմսին նմանիս :

— Ինչո՞ւ մայրիկ: Ես բնդհակառակը զինքը ինծի օրինակ առնել կ'ուզեմ. կ'ուզեմ վայելել կեանքը՝ առանց կնոջ մը հետ կապուելու, ինչպէս կ'ընէ ինքը Յոլքոյ :

Ռոզանա շտկուեցաւ և տխուր կերպարանք մը ցուցնելով

— Բաւական է — ըսաւ, — այսօր ինծի այնպիսի խօսքեր կ'ըսես յորոնք քու հասակիդ և կրթութեանդ վայելչեն : Ապահով եմ որ Յովհաննէսը քեզի պէս չի մտածեր :

— Յովհաննէսն այճիշտ ինծի պէս եք մտածէ և կը դատէ, կ'ապահովցնէ զքեզ, ո՛չ ես, ո՛չ ինքը չնչին բանի մը համար մէկու մը չարութիւն մը պիտի չընենք: Դուն յետոյ իբրեւ ազնուական և կրթեալ կին մը՝ պէտք է ներողամիտ ըլլաս խեղճ աղջկան մը նկատմամբ, որ պարզ անուշադրութեամբ քեզի ուրիշ ժապաւէն դրկած է :

— Տակաւին այդ աղջիկը կրպտապանեալ

— Ես միշտ տկարներուն կողմն եմ: Հիմակ փոխուելու կ'երթամ ու ետքը ճաշելու կու դամ :

Երբ Աստլֆոյ դուրս ելաւ՝ տիկին Ռոզանա գլուխը քանի մը վայրկեան կուրծքին վրայ կախեց, զայն արցունքներով թրջելէն ետք բարձրացուց և ինքըն իրեն հարցուց .

— Սրդեօք նա կը կասկածի՞ . . . արդեօք նա բան մը գիտէ՞ . . . Ո՛չ, ո՛չ, Աստուած իմ, մի թողուր որ նա բան մը կուտէ: Պէտք է որ անպատճառ Յոլքոյ կոմսին հետ խօսիմ :

Եւ ճաշարանը երթալու պտեն նորէն ինքն իրեն ըսաւ. — Պէտք է պատվել տամ վաճառատան այդ անհոգ աղջիկը :

Բ.

Ռէնցան, Լիտւայի մայրը երբ Ղուկաս եղբօր տունը բնակելու գնաց՝ անկէ վերջ իր հօրը մականունով ուզեց ճանչցուիլ. վասնզի կը վախնար որ Ռափայեանն անունը իրեն զժրատուութիւններ պիտի բերէր:

Այսպէս նաև իր աղջիկը՝ փոխանակ Ռափայեանն կոչուելու՝ Լիտւա Պոլթօն կոչուեցաւ և «Սեմ Աշխարհ» վաճառատան մէջ ծառայութեան մասնատան այդ անունով ներկայացաւ:

Ռէնցայի բնակարանը դռնով մը հազորդակցութիւն ունէր Ղուկաս Աղբօր բնակարանին հետ, երկու ընտանիքները միասին կ'սպրէին և միասին կը ճաշէին:

Երկու աղջիկները միևնոյն սենեակին մէջ կը պառկէին, մեծ սենեակ մը՝ այրի կնոջ անկողնոյ և միանգամայն աշխատութեան և կերակուրի սենեակն էր. ուրիշ փոքրիկ սենեկի մը մէջ՝ որ խոճանոցին կից էր՝ Ղուկաս Աղբօրը կը բնակէր:

Ղուկաս աղբօրը Ռէնցան գործատան մը ներկայացուցած էր՝ որ այրի կնոջ ասեղով բանուածքներ յանձնեց:

Առաջին օրն իսկ Ռէնցան իբր իր երկրորդ աղջիկը սիրեց Ռիթան, և ան այ փոխադարձ գինքը մօր մը պէս կը սիրէր:

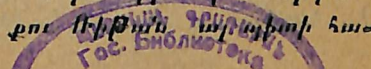
Այսպէս երկու աղջիկները զիրար սիրեցին իբրև երկու քոյրեր: Ռիթա որ արիասիրտ էր բնաւօրութեամբ իրեն պարտք համարեց իր ազնիւ և և տկար բարեկամուհին պաշտպանել:

Ռէնցա, մինչդեռ երկու աղջիկները վաճառատունն էին, Ղուկաս աղբօրին պատմեց իր բոլոր ցաւալի կեանքը և բռնակիրը հետեցուց:

— Երկանդ անյայտացումը խորհրդաւոր բան մ'է, ես ուստիկանութեան մէջ ճանչուորներ ունիմ, անոնց կը պատմեմ և ո՞վ գիտէ օր մը չէ օր մը ճըլմարտութիւնը արդեօք մէջտեղ պիտի չելլէ:

— Աւտուած լսէ ձայնդ: Եթէ կարենամ էրիկս և և կամ իր հարստութիւնները գտնեյ՝ քու Ռիթան արդարեւ հասնուի:

25-0655

ըստանայ, վասնզի ասկից ետք մէկ ըն-
տանիք պիտի կազմենք:

Ատուլֆի եւ Յովհաննէսի երկու ազ-
ջիկներուն հանդիպումէն երեք օր ետք
իրիկունը ժամը ութին Ռէնցան իրիկ-
ւան ընթրիքը պատրաստելու ետէք էր
երբ երկու աղջիկները ներս մտան եւ
զինքը համբուրեցին:

Քիչ ետք Ղուկաս աղբարն ալ ներս
մտաւ եւ կերակուրի նստանաւ կուրթայով
եւ կազամքով եփած ապուրին հոտը
Ղուկաս աղբարին ախորժակը գրգռած
էր, վառարանի կրակը սենեակը անուշ
ձը տաքցուցած էր:

— Դուքըր ցուրտ է,— ըսաւ բեռ-
նակիրը ձեռքերը շփելով— բայց հոս ին-
ծի արքայութիւն կը թուի:

Եւ ապուրը ուտելէն ետք աւել-
ցուց:

Դուն, Ռէնցա կատարեալ խոհա-
բարուհի մ'եմ, եփած ապուրդ եթէ մե-
սելներն անզամ ուտեն՝ կ'ողջըննան,
ա՛հ, օրհնեալ ըլլայ աղջնակդ որ, զիս
այն իրիկունը քովդ տարաւ, յիրաւի
այդ օրհնութիւն մ'եղաւ ինծի եւ Ռիթա-
յիս համար:

Ռէնցա ժպտեցաւ,

— Եւ ես պիտի ըսէի այդ խօսքը
բացադանչեց:— Եթէ ես եւ աղջնակս
այխարհի վրայ թշուառ եւ երեսէ ինկած
չենք այդ քեզի միայն կը սպարտինք:

— Ճիշտ է մայրիկ,— խօսքն առաւ
կիտիա:— Նայալէս եւ ես, եթէ Ռիթան
չըլլար՝ այսօր տխուր քառսրդ ժամ մը
պիտի անցնէի:

Ռէնցա սովորենեցաւ, մինչդեռ
բեռնակիրը անհամբեր կ'ուզէր լսել պա-
տահածը:

— Աստուած իմ, քեզի ինչ պատա-
հեցաւ — հարցուց մայրը տազնապսած
զիրքով մը:

— Վախնալու բան մը չկայ,—
ժպտելով մը խօսքը կտրեց Ռիթա,— Լի-
տիան եւ ոչ իսկ յանցաւոր է, անա ե-
ղածը: Ինչպէս գիտէք ձեր աղջիկը այն
մասին մէջ կը ծառայէ՝ ուր ժապաւէն-
ներ կան: Անցեալ օր Վուլֆ անունով
տիկին մը հպարտ եւ գոռոզ՝ բաց մա-
նիշակագոյն ժապաւէն մը կ'ընտրէ ի-
րեն համար, պատուիրելով որ զայն ի-
րեն տունը զրկեն: Միեւնոյն ատեն Լին-

կրէնօ կոմսուէին ալ կարմիր գոյնով
 ժապաւէնի կտոր մը կը գնէ ինդրերով
 որ իրեն գնածն ալ տուն զրկեն: Լիտիան
 նոյն օրն իսկ ծառային կու տայ որ գա-
 նոնք իրենց տեղերը տանի բայց ծառան
 կը փոփոխէ անուշադրութեամբ եւ
 կարմրագոյն ժապաւէնը արկին Վուլֆի
 տունը կը տանի իսկ մանիշակագոյնը
 Լինկրէնօի: Վերջինը անուշութեամբ մը
 կ'իմացնէ որ սխալօժ են, մինչդեռ ար-
 կին Վուլֆ կրակ կտրած՝ ժապաւէնը
 ետ կը դարձնէ պահանջելով որ Լիտիան
 ծառայութենէն արձակեն:

— Ո՛հ ի՛նչ չար կնիկ է — խօսքը
 կտրեց Ռէնցա:

— Յիրաւի, կարգ մը արկիններ
 կան որոնք աւելի յիմարանոցներու մէջ
 պէտք էին բնակիլ:

— Տիկին Վուլֆի ատոնցմէ է—
 աւելցուց Ռիթա,— բնաւ չի կարեկցիր
 մէկուն եւ ո՛րէ ակամայ անուշադրու-
 թեան չի ներեր: Եւ այսօր պ եկաւ եւ
 զարմացաւ որ Լիտիան տակաւին վա-
 ճառանոցին մէջն է: Բայց ես հասկցու-
 ցի իրեն ի՛նչ ըլլալը, եւ ընկերուէիներս

ինձի ձայնակցեցան եւ մեր գլխաւորնե-
 րէն մէկն ալ եկաւ պաշտպանելու Լի-
 տիան: Տիկինը սպառնալից ըսաւ թէ
 այլես ստքը մեր վաճառանոցը պիտի
 չդնէ: Մեր տեսուչը կարևորութիւն
 չտուաւ զՂային կին մը՝ ըսաւ եւ խըն-
 զիրը վերջացաւ:

— Ա՛հ, ատիկոս լպւադոյն յանդի-
 մանութեան մը արժանի էր,— ըսաւ
 բեռնակիրը,— այնու հանդերձ սպրիս
 Ռիթա որ կրցեր ես անոր աղէկ դաս մը
 տալ:

— Արդէն առաջուց ալ այդ կինը
 ինձի դէմ ատելութիւն ունէր, միշտ
 խեղճ աչքով կը նայէր ինձի:

Լիտիայի հանդիպած դէպքը չու-
 տով մոռցուեցաւ, սակայն երկու ազ-
 ջիկները ուրիշ գազտնի բան մ'ալ ունէ-
 ին: Տուն դարձած միջոցին, վաճառա-
 տան դռնապանուէին թղթատունէն
 ընդունած մէկ մէկ նամակ տուաւ ի-
 րենց:

Լիտիա եւ Ռիցա կարմրելով աւին
 եւ դեռ չբացած շիկագոյն աղջիկը հար-
 ցուց երկչոտութեամբ մը:

— Պէտք ե՛նք քեր ճողոզաց ցուցներ:

— Լաւ է որ առաջ իմանանք թէ ի՛նչ գրուած է, — պատասխանեց Ռիթա որպէսզի պարապ տեղը ղերենք անհանգիստ չընենք:

Ընթրիքէն հօք իրենց սենեակը քաշուեցան՝ առաջին գործերնին եղաւ խորհրդաւոր նամակները կարդալ:

Ռիթան բացաւ իրենը եւ առաջ ինքը կարդաց.

«Օրիորդ,

«Ձիւ յանդուգն պէտք է կոչեա անշուշտ, որ առանց ծանօթութիւն մը ունենալու քեզ հետ դէպի քեզ ունեցած զգացումներս պարզեմ զիմացդ: Հօրկ չկայ որ ըսեմ թէ կը սիրեմ քեզ արդէն զուէն ալ անդրադարձած պիտի ըլլաս որ իմ նայուածքներս իմ սէրս կ'արտայայտին. բայց թերեւս դեռ հասկցած եւ ըմբռնած չես մէջս դէպի քեզ ունեցած մեծարանքն ու յարգանքը:

«Ինչքեմ զիս խարերայ մի համարեր եւ մի՛ մերժեր զիս:

«Կիրակի կէսօրէն հօք մալը երկուքին բարեկամիս հետ Քաղաքային թան-

գարանը պիտի գտնուիմ եթէ գքեզ այդ օրը հոն տեսնեմ՝ ըսել է թէ դուն ես փոխադարձ կը սիրես, իսկ եթէ ոչ յուսահատ պիտի խոստովանիմ թէ խարուած եմ:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ

— Ի՛նչ կ'ըսես ասոր—հարցուց Ռիթա, վերջին պարբերութիւնը յուզուած կարդալէն հօք: Ինձի կը թուի որ այս գրողը ազքատ ազջիկ մը խաբելու զիտաւորութիւն չունի: Բացի ասկից ես այնպէս շատ շուտով հրապուրուողներէն չեմ:

Այսպէս ըսելով կորովով՝ մը գեղեզեցիկ զլուխը բարձրացուց. աչքերը շողշողացին, իր վարդապոյն շրթունքները համարձակութիւն մը եւ վստահութիւն մը ստացան:

— Հիմակ ալ գուկդ կարդա՛յ, — ըսաւ:

Լիտիա կարդաց.

«Նրկնային օրիորդ

«Մի՛ ըսեր թէ ներկայովս կու գամ խաղաղութիւնդ վրդովելու, մտածէ թէ

չեմ կրցած սօնձ մը զնեկ զէպի քեզ տա-
ծած սիրոյս :

«Ո՛հ, թող որ սիրեմ զքեզ, մի՛ մեր-
ժեր զիս : Ձեռ զիտեր թէ՛ ի՛նչ լաւու-
թիւն և բարիք պիտի ընէ ինձ քու ան-
կեղծ սէրդ :

«Ի՞նչ իմ պահապան հրեշտակս
պիտի ըլլաս . իմ խարտեաչ հրեշտակը և
ես քու սիրոյդ համար բարի եւ հաւա-
տարիմ պիտի ըլլամ եւ պիտի օրհնեմ
զքեզ :

«Կիրակի կէսօրէն ետքը ժամը եր-
կու քին ընկերոջս հետ քաղաքային թան-
դարանը պիտի գտնուիմ : Յոյս տուր ին-
ձի թէ ի դուր պիտի չընեմ շրջապայու-
թիւնը եւ զքեզ հոն պիտի գտնեմ եւ
ուր այս նամակիս յերանացի նպաստա-
ւոր պատասխան մը պիտի տաս : Եթէ
ինչպիսիքս մերժեմ՝ զիտցիր որ զիս թըշ-
ւառ պիտի ընես և ես ապրելէն աւելի
մահուան պիտի փախազլմ :

ԱՏՈՒՅՈՅ

— Եսանդալից ու չափազանց բա-
ցատու թիւններ են — ըսաւ Ռիթա երբոր
Լիտիան կարդալը լինցուց, — ինչ որ աչ

ըլլայ՝ երկու քին ժամադրեալ տեղը կ'եր-
թանք :

Լիտիայի սիրաբ ուժգին բարախել
սկսաւ :

— Իրա՞ւ, կը հաւանի՞ս :

— Այո՛, վասնզի պայծառ եւ մա-
քուր կացութիւնները կը սիրեմ, եւ կը
փափագիմ վտանգը զիմացս տեսնել :
Վախնալու ի՛նչ պատճառ ունինք քանի
որ երկու քնիս սիստին ենք :

Լիտիա հազիւ թէ մտիկ կ'ընէր Ռի-
թայի, անոր շրթունքները շարունակ Ա-
տուլֆի անունը կը կրկնէ ինեւ աչքերը կը
շարունակէին կրկին կարդալ նամակը :

Ռիթան անդրադարձաւ այդ .

— Ձգէ՛, ինձի պէս ըրէ, — ըսաւ —

պտտոէ նամակը և ա՛յ վրան մի՛ ժտածեր
դուն հիմակ մտածէ թէ ի՛նչ պատասխան
պիտի տաս Ատուլֆուիդ : Նայէ՛, կիրակի օր
չըլլայ թէ Ռափայիանս կոչես ինքզինքդ,
Յովհաննէսին մի՛ զիտցներ թէ իր քրոջը
պաշտպանեալ մուրացիուհին ես :

— Չի՛, չէ, չեմ ըսեր, — ընդմիջեց
Լիտիա, — ապահով եմ ալ որ ան հիմակ
զիս չպիտի ճանչնայ :

երկու ազջիկները նստմակերին պատ-
 աելէն ետք կէս ժամու չափ դեռ շա-
 րունակեցին խօշակցութիւննին և յետոյ
 անկողին մտան: Ռիթան շուտով խա-
 զադեցաւ, բայց Լիտիան չկրցաւ աչքերը
 դոցել: Կը մտածէր թէ ինչո՞ւ այդ գաղա-
 նիքը մօրը պիտի չյայտնէր:

Գ.

Գերեզմանին գրեթէ ճիշտ դիմացը
 առանձնացեալ լաակոց տեղ մը, Յուլքոյ
 Կոմսը նկարչատուն մ'ուռնէր, ուր օրը
 քանի մը ժամ վրձինով կը զբաղէր,
 եւ երբեմն գիշերներն ալ հոն կը պառ-
 կէր:

Յուլքոյ Կոմսը Դորինոյի կեզրոնը
 զեղեցիկ ընակարան մ'ալ ուռնէր:

Յիսուն տարին լրացուցած էր,
 բայց նոյնիսկ օրուան լոյսին՝ երեսուն
 տարի չէր գուցներ: Մարմնով բարձրա-

հասակ, ուժեղ, ջղային, կենդանի աչ-
 քեր ունէր, ահռաները ճերմակ, մազերն
 ալ դեռ բոլորովին սև էին:

Ան հին ազնուական սերունդէ ա
 ռաջ եկած էր, եւ հօրենական ժառան-
 գութեամբ կ'ապրէր: Առաջ դեռ աւելի
 հարուստ էր, բայց քսան տարեկան եղած
 ատենը որը մնայով այնպիսի շոայ կեանք
 մ'անցուցած էր՝ ստացուածքին կէսը կա-
 նանց, ձիերու, խաղերու մսխած էր,
 եւ եթէ մինչև երեսուն տարի ա'յնպէս
 շարունակէր՝ ուտելու հաց անգամ պիտի
 չուռննար:

Դեռ այդ վիճակին չ'առած՝ անկըը-
 ցաւ ինքզինքը չափաւորել, կառքերը
 վաճառեց, ծառաները արձակեց, կառ-
 քով մը եւ ծառայով մը զոհացաւ եւ
 ժամերը նկարչութեամբ սկսաւ անցընել:

Շատ մը հարուստ տիկիներն իրենց
 ազջիկները կոմս Յուլքոյին կնութեան
 սուաջարկած էին, բայց ան զամէնքն ալ
 մերժելով չէր ուզած իր ազատութիւ-
 նը ամուսնութեան լուծով կապկպել:

Ինքը այնպիսի ընկերական եւ ըն-
 տանի ընաւորութիւն մ'ուռնէր՝ որ բոլոր

տիկինները կը զիւթէր եւ որոնք առաջին տեսութեան իսկ կը սիրահարուէին իրեն :

Յողքոյ կոմսը այն ատեն ծանօթացած էր տիկին Ռոզանա Վուլֆին՝ երբ ալ խելքը զլուխը ժողվելով՝ առաջագրած էր ետ կենալ շուայլ կեանքէն : Այդ ժամանակ տիկին Վուլֆը երկու ասորիէ ի վեր կինն եղած էր արուեստագէտի ժը, եւ ինքն ալ մէկն է նոյն աստիճանի ամենագեղեցիկ եւ հանճարեղ կիներէն :

Յողքոյ եւ Ռոզանա զիրար հասկըցան եւ շուտով իրարու սիրահալուեցան : Ասիայն Ռոզանա ուրիշներուն ներկայութեան ա՛յնպէս մը կը վարուէր Յողքոյին հետ՝ որ ոչ ոք կասկածեցաւ անոր անհաւատարմութեան վրայ, եւ միշտ յարդուած մնաց իր ծանօթներէն :

Այս յարաբերութիւնը շարունակեցին մինչեւ որ Ատոլֆոն ծնաւ :

Ատոլֆոյի իր մօր հետ ըրած խօսակցութեան երկրորդ օրը՝ կոմս Յողքոյ՝ Ռոզանայէն տոմսակ մը ընդունեց

որուն վրայ սա համատու պարբերութիւնը գրուած էր .

«Ուրբաթ առաւօտ քեզի պիտի գամ, լուրջ խնդրոյ վրայ խօսելիք ունիմ» :

Յողքոյ տոմսակը կարգալէն ետք ուսերը թօթուեց .

— Անշուշտ սովորական արտառոցութիւնները, սովորական խղճահարութիւնները պիտի կրկնէ, որոնք զիս սկսան այլեւ յոգնեցնել . — ու մրմոսաց . — Եւ դեռ չի հասկնար որ երկուքս ալ կը ծերանանք եւ թէ քսան տարիէ ի վեր ունեցած յարաբերութիւններնէս ետքը, նախանձոտութիւնները ծիծաղելի բաներ են :

Ուրբաթ առտու ժամը իննիւն Յողքոն արդէն իր աշխատութեան սենեակն էր : Քիչ ետք դուռը բացուեցաւ եւ Տիկին Ռոզանա Վուլֆը . ներս մտաւ Յողքոն անոր ձեռքն առաւ սեղմեց եւ քովը նստաւ :

— Լուրջ մտաւանջութիւններ ունիմ, — ըսաւ Ռոզանա տխրութեամբ :

— Անշուշտ քեզի ըսած պիտի ըլլան որ ես անապաշխար մեղաւոր մըն

եմ .— Ըստև Յուդէոյ խնդարով — եւ այս
չարթուս մէջ հոս ընդունած եմ գեղե-
ցոկ կոմսուհին Եւան :

Ռոզանա կրակ կարեցաւ :

— Ինչպէ՞ս : Նա հո՞ն եկաւ :

— Չէի՞ր գիտեր :

— Ո՛չ, հիմա կը լսեմ : Ինչ բանի
համար եկաւ :

— Ուզեց ինձմէ գիտնալ թէ առ-
պեան Օսէսդէ Փիէդրա քոյր մ'ունի ե-
ղեր, որուն անցեալին մասին տեղե-
կութիւններ ուզեց :

— Է դուն ինչ ըսիր :

— Ճշմարտութիւնը, թէ չեմ գի-
տեր որ նա քոյր ունի, ուրեմն եւ ոչ
այ անոր անցեալին վրայօք տեղեկու-
թիւններ կրնայի տալ :

— Կոմսուհին զո՞ մնաց քու այս
պատասխանէդ :

— Չեմ գիտեր, «թերևս զիս խա-
րած են» ըստ «բայց կոնտրա քսան տա-
բի առաջ օրիորդ Փիէդրա մը ապրած է,
կրնայ ըլլալ որ ասպետ Օսէսդէի քոյրը
չլլայ» ըստ եւ ինձմէ ներողութիւն
խնդրեց զիս անհանգիտ ընելուն համար :

Բայց Ռոզանա ըսէ՛ ինծի, ինչո՞ւ այդպէս
տգգունած ես,

Ռոզանան շուրջը նայեցաւ որ չըլ-
լայ թէ իր ըսելիքը մէկը լսէ, և կոմսին
ակայնջին մօտենալով՝ ըսաւ .

— Վախեմ Ատուֆոյ որդիս կը կաս-
կածի մեր յարաբերութեան վրայ, եւ
թերևս գիտէ ամէն բան . . .

Այս անգամ կոմսն այ դէմքին
դոյնը նետեց :

— Զարմանալի՛ բան — բացադան-
չեց :— Անխոհեմութիւն մը ըրի՞ր

— Ո՛չ, ո՛չ, կրնաս ապահով ըլլալ,
բայց իր խօսակցութիւնները զիս դող
հանեցին :

Ռոզանա կրկնեց Ատուֆոյի խօսակ-
ցութիւնը և կոմսին վրայ ըրած դիտո-
ղութիւնները :

Յուդէոյ խնդաց

— Ասո՞ր համար դող ելար : Ո՛րչափ
դեռ տգայես : Ան զիսկը սիրէ, արիւնը կը
քաշէ, կ'ուզէ զիս իրեն օրինակ առնել,
ան գիտէ որ ես կեանքը կը վայելեմ,
ինքն այ ինծի կ'ուզէ նմանիլ . անա այս
է բոլորը : Եւ ասո՞ր համար երևակայու-
թիւնդ կը տաքցնես :

Ռոզանան ջղային էր :

— Ահա, դու այդպէ՛ս ես — բաստ
գտանու թեամբ մը, — վրաս չես ցաւիր,
չես գիտեր թէ ի՛նչ գտան ժամեր կ'ան-
ցընեմ, միշտ վախնայով որ չըլլայ թէ
ուրիշները կասկածին անցեալին վրայ :
Եւ դուն դիմացս այսպէս անհոգ անհոգ
անհոգ կը ծիծաղիս և ամէն բանի լաւ
կողմը կ'ուզես տեսնել :

— Ի՛նչ կը խօսիս կարծես թէ դո՛ւն
միայն խիզճ ունիս : Անգամ մը իմ վի-
ճակս հարցաւ, գիտե՞ս ի՛նչ կը զգամ ես,
երբ էրիկդ ձեռքս կը սեղմէ եւ զիս բա-
րեկամ կը ճանչնայ : Ո՛չ, դուն նոյն
տանջանքը չես զգար, արցունքներդ
անկեղծ չեն : Դուն անձնատէր ես, միայն
քու վրայ կը մտածես, և այն ցաւը որ
զգացեր ես Ատուրթոյի խօսքերուն հան-
դէպ՝ ուրիշ բանի համար չեն՝ բայց եթէ կը
վախես որ կը կորսնցնես առաքինու-
թեան պատկը՝ զոր կ'ուզես ամբողջինդ
պահել :

— Եւ զայն պիտի պահե՛մ — խօս-
քը կտրեց Ռոզանայ, — վա՛յ անոր որ
իմ մտախն կանկամ մը ծնուցանել կու-

տայ. եւ ոչ խակ քեզի պիտի ներեմ՝ ե-
թէ զիս ամբաստանես, էրկանս ձեռքը
պիտի բռնեմ եւ պիտի ըսեմ — «Սպաննէ
զինքը վասն զի կը զրպարտէ զիս» :

Կոմսը ոտքի ելլելով պազարու-
նու թեպմբ մը պատասխանեց .

— Հանգիստ եղիր, քեզի վտանգ
մը չկայ, և եթէ ըլլար ալ վստահ եղիր
որ պիտի չձգէի այդպիսի մեծ վատու-
թիւն մը ընելու, կեանքս պիտի զոհէի,
զերեզմանի սեմին վրայ երդուըննայով
թէ դուն անմեղ ես : Այսչափը կը բաւէ
քեզի :

Ռոզանա զգաց թէ չափազանց բա-
ցատրու թիւններ ըրաւ եւ զայն դարձու-
նելու համար ըսաւ .

— Դուն ըսածներս սխալ հասկը-
ցար : — Կ'ուզէի ըսել թէ իմ բոլոր ու-
ժովս պիտի պաշտպանեմ պատիւս
վտանգի այդ մեր սրղւոյն պատիւն ալ
է եւ չեմ ուզեր ուրիշներու դիմաց ա-
մօթանար մնալ : Իր սնունդը պէտք է ա-
նարատ մնայ, եւ արդէն անոր մասին
մտածու թիւն մ'ունիմ, եւ յետոմ թէ
պիտի իրականանայ :

Կոմսը նորէն Ռոզանայի մօտիկը
նստելով ըսաւ անուշ ժպիտով մը,

— Տեսնեմ ի՛նչ է երազը . . .

— Ատուֆոնն պէտք է Օռէսդէ փիէ-
դրայի աղջկոն հետ կարգենք :

— Այդ մասին իրեն հետ խօսեցա՛ր :

— Այո՛, բայց կ'ըսէ թէ դեռ շատ
կանուխ է, և կ'ուզէ տակաւին ազատ
մնալ ու զուարճանալ, և ինչ որ գուշա-
կեցի՝ վաճառատան աղջկան մը սիրա-
հարուած է, խարտեաչ և սևաչուի աղջ-
կան մը, ինչ որ իր խօսքերէն հասկցայ :

— Գիտե՞ս որ վաճառատան մէջ կը
գտնուի այդ աղջիկը :

— «Մեծ Աշխարհ» ի մէջ, և կարծեմ
որ կ'իտիա Պուլդոն կոչուած աղջիկը պի-
տի ըլլայ :

Կոմսը այս անունը լսելուն ցնցուե-
ցաւ : — ♦♦ ♦ Վասնզի, — շարունակեց Ռո-
զանա — այդ աղջիկը ինծի սխալ ժապա-
ւէն զրկած էր՝ երբ զինքը մեղադրեցի՝
Ատուֆոնն զայն պաշտպանեց :

Կոմսը տեսնելով որ Ռոզանան ամէն
բան տեղն իտեղը չի պատմեր և այդ պատ-
ճառաւ ալ բան չ'հասկցաւ՝ պատատխտնեց,

— Ես այդ աղջկան եւ Ատուֆոնյի
յարաբերութեան մասին տեղեկութիւն-
ներ պիտի քաղեմ եւ պիտի խմանամ թէ
ինչո՞ւ ան փոխանակ թ'ինայի պէս օրի-
որդ մը կ'նութեան առնելու՝ այսպիսի
հասարակ աղջկան մը ետեէն ինկած է :

— Ո՛հ, շատ ուրախ եղայ հիմա որ
քեզ ինծի նեցուկ գտայ, եւ վստահ եմ
որ դո՛ւն կրնաս համոզել զինքը, եւ ե-
րազս իրականացնել, զիտցած ըլլատ որ
եթէ այդ հարուատ աղջիկը Ատուֆոնյին
կ'նութեան չ'յարմարցնենք՝ էրիկս վեց
ամիսէն ետքը կը սնանկանանայ :

— Միթէ կարելի է՞, — ըսաւ Կոմսը
սպշած — դեռ քանի մը օր ստաջ ինծի
ըսաւ էրիկդ թէ գործերը շատ յաջող
կ'երթան :

— Ան գիտնալով որ իր կործանումը
մօտայուտ է՝ ուրիշին աչքին փոշի նե-
տել կ'ուզէ : Հինգշաբթի մեր զաւակին
քսանամեակը տօնելու, համար պարա-
հանդէս պիտի տանք : Օռէսդէ ասպետն
այ իր զաւակներով պիտի հրաւիրենք,
եւ կը փափաքիմ որ այդ երեկոյ նշան-

տուքի հիման առաջին քարը դնենք: Կը հասկնամ: Երբ իմանան թէ Ատուֆոյ Ժ-
 աէսդէ Փիէղրայի աղջիկը կնութեան
 պիտի առնէ՝ վարկերնիս պիտի բարձրա-
 նայ, պարտապահանջները պիտի հան-
 դարտին:

Կոմսը այս յայտնութիւնները խո-
 բունի մտածութեամբ մտիկ ըրաւ:

— Կը յուսամ թէ Ատուֆոն արդէն
 բաւական մտածող եւ տրամաբանող է,
 եւ ձեր դիրքը տեսնելով եւ ըմբռնելով
 հոս պիտի կենայ այդ աղքատ աղջիկը
 սիրելէ, ու շուտով Թինային պիտի փա-
 րի:

Ռոզանանի նշան գոհունակութեան
 մեծ շունչ մը առաւ:

— Այլ քեզի կը թողում մեր պա-
 տիւր բարձր պահելու հոգը, ցտեսութիւն
 — ըսաւ եւ մեկնեցաւ:

Գ.

Թինա, իր դեղեցիկ սենեկին մէջ
 եղբօրը դիմաց նստած էր խօսակցել:

— Ուրեմն հինգ շաբթի Վուլֆի տու-
 նը պարահանդէսի՞ պիտի երթանք:

— Այո՛, Թինա, Ատուֆոյ բարեկա-
 միս քսանամեակը պիտի թօնենք: Գո՛ն
 չե՞ս, — հարցուց Յովհաննէս ժպտով մը:

— Անտարբեր եմ, բացազանչեց
 Թինա: Բնաւ սիրած չեմ տիկին Վուլֆը,
 խարդախ նայուածք մը ունի:

Բայց Ատուֆոն մօրը չի նմանիր:

— Ան ալ ինձի պարսպ ու թեթե
 մէկը կ'երևայ, կը զարմանամ վրադ թէ
 ի՞նչպէս իր բարեկամութենէն կ'ախորժի:

— Ատուֆոն չար չէ, եթէ զինքը լաւ
 ճանչնայիր վրաս պիտի չզարմանայիր:

Թինա անուշ նայուածք մը ուզ-
 դեց եղբօրը եւ ժպտեցաւ:

— Եթէ դուն զինքը բարի կը հա-
 մարիս, — ըսաւ — ես ալ կը չափաւորեմ
 իր վրայ ըրած տեսութիւնս: Այսուհան-
 դերձ զիտցած ըլլաւ, բնաւ մտքէս պիտի
 չանցընեմ զինքը ապագային ինձի ընկեր
 ընտրել:

— Ուրեմն ինչպիսի՞ մէկը կ'ուզես որ ըլլայ քու ընտրած ամուսինդ :

— Ես այնպիսի մէկը կ'ուզեմ որ նախ երիտասարդ ըլլայ, կեանքի կռիւններուն յազթամ, որ մեր հօրը պէս աղքատ ծնած ըլլայ ու իր ճարտարամտութեամբը հարստացած ըլլայ եւ մարդկութեան մէջ իր լաւ անունը ուղիւքը շինած ըլլայ :

— Ես այսպիսի մէկը կը ճանչնամ — Ըսէ Յովհաննէս — բայց նա երբեք պիտի չյանդղչի աչքերը քու վրայ բարձրացնելու վասնզի դու շատ հարուստ ես եւ ինքն ալ հպարտ է :

— Ո՞վ է այդ անձը — հարցուց թինա հետաքրքրութեամբ :

Ինքն ալ կ'անդ խառնայ ծնողքին անունը, վասնզի շոգեկառքի մը մէջ բարձի մը վրայ գտնուած է, եւ ոչ ոք կրցած է գիտնալ թէ ո՞վ զինքը հոն նետած է : Մօմպէն ճարտարապետը առաջին անգամ ինք մտնելով շոգեկառքի այդ բաժնին մէջ՝ այդ ընկեցիկը հոն կը տեսնէ եւ իր սուներ փոխադրելով կը կրթէ, կը մեծցնէ զայն՝ քաջ գործա-

ւոր մը ընելու համար. բայց էլ լառտօն (այս է իր անունը) ի մանկութենէ ուսման այնքան մեծ հակում կը ցուցնէ որ Մօմպէն ետ կը կենայ իր գազափարէն եւ կ'ուզէ զայն ուսամբ կրթել : Դժբախտաբար կինը իր էրկանը սիրտը չունենար, անոր կը թուի թէ այդ ընկեցիկը իր զաւակաց հացը կ'ուտէ եւ կը սկսի զայն հալածել, էլ լառտօն մինչև վերջ կը համբերէ եւ բնաւ չի զանգատիր : Երբ ճարտարապետը կը մեռնի էլ լառտօն այրիէն կը վռնտուի : Այն ատեն ան կ'ելթայ ցորեկը գործատան մը մէջ կ'աշխատի եւ զիչէրը ուսումը կ'ընէ :

« Զարկ չկայ հիմակ իր բոլոր կեանքը պատմեմ, վերջապէս ան քսանըջորստակեան հասակին ճարտարապետութեան տիպլոմով կը պսակուի, իր անունը գրեթէ բոլոր աշխարհ տարածուի սկսած է գործիքի մը գիւտով :

Թինա յուզուած մտիկ կ'ընէր :

— Եւ դուն այդ երիտասարդը կը ճանչնաս — հարցուց սգեւորուած, — բնաւ իր մասին ինծի խօսած չէիր :

— Կ'ուզէի զինքը անձամբ քեզի

ճանօթացնել, բայց զիս գտնելու չեկաւ :
Ընկեցիկ մը ըլլալուն համար չի համար-
ձակիր հարուստներու պարտները յա-
ճախել: Եւ սակայն ինքը բարեկամօ է :

— Իրեն ի՞նչ մեղք թէ ընկեցիկ
մ'է: Քանի որ արդէն իր անունը աշ-
խարհիս մէջ ծանօթացած է՝ այդ մեծ
պատիւ մ'է իրեն: Կը խնդրեմ Յովհան-
նէս, ըս, իրեն թէ հայրս եւ քոյրս շատ
ուրախ պիտի ըլլան եթէ քեզ մերտու-
նը տեսնեն:

— Անգամ մը իրեն ըսի արդէն եւ
տեսայ որ գոյնը նետեց եւ պատասխա-
նեց. «Շնորհակալ եմ, բայց եթէ քեզի
համար զարտոգութիւն մը ընեմ՝ վաղը
ստիպուեալս կ'ըլլամ ուրիշ հրաւերներ ալ
ընդունելու, եթէ կ'ուզես որ բարեկա-
մութիւնս վառ պահենք զուս եկուր
զիս գտիր իմ համեստ անկարանիս մէջ»:

— Բայց զիտե՞ս, երթալով հետա-
քըքրութիւննիս կը զրգոսեմ — բացազան-
չեց թի՛նա: — Պէտք է որ միջոց մը զըս-
տեսս որպէսզի իրեն հետ տեսակցիմ:

— Հինգշաբթի իրիկուն ինքն ալ
հրաւիրուած է Աստղիսէն:

— Պիտի գա՞յ հարցուց թի՛նա եւ ա-
ւելցուց. — Պէտք է յորգորես որ գայ, բռն
իրեն թէ ես քու բերնէդ իրեն մասին
դալիստներ յած եմ եւ կը փափաքիմ
անձամբ խնդակցութիւնս յայտնել ի-
րեն եւ կ'ուզեմ հետը պարել:

Յովհաննէս զուարթութեամբ մը
խնդաց:

— Զգուշ կեցիր, չըլլայ թէ սիրտ-
հարութեան նշան մը ցուցնես իրեն:

— Ատովզէչբա՞ն մը ըրած կ'ըլլամ:
Դու գիտես որ հայրիկը միշտ կ'ըսէ թէ
ընկեր կամ ընկերուէի ընտրութեան մէջ
ամէն բանէ առաջ պէտք է սիրտը խօսի:
Ուստի եթէ սիրտս ի՛նչպատ ղարեկա-
միդ խօսի եւ իրենի՛նը ինձի համապա-
տասխանէ՝ կը կարծես որ հայրիկը պի-
տի մեքմէ՝ բաղձանքս:

— Չեմ գիտեր, հայրիկը շատ բա-
ր է, բայց մեզի նկատմամբ շատ փա-
ռասէր ալ է թերևս ան քեզի համար իշ-
խան մը կը փնտռէ:

— Կ'եղի համար ալ իշխանուէի մը. —
խօսքը կարեց թի՛նա անմեղ ծիծաղով մը
կատակաբանելով. — Բայց եթէ սովո-

բական աղջկան մը սիւտնարսիս * * *

Յովհաննէս դէպի իր քրոջ տիանջը
ձուերով կամաց մը ըսաւ .

— Վախեմ թէ արդէն սիրահար-
ւած եմ :

— Ի՞նչպէս .և ինձմէ մինչև հիմակ
ձածկեցի՞ր : Ո՞վ է այդ երջանիկ արա-
բածը :

— Վաճառանոցի մը մէջ ծառայող
աղջիկ մը ինչ որ կ'երեւայ սմենահա-
մեատ աղջիկ մը :

Թինան լարջ կերպարանք մ'առաւ .

— Չեմ գիտեր — ըսաւ կամաց
ձայնով մը — բայց կարծեմ թէ սրքան
այ բարի բլաց հարկերնիս՝ այնու հան-
դերձ թոյլ պիտի շտայ որ զուն վաճա-
սատան մէջ ծառայող աղջկան մը հետ
ամուսնանաւս . . .

Սոսքը կարեց թինա վասնզի հորը
քայուածքին ձայնը լսեցին :

Ոսգի ելաւ անոր ընդառաջ երթա-
լու համար :

— Բարի լսյս հարիկ — ըսաւ զինքը
ողջապարելով :

Օռէսդէ հազիւ թէ կը պատրաստար

էր զաւակացը հետ խօսակցելու՝ զուրը
զարկին . ծառայն ձեռքը նամակ մը՝
ներս մտաւ :

Օռէսդէ պահարանին մէջէն այցա-
քաբա մը հանեց եւ կադաց .

« Ասպետ ,

« Բեզմէ տեղեկութիւն մ'առնելու
համար կ'ուզէի հետզ տեսնուիլ , դիտեմ
որ չափազանց ազնիւ ես եւ չես մերժեր
տիկնոջ մը խնդիրքը որ այսօր կէսօրէն
հոք Վալէնտինո հրապարակին պայտափն
մէջ քեզի կը սպասէ : Կանխիկ շնորհա-
կալութիւններս :

Կամուսնի Եւա Պոլթան »

Օռէսդէ , այս քանի մը տողերը կար-
դալէն հոք այլայլեցաւ եւ զաւակնե-
րը հոն թողլով իրեն սենեակը առանձ-
նացաւ : Ան ինքն իրեն միշտ կը կրկնէր
Կամուսնի Եւա Պոլթանը : Ի՞նչ պիտի ու-
զէ ինձմէ :

Ասպետն Օռէսդէ կը ճանչնար արդէն
այդ արտասոց , զեղեցիկ կամուսնին , որ
բաւական առնէ ի վեր իր բնակու-
թիւնը Թորինոյ հաստատած էր ամէնուսն
ու չազրութիւնը եւ հետաքրքրութիւնը

իր վրայ ձգելով, յիմարական մեծամեծ
ծախքեր կ'ընէր սրով ամէնքը կ'ենթադ-
րէին թէ մեծ հարստութիւն մը ժառան-
գած էր:

Իր էրիկը կոմս Պոլթոն, ձեր էր,
և անարժան ընկերը կը թուէր այսպիսի
հիանալի արարածի մը:

Օսէսդէ կէսօրէն եւք սապետական
տարազով գնաց կոմսուհի Եւայի պա-
լատը: Եւ երբ իր անուէը առաւ զըն-
նասպանին՝ մեծ յարգանքով խոնարհե-
ցաւ եւ զինքը զեղեցիկ սրտո՛մբ առաջ-
նորդեց ուր իրեն կը սպասէր կոմսու-
հին:

— Երեցէք սապեա, — ըսաւ կոմ-
սուհին սպիտակ ձեռքը երկնցնելով—
զձեզ անճանդիտ ընկրուս համար: Մի-
այն ձեզի կրնամ ղլմել ինձի հարկա-
ւոր տեղեկութիւն մը քսանախու համար:

— Ինձի պատիւ կը համարեմ կոմ-
սուհի—ըսաւ Օսէսդէ— Ինքզինքս բոյո-
ւովին ձեր արամադրութեան ներքեւ
գնելուս:

Քանի մը բոպէ լուսթենէ ետք կոմ-
սուհին ըսաւ:

— Անցեալները տեսակցութիւն մը
ունեցայ կոմս Յոլքոյի հետ և այդ ա-
տեն իմացայ որ դուք շատ տարիլոնորա
կեջած էք, և յետոյ հարցուցի իրեն թէ
անձ մը զոր ես կը փնտռեմ արդեօք
ձեր ընտանիքէն է. «Այդ մասին տեղե-
կութիւն չունիմ կրնաք ուզողս կի Օսէս-
դէ Փիէդրա ասպետին ղիմել» պատաս-
խանեց:

Օսէսդէ սուանց այլապութիւն մը
ցուցնելու հարցուց:

Ո՞վ է այդ անձը:

— Օրիորդ Լիլինա Փիէդրա:

Օսէսդէ կարծես պիտի շանթահար-
ւէր, հազիւ կրցաւ իր ներքին վրդովու-
մբ ծածկել. գունատեցաւ, խղզուկ ձայ-
նով մը պատասխանեց.

— Իմ խեղճ քորս էր:

— Քոյրերնի՞դ էր— հարցուց— և
հիմակ մեռած է:

Օսէսդէ չէր գիտեր ինչ պատաս-
խանել. քիչ մը ատեն լուս կեցաւ եւ
յետոյ ըսաւ.

— Չեմ գիտեր կոմսուհի: Դուք
անցեալ կեանքէս տխուր յիշատակ մը

կ'արթնցնէք: Գոյրս որ մը տունէն ղուրս ելաւ և այլևս զինքը չտեսայ:

— Գրութիւն մը, բառ մը չձգե՞ց:
— Ոչինչ:

— Տարօրինակ բան մըմնջեց Եւա, որ քիչ մը խոսոված կ'երևար:

Իրմէ առելի խոսոված էր նաև Օսէսդէ:

Ինչո՞ւ համար իրմով կը հետաքրքրուիք, կոմսուհի:

— Ձեզմէ բան մը պիտի չձածկեմ, վասն զի վստահ եմ թէ անկեղծ էք ինձի հետ ինչպէս ես այլ ձեզի հետ: Ես ձեր քոյրը կը փնտտեմ, որ էրկանս Լուիճի Մօնկրէնօի սիրուհին եղած է:

Օսէսդէ հաղիւ կրնար զոզզզացող ծնկները բռնել:

— Դուք Լուիճի Մօնկրէնօի այրին էք... Ձէ կարելի չէ՞, կարելի չէ, Լուիճի Մօնկրէնօի կիներ մեռած է:

Եւա ժպտեցաւ:

— Հիմա կ'պիտի համոզեմ քեզ, մէկնէն առաջ կրնա՞ք երգնուլ թէ չէք գիտեր որ ձեր քոյրը Լուիճի Մօնկրէնօի սիրուհին եղած ըլլայ:

— Կ'երգնում — ըսաւ հաստատուն ձայնով մը: — Ես Լուիճի Մօնկրէնօն իբրև համակրելի հայրենակից մը՝ գրեթէ բարեկամս կը նկատէի: Շատ անգամ միասին եղած ենք, շոյց բնաւ քրոջս մասին խօսք խօսած չեմ իրեն, և կը զարմանամ թէ ինչպէ՞ս զինքը ձանչցած է:

Ասպետն Օսէսդէ Փիէդրա համարձակութեամբ կը խօսէր, եւ կոմսուհին ուշադիր էր որ բառ մ'իսկ չկորսնցնէ:

— Գիտե՞ք որ ես էրկանէս փախեր եմ, եւ փախտեանս պատճառը գիտե՞ք հարցուց, — Եւա:

— Ո՛չ: Մենք մեր գործերու մեր թողած հայրենեաց վրայ կը խօսակցեինք ուր ես մեծ փափաքով կ'ուզէի վերադառնալ:

— Լաւ ուրեմն, ինչ որ ան ձեզ չէր սած եւ ոչ ս'ք գիտե՞ պիտի ըսեմ ես ձեզի, վասնզի ինքզինքս աղատել կ'ուզեմ գազանիքէ մը՝ որ քսան տարիէ աւելի սրտիս վրայ կը ծանրանայ: Բոլոր աշխարհի համար ես անյուժանելի առեղծուած մը պիտի մնամ. իսկ ձեզի համար բարեկամուհի մը պիտի ըլլամ:

Կոմսուհին Եւա շատ զգածուած և անկեղծ կ'երևար իր հիանալի աչքերուն մէջ արցունքը կը փայլիէր երբ ան սկսաւ պատմել :

— «Ես Իոյանտացի եմ : Մանուկ հասակին ծնողքս կորսնցնելու զժրախտութիւնը ունեցայ : Հօրեղբայրս որ Էստապետ էր՝ զիս իր քով առաւ, արդէն իրեն մօտ կը պահէր նաև ուրիշ տղայ մը՝ որ ինձմէ չորս տարի մեծ էր եւ զոր հօրեղբայրս ը'կեցիկ կը կոչէր :

Լոնտրայի մէջ դպրոց մը գրուեցայ ուր լաւ կը սովորէի, բայց տյնպիսի յանձնարարութիւն մը ունէի որ դպրոցական կեանքը ինձի շատ ծանր կու գար : Հօրեղբայրս ինչորանքիս զիջաւ եւ երբ տասնըվեց տարեկան եղայ՝ զիս դպրոցէն հանեց եւ իրեն հետ ճամբորդութեան տարաւ :

Ճէյմս, ընկեցիկ երիտասարդը, որ զիս շատ կը սիրէր եւ նոյնքան ինձմէ կը սիրուէր՝ զիս տեսնելու համար միշտ դպրոց կու գար, բայց երբ դպրոցէն ելայ եւ հօրեղբորս տունը վերադարձայ՝ հոն չգտայ ձէյմսը, հօրեղբայրս գինքր

ճամբորդութեան զրկած էր որպէսզի սթափի, այդ տանն իմացայ որ ան հօրս զաւակն էր որ ունեցեր էր մօրս հետ սիրահարուելէն առաջ և զայն հօրեղբորս յանձներ էր : Քանի մը ամիս ետք Լուիձի Մօնկրէնօի հանդիպեցայ :»

Կոմսուհին Եւա վայրկեան մը լռեց աչքերը արտմութեամբ լեցուած էին : Շարունակեց :

— «Ես Լուիձիին ստատիկ սիրեցի, ան ինքզինքը ա'յնքան քաղցրաբարոյ, ա'յնքան բարի ցցուց՝ որ իսկոյն յազթեց սրտիս : Ես անոր մէջ կը կարծէի գտնել զերագոյն հաւատարիմ եւ անսրտոտ հոգի մը :

«Երբոր իրեն հետ ամուսնացայ՝ ինքզինքս բոլոր կիներէն երջանկագոյնը համարեցի : Լուիձիին զիս Լոնտրայի այն փոքրիկ պալատը տարաւ, այն սիրոյ բոյնին մէջ՝ որ ինձի համար շինած էր : «Անտահման երջանկութեամբ մը քանի մը ամիսներ անցուցինք, որուն յետոյ ոչրերգական կեանք մը շարունակեց :

«Լուիձի Մօնկրէնօ սկսաւ իր բնաւորութիւնը փոխել : Ամէնուն համար

նախանձոտ էր. այլևս չէր ուզեր զիս
չըջագայութեան տանիլ եւ նոյնիով ար-
զիլեց որ հօրեղբորս իսկ նամակ չգրեմ :

« Ի սկզբան չուզեցի իրեն հակառա-
կի վասնզի սաստիկ կը սիրէի զինքը :
Բայց երբ տխրութեանս վայրկեանին գիս
յանդիմանել սկսաւ եւ դէմքիս ամենա-
փոքր շարժումն իսկ զիտել սկսաւ այլևս
չկրցայ համբերութիւնս շարունակել :
Երկուքնուս մէջ բուռն տեսարաններ
տեղի ունեցան . բայց ան ամէն կռիւէ
հոք՝ դիմացս ծուռկի չոքելով գթութիւն
կը խնդրէր եւ ես ստիպուած էի ներել .

« Լուի՛ իճին բոլոր ծտտաները արձա-
կեց եւ քովս թողուց միայն Մարթա ա-
նունով աղախին մը որ Իտալուհի մըն
էր եւ զիս շատ կը սիրէր եւ քովս մնա-
լու համար կը ձեացնէր իրր թէ երկանս
սիրոյն համար չէր ուզեր հեռանայ մեր
տունէն եւ ամէն բանի մէջ պատրաստ
էր անոր հպատակելու :

« Կերակուրնիս մօտի ձաշարանէ մը
կը բերէին : Մարթան երկուքնուս ալ պի-
տի ծառայէր * վերջապէս պարտիզպանն
ալ արձակեց չուզելով որ ս'նէ այր մարդ

մեր պարտէզէն ներս ոտք կոխէ որ կա-
րենայ զիս տեսնել եւ տեսնուել ինձմէ :
Վերջապէս ան սիրոյ եւ նախանձի յիմար
մըն էր , բայց այդ յիմարութիւնը
վտանգաւոր ըլլալու կը սպառնար : Շատ
վերջը իմացայ որ հօրեղբայրս ինձի նա-
մակ գրած է եզեր ըսելով թէ երկար
ձամբորդութենէ մը դառնալով Լոստրաս
պիտի գայ շարաթ մը մեր քով անցը-
նելու , բայց երկիս պատասխաներ է թէ
մենք արդէն քանի մը օրէն երկար
ձամբորդութեան պիտի ելլենք :

« Անցաւ քանի մը ամիս , ես օրէ օր
կը վատուճնայի օդոյ եւ շարժումի պա-
կասութենէն :

« Բիչ առքիչ ջղային մէկը դարձայ ,
գայրացած օր մը Լուիճիին ըսի թէ
ս'լ յոգնած եմ այդ կեանքէն , թէ զէ-
պի առ ինքն ունեցած սէրս ատելութեան
կը սկսի փոխուել » :

— « Ո՛հ լաւ կը հատկնամ որ դուն
ս'լ զիս չես սիրեր — ըսաւ այսպիսով —
բայց դուն իմինս ես , եւ գրեց ազատ

թողէս առաջ կը սպաննեմ ու գերեզմանիդ քով անձնասպան կ'ըլլամ»:

«Իր այլալուծիւնը անհրաժեշտ ստատկացաւ որ ես վախցայ, ուզեցի զինքը խողազել բայց չյաջողեցայ: Ընդհակառակն ինքը կատաղած վրաս յարձակեցաւ և զիս ծէծելէ ետք լայով ստգերուս սողիւ ինկաւ, թողութիւն խնդրեց, զինքը չզրգուելու համար ձեացուցի թէ կը ներեմ»:

«Բայց սրտիս մէջ երզուրնցայ վերջապէս փախչիլ ձեռքէն: Մարթան ալ ինծի համաձայնած էր: Գիշեր մը մինչդեռ Լուիճին խոր քուն մը կը քայէր՝ հօրեղբորս նամակ մը զրեցի, որուն մէջ բոլոր իրականութիւնը պատմելով խընդրեցի որ անպատճառ դայ եւ զիս ազատեալ այս վայրենիին ձեռքէն: Նամակը Մարթային հետ նամակատունը գրկեցի: Տագնապալից սրտով սպասեցի թէ ինչ կ'ըլլար պիտի ունենայ վիճակս քանի մը որ այդպէս անցուցի»:

«Կէս օրէ մը ետք Լուիճին բտաւ ինծի»:

Քանի մը ժամուան համար տուն էն

պիտի հեռանամ, ինծի մեծ վիշտ մ'է քեզ միայնակ թողուլ: Եւ ա, կրկնէ ինծի թէ կը սիրես զիս, և թէ զի՞նչ միայն կը սիրես»:

— Ես քեզմէ դուրս մէկը կը ճանչնամ — բացազանչեց»:

— Չեմ գիտեր, կիները նոյնիսկ թէ բանտի մը մէջ փակուած ըլլան՝ դուրսի ներուսն հետ յարաբերութեան մասնալու միջոցները զիտեն, — պատասխանեց ինծի»:

«Բայց զինքի հանգարտեցուցի և դուրս ելաւ»:

Հոս կոմսուէին մեծ չունչ մ'առաւ և յետոյ շարունակեց, «Լուիճին մեկնելէն հազիւ քսուորդ մը ետք մեր դրան զանգակը ուժով մը զարնուեցաւ: Էրիկս արդիւրած էր Մարթային դուռը բանալու բայց վասնզի վայրկեանէ վայրկեան հօրեղբորս կը սպասէի՝ անոր համար կարծեցի թէ ինքն է»:

«Մարթա դուռը բանալու վազեց»:

«Վայրկեան մը ետք ան ինծի իմացնելու եկաւ թէ հօրեղբորմէ՞ս զրկուած երիտասարդ մը հետս խօսիլ կ'ուզէ»:

«Թող գայ, թող գայ, — բացա-
զանչեցի:

«Եւ քիչ մը ետք գեղեցիկ, թխա-
դոյն երիտասարդ մը բազուկները բա-
ցած վաս վազեց:

«Ուրախութեան աղաղակ մը փըր-
չուցի:

— «Ճէյմս», + + . Ճէյմս + + + Յիրաւի
դո՛ւն ես — բացազանչեցի, ձանչնալով
կըրայրս:

«Եւ թողուցի որ զիս իր կուրծքին
փրայ սեղմէ, համբուրէ զիս:

— «Այո՛ ես եմ, — պատասխանեց —
դքեզ ազատելու եկայ:

«Մարթան կամաց մը քաշուեցաւ
մեզ առանձին թողլով:

— «Մտիկ ըրէ ինձի — ըսաւ ան
վախնալով: — Հօրեկոթոր գրած նամակը
կարդացի, երկուքնիս ալ կիրք ելանք
դահիճ ամուսինիդ վարմուռքին հա-
մար: Իր կատաղութիւնները մեզ
զարհարեցուցին: Հօրեկոթայրը պատճա-
ռանքով մը կուրծքի ղոնէն հեռացնել
խորհեցաւ, եւ ես զիտեցի իր դուրս ել-
լիլը եւ ահա հիմակ եկայ դքեզ՝ հետս

Իոյանտա տանելու: Վախնալու բան
չկայ քեզ ողջ առողջ հոն կը հասցնեմ,
նշանաժիտ տունը կը կենաս: Հիմակ ե-
տեւէս եկուր սիրելիս: —

«Թշուառ երիտասարդը չկրցաւ շա-
րունակել խօսքը: Բռունցքի հարուած
մը զինքը գետին ձգեց: Ճէյմս արդէն
գետին ինկած էր երբ անդրադարձայ որ
այդ անգութ բռունցքը էրկանս էր,
այնքան ուժով զարկած էր սրտին՝ որ
ան առանց բերնէն խօսք մը հանելու
հոգին աւանդեց:

— «Ա՛հ, վերջապէս ձեռք ձգեցի —
ըսաւ կուրծքի ինձի դարձած որ սարսա-
փէս շանթահարուած անշարժ կեցած էի:
— Վրաց կը կասկածէի արդէն և հիմա
կ'իմանամ որ սխալած չեմ եղեր: Իրեն
տունս մտնելը անսայ, բայց հիմա մե-
ռած է, սիրահարդ + + +

«Այս բառը բաւական եղաւ զիս
քարացնելու: Ուժով մը իր վրայ յար-
ձակեցայ, և եղունգներս մինչև իսկ իր
մտին մէջ խրելու աստիճան մարդաս-
պանին թէէն բռնած՝ ըսի իրեն — վայ-
րենի, մարդասպան, այդ երիտասարդը

սիրտնարս չէր, եղբայրս էր, կը հասկնամ :

«Ան չարժուածով մը ուզեց իր թեւը ազատել, և լրբաբար բաւ .

«— Կը ստես նա, զուն եղբայր չունիս :

«— Գնա՛ հօրեղբօրս հարցուր, որ պիտի ապացուցանէ քեզի թէ իրեն կըրթած ձէյմօր հօրս զաւակն էր : Անգո՛ւլ թմարդ : Զիս ալ իրեն հետ սպաննէ :—

«— Էս ինքզինքս ձէյմօրի գիակիրն վրոյց նետեցի զինքն համբուրելով և իրեն սպաննիչ անիծելով :

«— Ահաւասիկ հրէշային անմիտ նախանձոյ ինչըրս — պտուցի :— Սպաննեց ամենապատուաւոր, ամենազեղչիկ երիտասարդը, ձէյմօ կեանքդ ինծի համար կորսնցուցիր, թշուառ և սիրելի եղբայր, բայց ես վրէժով պիտի հանեմ :

«Եւ կատաղարար էրկանս մօտենաով — «Անիծուած ըլլաս գտուցի անոր երեսին :—

«Լուիճին ոտքերուս առջև ինկած էր յուսահատ թ զէմքով մը :— Ներէ ինծի նա, անակնթամ սասիկանու-

թեան ներկայանալու և ըրածիս համար դատապարտութիւնը սիրով յանձն պիտի առնեմ :

«— Ի՞նչ բանի կու գայ եթէ քեզի կախաղան հանեն, քանի եղբայրս անով պիտի չվերադառնայ : Կ'ուզես հօրս զաղանիքը հրապարակի վրայ դնել և մեռածի մը անուէնը արատաւորե՞լ :

«Ան ձեռքերը կը գալարէր :

«— Ի՞նչ պէտք է ընել, ի՞նչ ընելու է — թո՞թովեց .

«Տարօրինակ տեսաբանի մը ենթադրեց կայ եղայ :

«Բանի մը բոպէ ետք իմ բարկութեանս տարօրինակ անդորրութիւն մը յաջորդեց, և հաստատուն ձայնով ըսի .— Ամէն բանէ առաջ այդ գիտկը պէտք է տեսնես և պարտէզին մէջ թաղես : Մարթեան քեզի պիտի օգնէ, և վստահ եղիր որ այս զարհուրելի մարդս ապանութիւնը պիտի չիմացնեմ ոչ մէկուն : Ուրեմն գործի սկսէ :

«Լուիճին կը կակազէր, — «Զեմ կրնար, չեմ կրնար . . .

— «Գործի սկսէ, կրկնեցի արիաբար :

«Ան չէր շարժեր և կը շարունակէր վախէն աչուաները իրարու զարնել :

«Ուժով մը զանգակը զարկի Մարթան վազեց :

«— Տես — ըսի՝ դիակը ցուցնելով — էրիկս ինչպէս սպաննեց եղբայրս, ասով դէպի ինքն ունեցած ասելու թիւնս աւելցնել ատուաւ :

«Մարթան սարսափեցաւ եւ ես շարունակեցի :

«— Իուն որ վկայ եղար իմ արցունքներուս, կեանքիս անարատութեան, զգացմունքներուս պարզութեան, ինծի պիտի օգնես վրէժս առնելու և այդ թշուառին մարմինը թաղելու համար : Եւ ամէն բանէ առաջ երդուընցի՛ր ինծի այս պատահածը զազանի պահելու :

«— Կ'երդնում քեզի, տիկին ամենայն կերպով վրաս կրնաս վստահել :

«— Շարժէ ուրեմն, — պոռացի էրկանս : — Կ'ուզես որ քեզ վատ համարեմ :

«Այս բառերը խարազանի հարուածի պէս զինքը ոտք հանեցին : Տժգոյն էր :

«— Օգնէ ինձի փոխադրելու զայն — թոթովեց Մարթային : Եւ ինքը ու-

տերէն, Մարթան ասքերէն բռնեցին ու իմ հոնէս զարով պարտեզ իջեցուցին :

«Պարտէզին մէջ կայ մշտադալար ծառերով շինական հովանոց մը, որուն հասը քիչ մը անմշակ գետին կար, մարմինը հովանոցին մէջ դնել ատի ու գետինը գծելով ըսի — Հոս այսչափ տեղ փորէ՛ : Մարթա դուն ալ օգնէ : —

«Եւ մինչդեռ անոնք լուսթեամբ հրամանս կը կատարէին՝ ես եղբորս դիակին քով ծնրադիր ազօթելով կ'արտասուէի :

«Երբս ձէյմսը թաղեցին՝ էրկանս դարձայ եւ պաղարիւնութեամբ տիրական շեշտով մը ըսի — Եւ հիմակ ես կը մեկնիմ Մարթային հետ :

«— Ձիս կը թողուս, Եւս :

«— Այո՛ : Կը կարճեա որ մարդասպանի մը քով ապրի՞լ պիտի ուզեմ : Ես քեզ հիմակ ա՛յնչափ կ'ատեմ՝ որչափ որ կը սիրէի, արցունքներդ մ'չ կրնան եղբայրս ողջնցնել եւ ոչ ալ սրտշումէս ես կեցնել :

«Ան ուզեց զիս կեցնել՝ ոռնարով և

սպաննալով, բայց այդ վայրկեանին
զբան զանգաղը հնչեց:

«Մարթան զուսը բանալու վաղեց
և իսկոյն հօրեղբայրս երեցեւ բարձր
հասակով եւ թթու դէմքով:

«Բայց ան ներս չմտաւ, վասն զի
ես դէպի ինքը նետուեցայ եւ ըսի, — եր
թանք:

«Արդէն կառքը կը սպասէր Վար-
թային հետը կառքը նստեցանք:

«— Հապա ձէ՛յմսը հարցուց հօրեղ-
բայրս:

«— Բոյորը պիտի պատմեմ քեզի
չուտով մեկնինք, թէ չէ Լուիճին ետեւ
կը հասնի:

«Երբ պանդակ մտանք՝ հոն ազատ
չունչ մը քաշեցի: Հօրեղբայրս սրտի
հանդարտեցուցիչ զեղ մը առնել տուաւ
սրով քիչ մը հանգստացայ, բայց չկրցայ
հանդիպածը իմանալ:

«— Մի հարցնէր, կ'ըսէի, երբոք
Լոնտրա հասնինք ամէն բան կ'ըսեմ,
մեկնինք, Իոլանտա դառնանք:

«Հօրեղբայրս կամաց մը տեղիք
տուաւ: Մենք Լէյպցիթըր նահանգին մէջ

ընդարձակ երկիրներ ունէինք, հոն էր
իմ հայրենական տունը, այդ նահանգի
գեղատեսիլ ամառանոցներէն մէկն էր
մերինը՝ ուր հաստատուիլ զայցինք:

«Երբ այլևս հօրենական տանս մէջ
սպանով եզայ՝ պատմեցի հօեղբորս այն
սարսափելի եղեսնադործութիւնը՝ որ կա-
տարուած էր Լուիճի Մօնկրէնայի պալա-
տին մէջ:

«Չեմ նկարագրեր ձեզի, Պ. Օռէս-
տէ, հօրեղբորս յուսահատութիւնը, որ
ձէ՛յմսը իրբեւ իր որդին սաստիկ կը սի-
ւէր: Կ'ուզէր Լուիճին սպաննել:

«Կամաց կամաց զինքը խաղաղե-
ցուցի, սակէ վերջ ամէն վրէժառու թիւն
անօդուտ էր քանի որ սնունք պիտի չկա-
րենային ձէ՛յմսի կեանք տալ: Լուիճին
ուրիշ պատիժի մը արժանի էր, ան միշտ
կը սիրէր, եւ պէտք է որ այդ սէրը
պատժէր զինքը:

«Այն ատեն էրկանս գրեցի այս
նամակը:

«— Չիս եղբորմէս գրկեցիր, հի-
մակ սիրահար մ'ունիմ . . . եւ յետոյ
ուրիշ մը, վերջը դեռ ուրիշներ պիտի

ունենամք, քեզ մոտահարու զէպի քեզ ունեցած ատելութիւնս դուրս հանելու համար: Եւ սակայն կը սիրէի քեզ այն մեծ աղէտքէն առաջ: Ուրեմն միայն դուն ես իմ ներկայ եւ ապագայ յանցանքներուս սրատախտանատուն: Պատիժ պիտի ըլլայ երկնային զեղեցկութիւնս, կախարդանքս փայփայանքներս համբոյրներս մտածել՝ որոնք ամէնքը քեզի համար էին *** և որոնք այսօր ընէ սկսեալ ամէնուն համար պիտի ըլլան: *** Ահա ատեն թէ զիս ո՛ւր հասցուցիր քու անգութ նախանձովդ, եւ այ մի յուսար զիս վերտալին քեզի կինն առնելու: այ ես քեզի համար չկամ, այ պիտի չտեսնես զիս, եւ սակայն ես քու չուրջի պիտի պատիմ զոհին իրրե զմնեայ ստուերը, իրրե ճէյմսի ուրուականը *** իմ հոգիս ամէն իրիկուն քու փորած գերեզմանին վրայ պիտի սաւառնի, սակից քեզ անիծող ձայն մը կ'ելլէ *** վայն կ'իջէ այդ գերեզմանը պղծուի, եւ բնէ թողուի կամ պայտառ ուրիշի ձեռքն անցնի: Գեղ այն ատեն աւելի անգթաբար պիտի պատմեմ: Հիմակու-

հիմակ արիւնալին արցունքներ թափելու կը դատապարտեմ քեզ՝ իմ վրայ մտածելով: ... իմ, եւ մեզ միացնող կայր ընդ միշտ կը խզեմ եւ սրտիս բոյսը ուժերով կ'անիծեմ զքեզ:»

ԵՒԱ,,

«Այս նամակը Լոնտրա բնակող հօրեղբօրս թարեկամի մը միջոցաւ Լուիճիին ձեռքը հասցուցի, այդ թարեկամն էր որ կը հսկէր Լուիճիին ու անոր վիճակը մեզի կը հաղորդէր:

Կ'երեակայէի Լուիճիին կրած վիշտը, յուսահատութիւնը՝ նամակս կարգայէն ետք, մինչդեռ ես սիրահարի մը թեւն ինկած օրերս առանձնութեան մէջ կ'անցընէի երջանիկ՝ ճիշտ ամուսնութեանս առաջին ամիսներուն պէս: Այսպէս տարի մը ապրեցայ:

«Ի՞նչացայ որ Լուիճիին ըսած է եզեր թէ ես սիրահարիս հետ փախած եմ իրմէ:

«Օր մը հօրեղբայրս Լուիճիէն նամակ մը ընդունեցաւ: Ան իր կեանքը

նուիրէր էր եթէ գիտցնէր թէ ես ս'ւր
կը գտնուիմ :

Հօրեղբայրս իմ այս խօսքերը ըն-
դօրինակեց եւ անոր դրկեց :

« — Եւս այլևս քեզի չի ներկր :
Զայն մի փնտուեր, ան հետու է : Այլևս
դու գինքը պիտի չտ'սնես, և եթէ չա-
րունակես գրել՝ պարագ սեղը ժամա-
նակդ վատնած կ'ըլլաս, վասն զի ա-
սանց պատասխանելու պիտի պատուեմ
նամակներդ : Բայց կը կրկնեմ՝ եւայի
պատուէրք, մի՛ պղծեր ննջեցելոյն գե-
րեզմանը, և չըլլայ թէ տունդ ուրիշին
ձեռքն անցընես, վա՛յ քեզի, եթէ այս-
պիտի բան մը պատահի : » —

« Լուիճին այլևս չգրեց : Հօրեղբորս
թախանձաքին զիջայ և իրեն հետ ճամ-
բորդել որոշեցի :

« Անցան տարիներ :

« Որ մը մեզի լուր հասաւ թէ Լուի-
ճին սիրուճի մը ունի : Լուրը զիս տրխ-
րեցուց, ուրեմն ըսել է — կը մտածէի,
այլևս դադրած էի իր վրայ յաղ-
թանակելէ, ան ուրեմն այլևս գիս

չպիտի սիրեր եւ ուրիշի մը հետ երջա-
նիկ էր . . . Աս արդարու թիւն չէր : Այս
լուրին իրականութիւնը ինձի անկարելի
երեցաւ եւ ուղեցի ստուգել :

« Ծառաներէս մէկուն հետեւալը գրել
տուի և զրկեցի Լուիճիին :

« Բարեկամ մը որ զքեզ Լոնտոնայի
մէջ ճանչցած է կ'իմացնէ քեզի թէ Իռ-
լանտայի մէջ կ'նոջը հանդիպած է : Ան
ներկայապէս իր հայրենական ամարա-
նոցին մէջ կը գտնուի : Հիմակ դեռ ա-
ւելի գեղեցկացած է, եւ մ'վ որ վայրկեան
մը սիրուի այսպիսի կ'ինէ մը՝ երբեք
զայն չի կրնար մոռնալ » :

« Անըացատրելի անհամբերութեամբ
մը այս նամակին հետեւնքին սպասեցի :

« Սարտափելի ամիս մ'անցուցի :
Եթէ Լուիճին չգայ՝ անպատճառ պէտք
է որ ուրիշ կ'նոջ մը հետ երջանիկ եղած
ըլլայ :

« Առաւօտ մը, Մարթան, որ միշտ
ինձի հետ եղած էր, եկաւ ինձի խմացը
նկու թէ պարտէզէն դուրս ելլելու մի-
ջոց էրկանս հանդիպած էր : Մարթայ
վախնալ կը ձեւացնէ եւ ետ կը քաշուի

բայց էրիկէս դստն կը կեցնէ մէկ թեւն բոնեկով:

«— Ա՛հ վերջապէս դձեզ գտայ — կ'ըսէ անոր, — Գիտեմ որ կինս հոս է, կ'ուզեմ հետը խօսիլ:

«Մարթա համարձակութեամբ մը անոր կը նայի:

«— Հոս քու տունդ չես — կը բացազանչէ — ուր կրնաս հրամայել եւ սպաննել, կինդ զինքը սիրող սրտերէ պաշարունած է սրոնք կրնան զինքը պաշտպանել:

«Ան գոյնը կը նետէ, — Իր սիրահարները — կ'ըսէ ակռաները սղմած:

«Մարթա կատաղութեամբ մը անոր վրայ կը յարձակի:

«— Ամչցիր պարոն, կ'ըսէ՝ առանց աչքերը անոր կրակ կտրած աչքերէն վար առնելու: — Կինդ բոլոր կիներէն ամէնէն պարկեշտն է: Եւ սակայն յիշէ կատաղի նոխանձոտութեանդ հետեւանքով գործած ոճիրդ:

«— Խեղագացած էք:

— Ինձի՞ կ'երեւայ որ տակաւիննայն խենթ վիճակին մէջ ետ: Հոս ինչ բան

ընելու եկար: Դուն գիտես սր կինդ երբեք քեզի պիտի չներէ:

«Լուիճին կ'աղաղակէ:

«— Մարթա օգնէ՛ ինձի, գթա վրաս չատ կրեցի: Ուզեցի զինքը մոռնալ, չկրցայ: Թող որ զինքը անգամ մ'ալ տեսնեմ, թողութիւն առնեմ և յետոյ մեռնիմ:

«Մարթան զգացուելի կը կեզծէ եւ կ'ըսէ:

— Ես ալ չեմ մոռցած որ տեսնմը կ'նոջդ համար բարի ամուսին մ'էիր:

«— Մարթա կ'երդնում որ զեռ զինքը կը սիրեմ, երբեք իրեն չարիք չեմ կամենար: Միայն կաղաչեմ, անգամ մ'ալ զինքը տեսնեմ:

«— Լաւ — կ'ըսէ Մարթա — ինձի հետ եկուր: Կինդ սովորութիւն ըրած է այս երկու ժամերը պարտէզին մէջի տաղաւարին մէջ անցընել: Ես քեզ հոն պիտի պահուըտեցնեմ. եթէ կրնաս օգտուէ:

«Մարթա ինձի ըսաւ թէ ուրախութեանէն զրեթէ խենթեանալու աստիճանին հասած էր: Զինքը տաղաւարի մը մէջ պահած էր խստիւ պատուիրելով

որ տեղէն չչարմի եւ ստատելու համարե-
րու թիւն ունենայ :

«— Եթէ տիրուհիս իմանայ որ դքեզ
հոս մտցուցած եմ — աւելցուցած էր —
առանց աղաչանքիս մտիկ ընելու՝ զիս կը
վճռտէ, եւ ուրիշ անգամներ ա՛յլ զինքը
չես կրնար տեսնել :

«Ես գիրք մ'առի եւ դէպի տաղա-
ւարը ուղղուեցայ որուն մէջ կրկու տե-
նեակներ կային :

«Ապահով՝ Լուիճի այնպիսի կերպով
մը ծածկուած էր՝ որ կրնար զիս տեսնել՝
առանց ինձմէ տեսնուելու : Եո բնական
կերպով ներս մտայ, դուռը գոցեցի եւ
բազմոցի մը վրայ կրկնցայ, եւ ինքզինքս
խոր մտածութեան մը մէջ ընկղմած
ցցուցի :

«Յանկարծ շրթունքներէս հառա-
չանքով մը անուն մը զուրս թուաւ
— «Լուիճի» : »

«Էրիկս ինքզինքս ոտքերուս տակ
նետեցի : — Դո՛ւն զիս կանչեցիր եւ անա
կեամ եմ, Եւա, ներէ, ներէ՛, ներէ՛
ինձի :

Տեսողոս նայուածքը ինձի կ'ուզդէր

եւ ես իսկոյն անոր դիմագծին զչնալը
նկատեցի : Զինքը ես մղելով շտկուեցայ :

— Դո՛ւն, դո՛ւն հոս պոռացի : Զիս
ինչպէս դտար : Ի՛նչ կերպով հոս մտար :

«— Շատ ժամանակէ ի վեր դքեզ
կը փնտռեմ, դքեզ կը հառաչեմ : — Եւա
— Թոթովեցի : — Յանցաւոր եմ, չեմ ու-
րանար. բայց դու ինձի նկատմամբ ան-
գութ գտնուեցար : Կարելի չէ՞ որ յան-
ցանքիս դարման մը ընեմ : Զի՞ բաւեր
որ կեանքս ամբողջովին քեզի նուիրեմ :
Տարիները սպիեցան անցան բայց ես
դքեզ չմոռցայ եւ օր մը անստորագիր
նամակով մը իմացայ՝ մ'եր գտնուելիք եւ
իսկոյն քեզի վաղեցի :

«— Կը բաւեն սուտերդ — պոռացի, —
կը կարծես թէ չե՞մ գիտեր քու անցու-
ցած կեանքդ : Առանց ցաւելու գործած
ոճիրիդ վրայ. առանց յարգելու այն կի-
նը որ դեռ անունդ կը կրէ, ասանդ մէջ
սիրուէի մը կ'առնես : »

«Լուիճին թունդ ելաւ :

— Բայց ես դքեզ կը սիրեմ, դքեզ
միտայն, — աղաղակեց ցաւալիօրէն : —
Կը յուսայի թէ ուրիշ բարի եւ համեստ

աղջիկ մը սիրելով պիտի կարենամ զգեց
մոռնալ, այդ աղջիկը գթաց վրաս եւ
զոր խարէութեամբ իմինս ըրի. եւս,
քեզի ամէն բան պիտի խոստովանիմ:

«Եւ պատմեց ինծի Լիլինայի պատ-
մութիւնը, երիտասարդ խտարուհին որ
զինքը սիրած էր և ուսկից Լուիճին զեղ-
ծած էր առանց զայն սիրելու:

«Այն ատեն ես խիղճ ըրի Լուիճիի
գործած անարդարութեան վրայ՝ որ աը-
կար արտրած մը խարելով երկու զա-
ւանկերու մայր ըրած էր:

«Երբ ան այդ պատմութիւնը լմըն-
ցուց՝ աչքերս իր վրայ սեւեւեցի.

«— Ուրեմն դու խիղճ չոտնի՞ս —
էտչեցի— այդ խաւտովանութիւնէդ ետք
կը յուսիս որ վրադ պիտի գթամ: Ուրեմն
զիս ինչպիսի կին կը կարձեռս Ես երբեք
քեզի պիտի չհերեմ քանի որ անմեզ
աղջիկ մը խտրեր ես: Այս ըրածդ ոճիրէ
մը աւելի ծանր է:

«— Եւս, իրաւունք ունիս—աւել-
ցուց Լուիճի.— ուրեմն հրամայէ, պատ-
ւիբէ՛, ինչ որ ըսես պիտի ընեմ: Ահ ե-
թէ իմ բոլոր զգացումներս կարենայի

բացատրել քեզի, ապահով պիտի գթայիր
վրաս:

«— Պատրանոս ես ամենայն կեր-
պով ինծի հնազանդելու—ըսի իրեն:

«— Հրամայէ՛, հրամայէ՛. . . —աղա-
ղակեց ան:

«Ոտքի ելայ, դարանէ մը նամա-
կի թուղթ հանեցի, յետոյ Լուիճիին դառ-
նալով— «Հոս նստէ՛—ըսի— եւ գրէ՛ ինչ
որ քեզի պիտի ըսեմ:

«Տղու մը պէս՝ հնազանդեցաւ, և
եւ Լիլինային ուղղուած հետեւեալ նա-
մակը ընդօրինակել տուի:

«— Զղջացած քեզի կը դառնամ
առանց կարենալու գտնել իմ սիրած
կինը»:

Պատմութեան այս կէտին եւս լսեց
տեսնելով որ Օսէսդէն կ'այցայլի:

— Քէ՛չ կը զգաս — հարցուց անոտ
խնամքով մը:

«— Ոչ. . . Կոմսուհի. . . գէպի քոյրս
ցուցուցած գթութիւնդ է որ կը յուզէ
զիս»:

Ասպիտան Փիէզրա կը ստէր: Ան երբ
լսեց առ Լիլինա ուղղուած նամակը բոտ

առ բառ որ նոյնն էր այն նամակին հետ զոր Փիէզրա Մօնկրէնօի դիմացէն յափըշտակած էր կտակին հետ, (եւ զոր արդէն կը ճանչնանք) պիամայ բերնէն հառաչանք մը հանեց: Եւ երբ Եւա այն մասը պատմեց ուր Լուծի Մօնկրէնոյ իր Ռիզգարտօ Ռավայիանօ թոռան ևս ժառանգութենէն մաս մը կը թողուր՝ ապետը կոմսուհւոյն խօսքը կտրեց ըսելով անոր.

— Էրկանդ այդ ազգականը ես ճանչցայ երբ իր հօրեզրօր ժառանգութիւնը գրաւելու համար Լոնտրա եկաւ, վասնզի էրիկդ բոլոր ստացուածքները իրեն ձգած էր կտակով մը:

— Աս ալ մութ խորհուրդ մ'է զոր լուսաւորելու ետեւէ պիտի ըլլամ, վասն զի նամակէն ղուրս ի նպատ իր զաւակաց և անոնց մօտ՝ կտակ մը գրել սուի որուն օրինակը քովս է:

Ասպեան Փիէզրա, Ղէմքին վրայ միմիայն զարմանքի զգացում մը կը ցուցնէր:

«— Բայց ձգէ՛ որ շարունակեմ — ըսաւ Եւա միշտ աւելի սղեւորուած:

«Լուիծին ինձի հպատակեցաւ. նամակին եւ կտակին կրկին օրինակները գրելէ ետք խոնարհութեամբ մը հարցուց.

«— Ուրիշ բան մը կ'ուզե՞ս ղեռ:

«Ի՞ր այս խոնարհական կերպը ղիս զինաթափ ըրաւ:

«— Կ'ուզեմ—պատասխանեցի — որ ղուն Լոնտրա մեկնիս, Լիլինան փնտռես և իրեն յանձնես նամակին եւ կտակին մէկ օրինակը: Եւ թէ չկարենաս ղինքը գտնել՝ ամէն բան նոտարին պէտք է յանձնես խնդրելով որ փնտռէ զայն՝ և յետոյ ես գաղտնապէս պիտի միանանք: Զայն կը հանենք թէ երկուքս ալ մեռած ենք, և մենք ընդհակառակն ուրիշ երկնքի տակ, ուրիշ անունով նոր կեանք մը կը սկսինք: Այսպէսով պիտի ստանաս կինդ՝ մաքուր ամէն արտէ, վասն զի ես բնաւ ուրիշին չեղայ, եւ քու սիրովդ պիտի մոռցնել տաս ինձի անցեալ վիշտս:

«Լուիծի՛ երեսը գեանին՝ ղիմացս ինկաւ և լալով ըսաւ.

— Կարելի՛ է ասիկա: Երազ մը չէ՞: Ո՛հ Եւա, ղուն կին մը չեա սրբուհի մը ես:

«Իր այդ սաստիկ յուզումը խաղա-
զեցի, թէեւ ես ալ իրեն չափ յուզուած
էի :

— Գնա՛ մի զանգաղիր — ըսի—եւ
երդուընցի՛ր ինձի թէ մեր այս զագո
նիքը ամենայն կերպով մէկուէն պիտի
չյայտնես :

« Կ'երդնում—պատասխանեց կո-
րովով մը :

«— Եթէ ո՛րէ կերպով մէկը զիս
հարցնէ՛՝ բռէ՛ թէ զիս չես գտած :

« Լուիճիի չրթանց վրայ համբոյր մը
զրոշմելով զինքը Դորինոյ զլիկցի :

« Օրեր անցան :

« Կէսօրէ մը ետք հօրեղբօրս հետ աա-
զաւարին մէջ էինք, ան ձեռքը Նամակ
մ'ուէնէր եւ այսպայս կ'երեւար :

«— Դիտե՛ս ի՛նչ կայ ըսաւ : Լոնտրա-
յէն լուր կ'ուզեն քու մասիդ եւ կը
ինդրեն որ ո՛ւր գտնուիդ իմացնեմ ի-
րենց :

Սարսուռ մը զգացի :

«— Ի՛նչ նպատակաւ, ինչո՞ւ. հար-
ցուցի :

«— Ձեմ դիտեր :

«— Գրողը ո՞վ է :

»— Նամակը ստորագրողը չեմ ճանչ-
նար, բայց նոտարի պաշտօնատուէն է :

« Կարծեցի՛ որ Լուիճին Լիլինան
չդտնելով՝ ըսածիս պէս նամակը եւ կը-
տակը նոտարի մը յանձնած է. որուն
աղաչած է որ զայն գտնէ իմացրե-
լու համար թէ իրեն ժառանգութիւն
ինկած է, և պատուաւոր պաշտօնեան
ուզեր է զիտնալ թէ ես կ'ապրի՛մ թէ
ոչ :

Եւ խնդալով ըսի հօրեղբօրս :

«— Պատասխանէ՛ թէ ես մեռած
եմ :

« Հօրեղբայրս, վերջապէս ուղածիս
պէս զրեց, միեւնոյն ատեն հարցնելով
թէ ինչո՞ւ համար զիս կը փնտռեն :

« Ի՛նչ ատենէն իմացայ որ Լուիճին
մեռած էր կրակ մը թողլով ինպատա իր
թուան Ռիզգարաօ Ռաֆայիանօի, և Լի-
լինային եւ իր որդւոց անունը մէջտեղ
չկար :

« Կարծեցի թէ պիտի խենթանամ :
Ինչպէս պատահած էր այդ մահը : Ի՛նչ
պարագաներու մէջ : Կարելի՞ բան էր որ

Լուսինն զիս խարէր : Ո՛հ : Եւ ի զուր այս
գաղտնի խորհուրդը գիտնայ կը փորձէի :

«— Հիմակ ամէնքն ալ զիս մեռած
կը համարեն— ըսի հօրեղբորս— Լոնտրա
երթանք, ի՛նչ ըլլայ չըլլայ՝ կ'ուզեմ ի-
մանալ այս գաղտնիքը...»

«Կեղծ անունով մը, դէմքս խիտ
քոշով մը ծածկած՝ Լոնտրա հասայ եւ
հօրեղբորս բարեկամին տունը բնակեցայ :

«Լուսինն դրեթէ ամիս մը առաջ
մեռած էր, ըսել է Դորինոյ հասնելէն
քանի մը օր ետք : Իմացայ թէ իր գրա-
սեղանին դիմացը աթոռի մը վրայ մե-
ռած էր, եւ հոտ է եղեր կտակ մը՝ ո-
րով իր բոլոր ստացուածքին ժառանգ
կարգած է իր թոռը :

«Սկսայ խորհրդածել թէ Լիլինային
ուզողուած նամակը եւ կտակը ո՞ւր գա-
ցած էին : Զանոնք ոչնչացուցած էր :
Ինչո՞ւ :

«Ուզեցի որ հօրեղբայրս լրագրաց
մէջ ազգ մը հրատարակէ որուն մէջ
կ'ըսուէր :

«Վախճաննայ Պ. Լուսինի Մօնկրէ-
նօի մէկ կտակը կը փնտռուի, որ պէտք

է նոտարի մը կամ առանձնականի մը
որունամ ըլլայ Որու քով որ կը գտնուի
յիշեալ կտակը կը խնդրուի Պ. Գառլը-
թընին յանձնել որ լիուրի պիտի վար-
ձատրէ» :

«Այս չի բաւեր, այդ օրերը իմա-
ցայ որ Լուսինի պալատը վաճառքի հան-
ւած էր, Պ. Գառլըթըն զայն իմ հաշտոյս
գնեց : Գառլըթըն այդ առթիւ ճանչ-
ցաւ ճառանգորդը Ռիզգարտոն եւ ըսաւ
ինձ թէ պարզ և բարի մարդ մըն էր :
Ան ձեր մասին ալ խօսեցաւ, որ կ'օգ-
նէք եզեր այդ մարդուն եւ աւելցուց
թէ քոյրդ Լուսինին սիրուն էր և թէ
անոր երկու զաւակներուն մայրն եղած
էր» :

— Կ'երգնում կոմսուհի իմ զաւա-
կացս զլիտուն վրայ— ըսաւ Օռէսդէ ու-
ժով ձայնով մը— որ հիմակ իմացայ թէ
ան եղած է իմ խեղճ քոյրը հրատարակ
ու խարողը : Ա՛հ եթէ այն ատեն գիտ-
նայի՝ ժամանակ պիտի չտայի որ Լուսինի
Մօնկրէնօն բնական մահուամբ մեռնէր :
Ա՛հ, ի՛նչպէս սպուշ եւ կոյր գտնուեցայ :
Ձէի ուզեր որ քրոջս վրայ խօսէին եւ

ով որ հարցնէր՝ կ'ըսէի թէ մեռած է: Եւ յերսուի ինծի համար մեռած էր:

Օռէսդէի աչքերը արտասուենքով լեցւած էին:

Կոմսուէին այլ զգածուած կ'երևէր:

— Ճիշտ է աւելցուց կոմսուէին, գիտեմ որ այսպէս կ'ընէիք. բայց ես չհամոզուեցայ որ ան մեռած ըլլայ: Թէ՛ իրեն եւ թէ որդւոց անյայտացումը տարօրինակ կը զանէի: Կը խոստովանիմ ձեզի որ զարմացայ լուիճիին բարեկամը ըլլալնուդ, և մինչև իսկ կասկածեցայ թէ դուք իր մահուան մէջ մտտ ունենաք. բայց այս կասկածս անյայտացաւ Ստեփան ծառային տուած տեղեկութիւններէն հտք. զոր ես քովս կանչեցի, ան պատմեց ինծի թէ Լոնտրա հասնելուն պէս արդէն հիւանդացեր է եւ կաթուածի հարուածով մը յանկարծամահ եղեր է: Այս Ստեփանը որ հիմակ ինծի կը ծառայէ, վասն սա՛ միայն լիլինան կը ճանչնայ՝ ինծի ըսաւ թէ զձեզ միմիայն լուիճիին հիւանդանալուն առաւօտը տեսեր է:

— Ճիշտ է— պատասխանեց Ծռէս-

դէ— բայց ես երբ Մօնկրէնօի քով դացի՛ արդէն ան հոգեվարքի մէջ էր: Միայն կը յիշեմ հիմակ երբ զարհուրած աչքերը վրաս կը յառէր. թերևս զիս ճանչնալով եւ կարծելով թէ ամէն բան գիտեմ եւ եկած եմ քորջս մասին հաշիւ պահանջելու:

Կոմսուէին մտածկոտ կը կենար:

— Ես չկրցայ ըմբռնել այդ ժամանակուան բոլոր հանդիպածները որոնք զիս տակնուվրայ ըրին, ինչպէս Լուիճիին ժառանգորդ թոռան լոնյայտանալը՝ իր հետը երեք միլիոնէն աւելի Ֆրանքով, որոնք Լիլինային կը վերարկէին:

— Կոմսուէի, հաւատացած էք թէ անյայտացեր է այդ ժառանգորդը— հարցուց Օռէսդէ, — Ես այլ խարուեցայ իրմէ: Ան ինծի ըսաւ թէ իտալիա կը մեկնի, և գրաւ կը դնեմ հիմա որ կեղծ անունով Ֆրանսա կամ ուրիշ տեղ ուտելով, խմելով եւ խաղալով կը մսխէ իր մօրեգործէն ժառանգած անբաւ հարստութիւնը, մինչդեռ կինը իր աղջնակով թշուառութեամբ կ'ապրի:

— Ինչ զարհուրելի բան — բացա-

զանչեց կոմսուէին:— Եւ թերևս այն
խեղճ Լիլինան ալ անօթի՛ իր գաւակնե-
րով կը թափառի . . .

— Ես ալ վախեմ-ընդմիջեց Օռէսդէ:

— Գիտէ՞ք— ըսաւ Եւա համարձա-
կութեամբ— չար լուրերու վրայ յեցած
վայրկեան մը կարծեցի թէ զուք Լիլի-
նան իր գաւակներով քովերնիդ առեր և
զայն ձեզի կին ըրեր էք:

Օռէսդէ ընաւ չայլայեցաւ:

— Հետաքրքիր էի գիտնալ— բացա-
զանչեց— թէ ուսկի՞ց լսած էք այդ յերկու-
րանքը:

— Հիմա կ'ըսեմ ձեզի: Ստեփանը ձեր
քրոջ լուսանկարը քաշել տուած եւ ին-
ծի զրկած էր: Ինծի ըսին թէ այդ լու-
սանկարը շատ կը նմանէր ձեր կնոջը
լուսանկարին: Ճշմարտութիւնը գտնա-
լու համար քննել տուի եւ իմացայ որ
ամուսնութիւնդ օրինաւոր էր: որդւոցդ
մայրը Չէչիլիա Ռէնա կը կոչուէր:

— Մարդիկ զիւրաւ վէպեր կը յօ-
րինէն— ըսաւ ասպետը ամենայն բնա-
կութեամբ— արդէն զուք ալ գիտէք այս:
Բայց ես փուճ խօսքերու կարևորու-

թիւն չեմ տար եւ շատ գոհ պիտի ըլլա-
յի եթէ հիմա կարենայի գտնել քոյրս՝
որուն ներած եմ արդէն:

— Զայն միասին պիտի գտնենք—
բացազանչեց կոմսուէին:— Այո՛, երգ-
ւընցած եմ այս դազանի խորհուրդը
լուսաւորելու եւ զայն ի գլուխ պիտի
հանեմ: Ինծի համար կտակին բովան-
դակութեան փոխուելը, Լիլինային եւ
իր գաւակաց եւ Ռիզգարուոյի անյայ-
տացումը պէտք է իրենց տակ ոճիւր մը
ծածկեն:

«Եւ ես երգուընցած եմ մինչև
կեանքիս վերջին օրը բոլոր ստացուածքս
ձախելու էրկանս յանցանքը դարմանե-
լու համար և յայտնելու Լիլինայի ու
Ռիզգարուոյի անյայտացման խորհուրդը:

«Լուիճիի պալատը իմա է, թշուաւ
եղբօրս մարմինը գերեզմանէն հանել
տարով իսլանտա հայրենական դամբա-
րանս փոխադրել տուի: Լինտրայի մէջ
երը խուզարկութիւններս կ'ընէի՝ միլի-
ոնատէր ծերունի մը ճանչցայ, կոմս
Պոլթոնը, որ ինքն իր այսպէս կը կոչէր,

Թէև տղնուական ընտանիքէ ծնած չէր : Պողոսնը, ճամբարդութեան մը միջոց հօրեղբօրս կեանքը ազատած էր եւ այդ օրէն ետք երկու ծերերը իրարու մէջ սօրս բարեկամութիւն մը հաստատած էին : Եւ ես իրեն ներկայացայ՝ այն ինծի նայելով լալ սկօաւ, վասնզի տարիքովս աղջիկ մ'ուսնի եղեր զոր փոքրիկ հասակին կը թողու եւ ինքը Ամերիկա կ'երթայ :

« Իր պատմութիւնը ինծի պատմեց : Աղքատ անցեալ մը ունեցեր է : Երբ կիւնը կը մեռնի՝ Պողոսն, յուռահատած, իր երկու զաւակները, տղայ մը և աղջիկ մը՝ քէնիին կը յանձնէ ու Աւստրալիա կը մեկնի : Ի սկզբան շատ նեղութիւն կը քայլէ, բայց յետոյ բախտը կը ժպտի իրեն եւ երեսուն տարեկան հասակին միլիոն մը ֆրանքի տէր կ'ըլլայ : Այդ ատենները շատ անգամ իր քէնիին նամակ կը գրէ բայց պատասխան չ'ընդունիր : Իտալացի թղթակիցի մը միջոցաւ կ'իմանայ թէ շատ ատենէ ի վեր քէնիին եւ անոր ամուսինը մեռած են : Զաւակաց վրայ ոչ ոք կրցած է տե-

ղեկութիւն մը տալ : Ոմանք ըսած են թէ աղջիկը զեղեցիկ օրիորդ մը զարծած ամուսնացած էր : Տղուն մասին ալ ոչ մէկ լուր, զայն մեռած կը կարծէին :

« Պողոսնի պատմութիւնէն զգացուցայ եւ ես ալ իմ տխուր կեանքս պատմեցի իրեն : Ինքն ալ իմինս զարմացմամբ, սարսափով մտիկ ըրաւ : Եւ երբ ըսի իրեն թէ « կնանքս եւ ինչքս պիտի դոճեմ էրկանս այս յանցանքը զարմանելու համար », պարզութեամբ մը ըսաւ — Թոյլասրէ ինծի Եւա, ես ալ միանամ քու վեհանձն գործիդ, եւ այդ անմեղ կիլիւնայի և իր զաւակաց հետ փնտուենք նսե իմ աղջիկը :

« Իր առաջարկութիւնը ընդունեցայ ի սկզբան մեր խուզարկութիւնները արդիւնք մը չունեցան եւ ժամանակ մըն ալ՝ չկրցանք անով զբաղիլ վասն զի հօրեղբայրս երկար ժամանակ հիաւնդ մնաց և յետոյ գերեզման իջաւ : Ան ուղեց Իուլանտա մեռնիլ եւ իր եղբօր ձէյմսի քով թաղուիլ :

« Ժառանգելով հօրեղբօրս բոլոր ստացուածքները՝ Պողոսնի հետ Իուլան-

սա մեկնեցայ: Պորզոնը էրկանս տեղ
անցեր էր:

«Նորէն Լոնտրա դարձանք ուր ըն-
դունեցայ սա անանուն տոմար: Կար-
դացէ՛ք»:

Օռէսդէ, Կամսուհուսն իրեն երկըն-
ցուցած ատմակը առնելով կարդաց:

«Տիկի՛ն».

«Մէկ մ'արդ մը կրնայ տալ բանա-
լին այն գաղտնիքին՝ զոր յայտնելու
կ'աշխատիս, այդ անձն է Օռէսդէ Փիէ-
զրան, Լիլինայի եղբայրը: Ան գիտէ ինչ
որ ճանդիպած է իր քրոջ եւ Լուիճի
Մօնկրէնսոյի գաւաղաց: Գացէք զինքը
Թորինոյ փնտռեցէք եւ եթէ յանձն
չառնէ խօսիլ ձեզի հետ՝ Լոնտրա դար-
ձէք, հոս մէկը կայ որ իրեն հարսանեաց
վկայ եղած է եւ ինքը բոլոր ճշմար-
տութիւնները պիտի յայտնէ ձեզի»:

Օռէսդէի դէմքը թէեւ տոգոյն՝
բայց անայլայլ մնաց:

— Ով որ այս տոմար ձեզի գրած է
—բաւ—ձեզի հետ կ'ուղէ խաղալ: Ես
կեանքս պիտի դռնեմ Լիլինան գտնելու
համար եւ պիտի ցուցնեմ ձեզի թէ ինչ:

պիտի արարածներ են անոնք: Իմ հար-
սանեացս ներկայ էր միմիայն սրտակից
բարեկամս որ իտալացի էր եւ որուն
վաճառեցի «Ոռկեղէն աստղ» պանդոկս
եւ Թորինոյ դարձայ. կրնաք ասոր հար-
ցընել, անիկա կրնայ ըսել ձեզի եթէ կը
ստեմ:

— Կը ճանչնամ ձեր բարեկամը—ա-
ւելցուց Եւա—Քաջ մ'արդ մըն է, որմէ
բաւական տեղեկութիւններ սուի. Պէռզոյ
Դոմինոն ըսել չէ՞ք ուղեր:

— Այո՛, ճիշտ ալ, իր հետ խօսեցա՞ք:
— Այո՛, եւ ինձի ըսաւ թէ ի՛նչ-
պէս փախած է ձեզմէ, պատմեց թէ ինչ-
պէս ետեէ եղած էք զինքը գտնելու եւ
չէք յաջողած: Եւ պատմեց թէ շուտով
թողէր էք կիներնիւղ եւ միակ միխթա-
բութիւննիւղ գտած էք որդինիւղ սիրե-
լուն մէջ

— Կը տեսնէք ուրեմն կուսուէի
որ այդ ատմակը գրողը ստախօսին մէ-
կըն է:

— Ես իրեն ըսածներուն հաւատք
չընծայեցի եւ մտնաւանդ որ հիմա հետոյ
խօսեցայ դեռ աւելի համոզուեցայ թէ զիս

խարած են: Ինձի կը թուի թէ սրտիս վրայէն ծանրոց մը վերցուեցաւ եւ վըստահ եմ թէ միասին պիտի կտրենանք մեր նպատակին հասնիլ, բայց ոչ ոք պէտք է խմանայ մեր գաղտնիքը:

Օռէսդէ կոմսուէին վտահացուց թէ ամենայն կերպով պիտի օգնէ այս գաղտնիքը լուծելու գործին մէջ, և անոր ձեռքը համրուրելով մեկնեցաւ:

Երբ կառք մտաւ՝ գլխարկը զլխէն հանեց եւ ձեռքը տաք ձակաախին տանելով ըսաւ.

— Ո՛չ, ո՛չ, բան մը պիտի չգտնայ, չեմ ուզեր... Լիլինան պէտք է խաղաղ իր գերեզմանին մէջ հանգչի, իր որդիքը բնաւ պիտի չգիտնան իրենց ծննդեան գաղտնիքը, ես եմ իրենց հայրը: Անցեալը մեռած է, և ես իմ բոլոր ուժովս պիտի կռուիմ որ ան չյայտնուի:

9.

Գեղեցիկ կէսօրէ մը ետք Սիգգարտի փողոցը հիանալի արեւով մը զուարթ երևոյթ մը առած էր:

Յովհաննէսը եւ Ատուֆոյ՝ Ռիթային Լիտիային զալստեան կը սպասէին, որոնք քիչ ետք հասան:

— Օրիորդներ...

— Պարոններ... —

Իրարու ձեռք սեղմեցին...

— Ձեզի որքան շնորհակալ ենք որ մեր խնդիրքը չմերժեցիք—ըսաւ Յովհաննէս:— Կը փափաքէ՞ք Օրիորդներ որ թանգարան մտնենք:

— Ես պիտի առաջարկէի—աւելցուց Ատուֆոյ— Արմի հրապարակին շուրջը պտոյտ մը ընել:

— Եթէ պտոյտ ընելով պիտի խօսակցինք՝ այն ատեն կը մնամ —ըսաւ Ռիթա համարձակութեամբ մը:

Ատուֆոյ ուրախացաւ,

— Երթա՛նք ուրեմն, բացազանչեց, և Լիտիայի թեւն իյնալով՝ յողթական շէշտով մը ըսաւ:

— Ճամբան մենք երկուքս բանանք:

Քիչ մը անդին՝ Ատուֆոն լուռ մնաց եւ յետոյ իր ընկերհետին ձեռքը սեղմելով փափսաց:

— Որքան շնորհակալ եմ գալուդ համար: Եթէ չգայիր շատ պիտի ցաւէի:

Լիտիա քաղցրութեամբ մը նայեցաւ:

— Եւ սակայն պէտք չէի դալ պարոն, — ըսաւ — վասնզի հրաւէրդ առանց մօրս հաւանութեան եղած էր: Բայց Ռիթան դիտել տուաւ թէ եթէ զրութեամբ բացատրենք մեր չգալուն պատճառը պիտի չկարենանք մեր զգացումները արտայայտել: Առաջին անգամն է որ առանց մօրս գիտութեան քայլ մը կ'առնեմ:

Ատուֆոյ կը շարունակէր ձեռքը սեղմելու:

— Վստահութիւն չունի՞ս ուրեմն իմ վրայ — բացազանչեց: — Զիս ընդունակ կը կարծես որ խարժեմ քեզ:

— Զէ՛ս այդ չեմ կարծեր, բայց անկարելի կը թուի ինձի հաւատալ՝ որ

քեզի պէս հարուստ պարոն մը՝ ուզէ ինձի պէս աղքատ աղջիկով մը զբաղիլ:

— Օրիորդ, ընաւ հայելի նայած չե՞ո: Զե՞ս մտածած երբեք թէ գեղեցկութիւնդ գոհի մը արժանի է:

Լիտիա իր չէկ զուլեխը շարժեց:

— Պարոն, ես երբեք այդպիսի երազներ չեմ ունեցած, ես գոհ կ'ըլլամ պարկեշտ երիտասարդով մը որ չամչնայ աղքատութենէս, եւ ամէն բանէ աւելի զիս չհեռացնէ այն ճանապարհէն՝ ուսկից գացած եմ մինչև հիմակ:

Ատուֆոյ յուզուած էր:

— Օրիորդ, այս զգացումներդ քեզի պատիւ կը բերեն եւ դէպի քեզ ունեցած ոէրս կը բորբոքեն: Պէտք չէ քեզմէ ծածկեմ թէ շատ մը դժուարութիւններու պիտի բախիմ, բայց եթէ սիրոյդ արժանի եմ՝ ամէնուն ալ պիտի յաղթեմ: Մտիկ ըրէ, ես ծնողացս մէկհատիկ զաւակն եմ, հարուստ, ծնողքս փափաքնուրուս ստէպ սեղիք կու տայ, սիրտս պարզ է. կ'երգնում քեզի թէ դուն իմ կիսն պիտի ըլլաս:

Լիտիա իր երեսին գոյնը նետեց:

— Կինդ—կրկնեցի— Բայց կը կարծես որ ծնողքդ թո՛յլ պիտի տայ որ ինծի պէս ազքատ եւ դժբախտ աղջկան մը հետ կարգուիս :

— Դո՛ւն դժբախտ ես, Լիտիա :

Աղջիկը չուզելով յայտնել իր մօրը գաղանիքը, հօր անունը եւ իր ընտանեաց անցեալը՝ սապէս պատասխանեց :

— Դժբախտ եմ, վասնզի աշխարհի վրայ միայնակ եմ, մայր մը միայն ունիմ որ ինծի համար շատ կրած է եւ զեռ կը կրէ : Հայրս չեմ ճանչցամ, զոտն կորսնցուցի երբ զեռ խանձարուքի մէջ էի : Ան հարուստ ընտանիքի մը զաւակն եղած է, բայց անոնք զիքնը ստած են ազքատ աղջկան մը հետ ամուսնանալուն համար, եւ զինք չեն ուզած իբր իրենց որդին ճանչնալ, եւ այսպէս երբ հայրս կը մեռնի, մայրս առանց ունէ օգնութեան մը՝ երեսի վրայ կը մնայ :

Ատոյ՜ֆոյ յուզուած մտիկ կ'ընէր Լիտիայի շրթունքներէն ելած պատմութիւնը :

— Կը տեսնես, պարոն, որ քեզմէ

բան մը չեմ ծածկեր— աւելցուց : Ասոր համար է որ եթէ զիս խարելու միտք ունիս՝ զիտցած ըլլաս որ ոճիր մը պիտի գործես : Եթէ ես քեզ սիրեմ՝ մինչև մահս աչք պիտի առնեմ. եթէ զիս խարեմ՝ գիտցած եղիր ո՛չ ես եւ ոչ մայրս պիտի կարենանք ապրիլ, աշխարհիս վրայ պատիւը ամէն բանէ վեր է :

Ատոյ՜ֆոն երբեք ա՛յսպէս յուզումնալից խռոված չէր, յիրաւի ան բնաւ զիտաւորութիւն չուներ թշուառ, արարածը խարելու : Եւ իրեն աչքերուն շատ մօտիկ գտնելով Լիտիան անոր անկեղծութիւնը իր սրտին մէջ ամէնէն վեհ զգացումները արթնցուց :

— Ես թող թշուառ ըլլամ, եթէ վրաս ունեցած վստահութենէդ օգտուելով՝ քեզ խարեմ,— ըսաւ :— Կը կրկնեմ քեզի, պէտք է որ զեռ շուտ մը դժուարութեանց դէմ կռուիմ, բայց եթէ դուն զիս կը սիրես, Լիտիա, կ'եղնում որ ամէնուն ալ պիտի յաղթեմ :

Երիտասարդին յուզուած և դողդղացող ձայնով ըսուած այս խօսքերը՝ օրիորդին հոգևոյն երկնային ներդաշնա-

կութիւն մը թուեցաւ : Ան հաւատաց
Ատուրթոյի տրկեղծութեան, և աչքերուն
մէջ արցունքի կաթիլներ պտկեցան :

Միենոյն ասուն Յովհաննէս անդին
Ռիթայի հետ կը խօսակցէր :

Ան քսան տարեկան հասակի բո-
լոր խանդաղատանքովը կը սիրէր Տի-
թան, և երբեք միտքը չէր ինկած զայն
խարելու զիտաւորութիւնը :

— Երբ հայրս համողուի թէ ես հա-
մեատ աղջիկ մը կը սիրեմ՝ վստահ եմ
թէ ո՛նէ զժուարութիւն պիտի չհանէ, և
ամուսնանալու հաւանութիւն պիտի
տայ—կը մտածէր— : Ոչ սք կ'անպատ-
ւէ ազատութիւնը :— Եւ սրտի հանգը-
տութեամբ Ռիթայի ձեռքը սեղմեց ու
ըսաւ անոր :— Ձեռ կրնար երեւոյթել
որ այս վայրկեանիս զիս որքան երջա-
նիկ կ'ընես

Ռիթա ժպտուն եւ համարձակ դէմ-
քով մը պատասխանեց :

— Հրաւէրը ընդունեցայ սրովհետեւ
ես որոշ եւ մաքուր հանգամանքները
կը սիրեմ : Աղքատ աղջիկ մըն եմ ես որ
իմ աշխատութեամբը կ'ապրիմ, հայր

մը միայն սենիմ՝ որ նոյնպէս աղքատ
ընտանիկը մ'է : Պէտք է ճանչնաս ան-
շուշտ Ղուկաս աղբարը :

— Կը ճանչնամ զայն եւ զինքը
կը յարգեմ վասնզի գիտեմ որ պատուա-
ւոր անձ մըն է : Հոգ չէ թէ աղքատ է,
հայրս ալ ժամանակաւ աղքատ էր եւ-
ան հպարտութեամբ մը կը խոստովանի
իր անցեալ վիճակը որ վասն զի հիմակ
հարստացած է՝ այդ իր աշխատութեան և
գործունէութեան արդիւնքովը է :

Ռիթա հարցուց :

— Բայց ան գոհ պիտի մնայ որ
դուն աղքատ աղջկան մը հետ ամուս-
նանաս :

— Հայրս զիս շատ կը սիրէ—պա-
տասխանեց Յովհաննէս— և մինչև ե հի-
մակ դեռ կամացս հախառակած չէ : Յե-
տոյ սիրելի քոյր մ'ալ ունիմ՝ որ աւելի
կ'ընտրէ պատուաւոր աղքատ երիտա-
տարդի մը հետ ամուսնանալ :

— Ձինքը կը ճանչնամ— խօսքը,
կարեց Ռիթա :

— Կը ճանչնաս :

Ռիթա կարմրեցաւ, վասնզի քիչ

մնաց որ մասներ իր բարեկամուհին՝ որ
անդին Աստղիսի հետ կը խոսակցելու եւ
չըսելու համար թէ իր քոյրը մուրացիկ
կիտիային պաշտպանութիւն ուզած է ը-
նել այս կերպով պատասխանեց Յովհանն-
նէսին ։

— Իրեն մասին խօսած են ինծի
այն աղքատները՝ որոնք իրմէ օգնու-
թիւն զտած են եւ քանի մը անդամ
ալ զինքը հօրդ հետ տեսած եմ ։

— Իոյրս հրեշտակային սէրը ունի
և ան շատ երջանիկ պիտի ըլլայ քեզ
իրեն քոյր ունենալուն համար ։

— Կը հաւատամ քեզի Պ. Յովհանն-
նէս, բայց պէտք չէ որ այլևս կրկնենք
մեր աշո գաղտնի տեսակցութիւնները
մինչեւ որ քու զխուսմի հօրս չյայտ-
նես ։ Եւ վստահ եմ որ բարեկամուհիս
ալ նոյնը պիտի խօսի ընկերոջդ, վասն
զի կիտիան մայր մ'ունի որ զինքը կը
պաշտէ ։ աղքատ կին մը, որ սրտին ցա-
ւէն պիտի մեռնի եթէ իմանայ որ իր
աղջիկը ծածուկ կը թղթակցի ու կը տե-
սակցի երիտասարդի մը հետ՝ որ իր վի-
ճակէն շատ բարձր է ։

— Աստղիս Վուլֆը բարի կրիտա-
սարդ մըն է — ըսաւ Յովհաննէս ։ ։ ։

Ռիթա տոգուեցաւ ։

— Ի՞նչ մականունն տուիր — բա-
ցազանչեց ։ — Բարեկամը արդեօք ար-
ուեստագէտ Վուլֆին որդի՞ն է ։

— Այո՛, . . . Ի՞նչ կայ որ ։ ։ ։

— Ո՛հ, խեղճ կիտիա . . . եթէ գայն
զխնայ ։ ։ ։ Ապահով եղիր պարոն սը-
քան խոստումներ որ ընէ բարեկամը՝ կի-
տիան պիտի մերժէ ։

— Ի՞նչ բանի համար ։

Ռիթա Աստղիսի մօր կիտիայի հան-
դէպ ըրած աղեղ վարմունքը Յովհան-
նէսի պատմելէն ետք աւելցուց ։

— Եւ կը կարծես որ այդպիսի կին
մը պիտի թողո՞ւ որ իր որդին կիտիայի
հետ ամուսնանայ ։ Անտեղի բան մը պի-
տի ըլլայ ատոր վրայ մտածելը խի՛ ։
Տէկին Ռոզանա Վուլֆը, մեզի պէս աղ-
ջիկները կը պատուէ եթէ ձեռքն իյնան ։
Ո՛հ, ի՞նչ գէշ ըրինք որ հոս եկանք ։

Ռիթա բարկացած կերպարանքով
մը կիտիայի մօտեցաւ եւ կտրուկ շեշ-
տով մը ըսաւ ։

— Լիտիա, ազատ ձգէ պարոնը,
տունն երթալու ժամն եկած է:

Օրիորդը Ատուֆոյի բազուկը ձգեց
և և Ռիթայի դառնալով՝

— Այսպէս չ՞ուտ— հարցուց միա-
մտութեամբ մը:

— Ո՛հ, օրիորդ... սպասէ դեռ քա-
նի մը վայրկեան ալ,— թախանձեց Ա-
տուֆոյ:

— Անկարելի է կրկնեց Ռիթա.—
Չափէն տւելի ալ կեցանք: Եւ, ինչպես
որ արդէն պարոն Յովհաննէսին ալ ըսի
այլևս պիտի չտեսակցինք:

Յովհաննէս յուզուած Ռիթայի մօ-
տենալով հարցուց,

— Հօրդ հաւանութիւնը տանելի
է՞տքն ալ պիտի չտեսնուինք:

Ռիթան կարմրեցաւ, բայց յետոյ
Ատուֆոյի դառնալով

— Եւ դու պարոն, Լիտիայի մօր
հաւանութիւնը պիտի խնդրես:

— Անչու՛տ, քանի որ բարեկամու-
հիդ իմ անկեղծ սիրոյս կը համապատաս-
խանէ:

— Պարոն, ըսի՛ր թէ որու որդին էս

— Բնաւ ծածկած չեմ հօրս անունը:
Բայց օրիորդ Լիտիան դայն չխնդրեց
ինձմէ, եւ ես աւելի իրմով կը զբաղէի
քան թէ ինձմով:

Եւ Լիտիայի դառնալով ըսաւ.

— Ես Ատուֆոյ վուլֆ կը կոչուիմ,
ծանօթ արուեստագէտին որդին եմ:

Լիտիա զարհուրած՝ ազաղակ մը
փրցուց եւ բարեկամուհւոյն թեւն իյ-
նալով:

— Երթա՛նք... երթա՛նք չուտով,—
ըսաւ:— Պարոն Ատուֆոյ, միտքդ դիր որ
բնաւ ինձի հանդիպած չես, ես այլևս
քեզ պիտի չուզեմ տեսնել, քնաս բարեաւ:
Ատուֆոյ անոր դիմացն ելլելով ը-
սաւ.

— Ո՛հ, չէ՛ք կրնար այսպէս երթալ,—
իրաւունք ունիմ հարցնելու թէ ինչո՛ւ
համար անունս ձեզի այսքան սարսափ
պատճառեց:

— Կրնաս մօրդ հարցնել,— ըսաւ

Լիտիա:

— Ս՛հ, հիմա կը հասկնամ,— ըսաւ
Ատուֆոյ ժպտով մը:— Դուն իրեն բար-
կացած էս վասնզի երես յանձնարարած

ժապաւէնը զրկելու տեղ ուրիշ մը զըրկած ես եւ մայրս այ սրզողած է քեզի:

— Մայրդ, պարոն, զիս անպատիւ ազջիկի մը տեղ զբաւ, ամէնուն զիմաց զիս յանդիմանեց գիտնալով հանդերձ որ սխալմունքը իմ կողմանէ եղած չէր և եթէ տէրս կարեւորութիւն տար մօրդ սպառնալիքներուն՝ զիս պիտի արձկէր և ես այսօր անօթի՛ փողոցը պիտի իյնայի: Պարոն զիս թող: Եթէ այդ կնոջը որդին ես ինծի չարիք միայն կրնաս հասցնել: Եկո՛ւր Ռիթա, փախչինք:

Երկու ազջիկները արդէն հեռացած էին, մինչ Ատոլֆօյ ապշած եւ սրտակոտոր անոնց կը նայէր:

— Թող—ըսաւ Յովհաննէս բարեկամին թեւէն բռնելով—Լիտիային բարկութիւնը կ'անցնի, եթէ ցուցնես իրեն որ դուն մօրդ սիրտը չունիս եւ անկեղծութեամբ կը սիրես զինքը:

— Ո՛հ, այո, զայն կը սիրեմ: Եւ մինչև իսկ իմիններէս բաժնուիլ յանձն պիտի առնեմ, պէտք է որ Լիտիային հատուցում մը ընեմ որպէսզի իրեն ներումովը, իր սէրն ուզեմ:

Է.

Արուեստագէտ Վուլֆի տուած երեկոյթը իր մէկհատիկ զաւկին Ատոլֆօյի քսանամեակին առթիւ, փայլուն կերպով սկսաւ: Հրաւէրները լայն սահմանով ցրուած էին, մինչև ժամը տասը պայտին մեծ սրահները արդէն զբաւուած էին հրաւիրեալներով:

Պարոն Վուլֆը յիտուն տարեկան մարդ մըն էր չոր եւ պազ դէմքով, բայց լաւ վարմունքով: Կ'երևար թէ իր կիները շատ կը սիրէր:

Տիկին Ռոզանա Վուլֆը, սե հազուած անուշ ժպիտով մը հրաւիրեալները կ'ընդունէր, բայց իր նայուածքին մէջ կարելի էր նշմարել թէ անհամբեր մէկու մը գալստեան կը սպասէր, քանի կ'երթար անհանգիստ երեոյթ մը կ'առնուր:

Տիկին Ռոզանան գիտէր թէ իր ամուսինը հրաւիրած էր նաև կոմս Պուդոնը եւ իր կինը կոմսուհի Եւան, շատ տհաճած էր այս հրաւերին համար եւ իր էրկան հետ բուռն բանակոխու մը ունեցած էր:

Կոմս Պոլդոնը ազնուական մարդ մը պէտք է ըլլայ— ըսած էր Ռոզանա, բայց իր կիներ բախտախնդիրին մէկն է:

— Դու կը սխալիս,— պատասխանած էր Վուլֆ:— Կոմսուհին Եւա թէեւ արտաւոց կին մըն է, բայց բոլոր ազնուական յատկութիւններով օժտուած է: Եւ եթէ զիրենք հրաւիրեցի՝ իմ պատճառներս ունէի, արդէն գիտես:

— Այո՛, ինծի ըսիր, սնանկութեան օտեցած ենք: Բայց եթէ յաջողցնենք օրիորդ թինա Փիէդրան մեր Ատոլֆոյին հետ ամուսնացնել՝ ամէն երկիւղ կը փարատի:

— Բայց ի՞նչ պիտի ընենք այն ատեն եթէ ամուսնութեան նպատակով երկուքը զիրար չսիրեն. և կարծեմ զիտաւորութիւն չունին:

Ապահով թէ եմ կամքս կը կատարէ. և Թինան ալ իր հօրը հլու օրիորդ մ'է:

— Տեսնենք, բայց եթէ ո՛րէն արդելքի մը հանդիպինք՝ պէտք է որ ուրիշ ապահով յենարան մը փնտռենք:

— Կոմս Ֆոլքոն բարեկամդ է, և քեզի օգնութեան հասնելու պատրաստ է:

— Երբեք իրեն չեմ դիմեր,— ըսաւ: Ռոզանան չրթունքը խածաւ և լուս կեցաւ:

Ատոլֆոյ իր մօրը քով կեցած հրաւիրեալները կ'ընդունէր: Իրեն եղած բոլոր բարեմաղթութեանց մեծ ազնուութեամբ կը պատասխանէր, բայց ամէնքը անդրադարձան որ ան իր բնական զուարթութեան մէջ չէր, տժգոյն էր և ախուր:

Կոմս Ֆոլքոն կանուխ եկաւ և Ատոլֆոյին ընտիր ժամացոյց մը նուիրելով ըսաւ.

— Գիտեմ, սիրելիս, օրիմինիս պէ՞ս ժամացոյց մ'ունենալ կը փափաքէիր:

— Ատոլֆոյ ժպտեցաւ և ուրախութեամբ չնորհակալ եղաւ:

Իմաց տուին թէ ասպեան Օռէսդէ Փիէդրա իր զաւակաց հետ հասած է:

Պարոն Վուլֆը և իր կիներ զանոնք ընդունելու համար ընդառաջ գացին և մինչդեռ Ռոզանան Թինան կը համբուրէր՝ Վուլֆը Օռէսդէին կ'ըսէր.

— Որքան կը սպասէինք ձեզի՝ հանդէսը առանց ձեզի իր փայլը պիտի կորսնցնէր:

Թինան հրաւիրեալներուն մէջ ամէնէն ճոխ հազուածն էր եւ ամէնէն զեզեցիկն էր եւ միւսնոյն ատեն ամէնէն չնործալին ու համեստը, երբ սրահը մտաւ՝ ամէնքը զմայանքով դիտեցին զինքը:

Պարերը սկսան:

Այդ ատեն ծառայ մը իմացուց.

— Կոմս եւ կոմսուհի Պոլլոնը:

Բոլոր գլուխները հետաքրքրութեամբ մը դէպի զուրը ուղղուեցան, զմայանքի շնկոց մը լսուեցաւ:

Եւս վայելչագեղ էր եւ ամենահարուստ գոհարներ կը փայլէին մատներերուն եւ կուրծքին վրայ:

Տիկին Ռոզանա ջանաց կեղծ ժպտով ընդունիլ կոմսուհին եւ իրեն մօտիկ թիկնաթու մը ցուցուց, բայց ներքնապէս բարկութենէն նախանձէն կը դողար վասնզի նկատեց որ կոմս Ֆոլքոյի աչքերը Եւսյէն չէին բամուներ:

Եւս խտալերէն կը խօսէր, օտար թեթեւ շեշտով մը:

— Շատ կը փափաքէի զձեզ ճանչնայ — Ըսաւ — վասնզի ձեր աղղականը Պ.

Լուիճի Մոնկրէնոյ ձեր մտաին խօսած էր ինձ հետ:

— Ռոզանա ցնցուեցաւ:

Նոյն վայրկեանին կոմս Ֆոլքոն եւ ասպետն Օւէսդէ իրենց մեծարանքները ըրին կոմսուհի Եւսյին:

— Ուրախ եմ զձեզ տեսնելուս, կոմս — Ըսաւ Եւս Ֆոլքոնի: Երբ պիտի սկսիք դիւ նկարել:

— Երբոր կ'ուզէք, կոմսուհի, հիմա կ'ազատ եմ, ուէ գործ չունիմ:

Բարկութեան շանթ մը փայլտալից Ռոզանայի բիբերունմէջ:

Այդ ատեն Օւէսդէի դառնալով կ'ըսէր.

— Կեցցե՛ս, խօսքիդ տէր եզար, ս'ըր են որդեքդ:

— Հոս են, էրթամ զիրենք գտնեմ:

Երկու մարդիկ հեռացան:

— Կը ճանչնա՞ք ասպետն Փիէղրա,

— հարցուց Ռոզանա Եւսյի:

— Ո՛հ շատ ատենէ ի վեր, տիկին, պատասխանեց, — բայց Լուիճի Մոնկրէնոյի դառնալով, պէտք է զիտնաք որ ան ձեր եղբոր Ռիգգարտոյի անբաւ հարստութիւն ձգեց:

— Ես միայն մեծ եղբայր մը ունիմ, ասպետն Պետրոս Ռավալիանոն:

Կոմսուհին մեծ զարմանք մը ցուցց.

— Ուրեմն այն ատեն—ըսաւ—Ռիզարտոյ Ռավալիանոն կը ստէ՞ր, որ հաւատացուց իրր թէ Լուիճի Մոնկրէնայի թոռն ըլլար... Եւ հիմակ՝ ալ համոզւեցայ թէ կտակն ալ կեղծած է, վասն զի որոշ գիտեմ որ Լուիճին ստացուածքին մեծ մասը ուրիշներուն կտակած էր:

Տիկին Ռոզանա հետաքրքրութեանէն ինքզինքը կ'ուռէր, թէ եւ չուզեց զայն ցուցնել:

— Ի՞նչպէս: Եւա, այս ձեր բոլոր բաժնեկրուն տեղեակ չե՛մ, եւ կը փափագէի որ մանրամասն բացատրէք ինձի:

— Ամենայն սիրով, բայց ահա ասպիտան Օռէսդէ կը մօտենայ: Ո՛հ իր թեւն ինկող աղջիկը ի՞նչ շնորհալի աղջիկ է:

— Իր թինա զուտարն է, աղջիկնեւրէն ամէնէն սիրելին եւ ամէնէն գեղեցիկը, այդպիսի աղջիկան մը մայրը կ'ուզէ ըլլալ: Երիտասարդը որ իրենց կը հետեի եղբայրն է:

Օռէսդէ մօտեցած էր: — Կոմսուհի—ըսաւ խոնարհելով— պատիւ ունիմ իմ թինա զուտարս եւ Յովհաննէս որդիս ձեզի ներկայացնելու:

Թինա եւ Յովհաննէս շնորհալի կերպով բարեւեցին Եւա կոմսուհին:

— Ասպետ—ըսաւ Եւա— զուք հայր ըլլալով անոնց՝ հպարտանալու իրաւունք ունիք: Օրիորդ թինա, կը թողո՞ւս որ քեզի համբոյր մը տամ:

— Բոլոր սրտովս, կոմսուհի—ըսաւ թինա:

Քիչ վերջ նուազախումբը սկսաւ հնչել եւ երիտասարդները պարելու դասցին:

Տիկին Ռոզանա կ'ուզէր որ Եւա իր առջի խօսակցութիւնը շարունակէր բայց ստիպուած էր ստէպ ոտքի ելլել նոր հասնող հրաւիրեալները ընդունելու համար:

Կոմս Ծովքոյ հագլու թէ Ռոզանայի աթոռը պարտապ զտաւ եկաւ Եւայի քով նստեցաւ:

— Շատ ժամանակէ՞ ի վեր Տիկին Ռոզանան կը ձանչնաք,— հարցուց Եւա Ծովքոյի:

Ֆոլքոն այդ հարցման չէր սպասեր, կարմրեցաւ, առանց ուզելու այլայլեցաւ եւ պատասխանեց.

— Շատ տարիներէ ի վեր իր ամուսնոյն բարեկամն եմ:

Կոմսուհին անդրադարձաւ Ֆոլքոյի այլայլիլը եւ մտքին մէջ որոշեց այս կամ այն վայրկեանին իմանալու պատճառը:

Շարունակեց.

— Գիտէ՞ք որ Տիկին Ռոզանա Ռիզգարտոյ Ռավալիանոյ անուէնով եղբայր մը ունեցած է:

— Բարեկամս Պ. Վուլֆը. յիշած է, — պատասխանեց կոմսը—բայց զայն բնաւ տեսած չեմ: Գիտեմ որ տղայուց տունէն փախած եւ թափառաշրջիկ կեանք մ'ունեցած է, յետոյ լարախաղայ աղջկան մը հետ կարգուելով հորը ժառանգութիւնը շուտով մտխած է: Օր մ'ալ ձայն ելաւ թէ Լոնտրա գացած ըլլայ իր հորեղբոր Լուիճի Մօնկրէնոյի ձգած ժառանգութիւնը ստանալու համար, բայց ոչ ոք գիտէ մինչև հիմակ. թէ ո՛ւր առանձնացած է ժառանգած հարստութիւնը մտխելու համար:

— Իր կինը ո՛ւր է:

— Ո՛հ, բաւական ատեն առաջ իր կնոջ վրայ խօսուեցաւ, բայց հիմակ ուրիշ բան չեմ կրնար ըսել, վասնզի ահա տիկին Ռոզանան զէպի հոս կու գայ. ան չի սիրեր իր այդ եղբայրը յիշել եւ ոչ իսկ անոր կինը, եթէ ուրիշ մանրամասնութեանց կը փափագիք կրնամ տալ ձեզի երբ տունս հրամմէք:

— Վաղը կէսօրէն ետք ձեր մօտն եմ:

Յետոյ վայելչութեամբ մը՝ կոմսուհին մատովը կոմսին ցցուց օրիսրդ թիւնան, որ գեղեցիկ սե աչուի երիտասարդի մը հետ կը պարէր: Բարձրաձայն ըսաւ.

— Նայեցէք կոմս, ի՛նչ հիանալի դոյզ:

Ռոզանա որ լսած էր՝ կոմսուհւոյն ձուեցաւ:

— Զոյգ մը որ ճաշակով ընտրուած չէ—մոմաց դժգոհ շեշտով մը:— Զեմ հասկնար թէ թիւնան ի՛նչպէս կրցած է այդ երիտասարդին հրաւերն ընդունիլ:

— Ինչո՞ւ զինքը պիտի մերժէր— խօսքը կտրեց:— Ուէ աղջիկ ճարտա-

րապետ Էռնայրոյէն ընտրուելուն համար
կրնայ հպարտ զգալ ինքզինքը :

Ռողանա ուսերը թօթուեց .

— Ո՛չ ոք պիտի կրնայ անոր ծագումը
ներել : Ես զինքը պարզապէս Ատոյֆոյիս
պնդումներուն վրայ հրաւիրեցի, որ
անգլիերէնի դասընկերն եղած է եւ զին-
քը շատ կը յարգէ :

— Ինչպէս ամէն ոք կը յարգէ զին-
քը—չարունակեց կոմսը՝ հակաճառելու
չեչտով մը:—Իրեն ի՛նչ յանցանք թէ
ծնողքը չէ ճանչցած, թէ թշուառ ըն-
կեցիկ մ'եղած է : Իր հանճարեղ խելքը
զինքն իր ընկերներէն վեր դասաւորած է .
իր համեստութիւնը կը թոյլատրէ մտնել
ս'եւ ընտանեաց մէջ :

Ռողանա չուզեց խօսքին տակ անց-
նիլ :

— Գնա՛, զնա՛, փոխանակ մնայու
և այդ երիտասարդին գովատանութիւնն
ընելու—բացազանչեց—զնա՛ ըսէ որդույս
թէ ինչո՛ւ թողած է որ իր տեղը ուրիշ
մը պարէ օրիորդ Թինայի հետ :

Կոմսը չպատասխանեց և հեռացաւ :
Ատոյֆոն պարահանդէսը չէր, ան

բարեկամին հետ իր սենեակը առանցնա-
ցեր էր քիչ մը տոննուան համար :

— Այս հանդէսը զիս կը ճանճրացնէ
—կ'ըսէր,—անշուշտ մօրս ծրագիրը գի-
տես, բայց չես սրտնեղիր չէ՞ եթէ քրոջդ
չեմ սիրահարուած :

— Ի՛նչ կ'ըսես բարեկամս, մանա-
ւանդ կը գովեմ ըրած քայլիդ համար,
և արդէն ինքն ալ, որքան որ քեզ կը
յարգէ եւ կը սիրէ՝ այդ սէրը պարզապէս
բարեկամական կը նկատէ :

— Ապահով : եթէ սիրտս ազատ ըլ-
լար, — աւելցուց Ատոյֆոյ—զայն քրոջդ
ոտքերուն առջեւ պիտի դնէի, բայց այն
վայրկեանին երբ Լիտիայի հետ խօսեցայ
միշտ զինքը կ'երագեմ :

— Ինչո՞ճ բարեկամ, դուն հիմակ
ամպերուն մէջ կը բարձրանաս : Գէշը
այն է որ ո՛չ Լիտիան եւ ո՛չ Ռիթան
այլևս տեսակցիլ պիտի չուզեն մեզի հետ
եւ պէտք է մենք գործով ցուցնենք ի-
րենց թէ՛ զիրենք կը սիրենք, խաբելու
միտք չունինք, թէ մեր սէրը անկեղծ է :

— Ես գաղափար մը յղացայ, — բա-
ցազանչեց Ատոյֆոյ :— Լիտիան ինծի ը-

ըսւ թէ իր հայրը հարուստ ընտանեաց մը զաւակը եղած է, բայց իր ընտանիքը զինքը չեն ուզած ճանչնալ աղքատ ազջկան մը հետ ամուսնապնայուն համար, և հօրը մեռնելէն ետք երեսէ թողւած ևւ աղքատութեան մէջ ապրած են: Լիտւայի ազգատոհմը Պոլդոն կը կոչուի, այսպէս կը կոչուի նաև այն տարօրինակ կամսուհին որ այս երեկոյ մեզի ներկայացաւ: Կարելի չէ՞ արդեօք որ Լիտւան ալ նոյն ընտանեաց վերաբերի:

— Յի՞թէ ևս քննեմ ու յայտնեմ որ այդ Պոլդոն ազգատոհմէն է՞ մայրս այլևս զժուարութիւն պիտի ունենա՞յ եւ պիտի արգելէ՞ նորէն որ զինքն ինծի կին չընտրեմ, և Լիտւան ալ զիս նորէն պիտի չսիրէ՞:

— Գէշ չես խորհիր—ըսաւ Յովհաննէս:—Արդեօք փորձե՞մ ծեր կոմսին հարցնելու:

— Ո՛հ բարեկամս, իրաւցընէ յանձն կ'առնե՞ս հարցնելու:

— Ինչո՞ւ չէ: Երջանկութիւն մը կը զգամ երբ քեզի ո՛ւնէ օգնութիւն մը կ'ընեմ—բացազանչեց Յովհաննէս:

— Իւկ ես քեզի համար ի՞նչ օգնութիւն կ'ընամ ընել:

— Կը բաւէ որ բարեկամութիւնդ շարունակես: Բայց հիմակ պարասը րա՞նը երթանք վասնզի մեր բացակայութիւնը աչքի կը զարնէ:

Երկու երիտասարդները հազիւ թէ պարասրա՞նը պիտի մտնէին՝ զիմացնին կրպ կոմս Ծոլքոն:

— Ես ալ ճիշտ ձեզ փնտռելու կուզայի,—ըսաւ կոմսը:

Ատոլֆոյ խնդարով ըսաւ:

— Գրաւ կը դնեմ սիրելի կոմս որ մայրս զրկած պիտի ըլլայ քեզ:

— Ի՛նչպէս ալ զուշակեցիր. քեզ յանդիմանելու զրկեց:

— Այն ատեն քեզ առանձին կը թողում—ըսաւ Յովհաննէս—մանաւանդ որ հայրս կը տեսնեմ մարդու մը հետ՝ որուն կ'ուզեմ բան մը հարցնել:

Եւ հեռացաւ:

Կոմսը Ատոլֆոյին հետ անկիւն մը քաշուեցաւ:

— Կը ներես ինծի Ատոլֆոյ,—ըսաւ որ իբրև հօրդ բարեկամը, ընտանեբար տեսակցիմ հետդ:

— Մանաւանդ ա՛յդ կը փափազիմ բացագանչեց երիտասարդը:

— Այն ատեն եթէ կը թողուս որ բարեկամաբար խօսիմ, շարունակեց կոմսը — պիտի բսեմ չքեզի թէ պէտք չէ որ փախչիս զեզեցիկ եւ բարի աղջկան մը հետ երջանիկ ըլլալու առիթէն, զոր մայրդ ամէնքէն աւելի կը նախասիրէ:

Ատոյ՜ֆոյ երեսին գոյնը նետեց:

— Օրիորդ թիւնայի մասին կը խօսիք չէ՞:— Այ՛ո, թիւնան պաշտուելու ազժանի է, պիտի պաշտուի, ոչ ինձմէ վասնզի ես ուրիշ մը կը սիրեմ:

— Եւ ուրեմն ճիշտ է — ըսաւ Փոյքոյ քիչ մը տհաճած շեշտով — ինչ որ մայրդ արտասուելով ըսած էր ինձի: Դուն խելքդ վաճառատան մը մէջ ծառայող աղջկան մը տուած ես, որուն անցեալը անծանօթ է,

— Անցեալ մը՝ բաւական ցաւալի, զոր Լիտիան չուզեր ծածկել, — բացազանչեց Ատոյ՜ֆոյ կրակ կտրած: — Իր հայրը հարուստի մը զաւակ եղած է, եւ աղքատ աղջիկ մը սիրելուն համար ընտանիքէն վռնտուեր է:

— Այդ աղջիկը միայն աղքատ եղած է թէ ուրիշ գէշ եւ անպատու ընթացք մ'ալ ունեցեր է:

— Ես զայն կը պատմեմ քեզի ինչ որ ըսաւ ինձի Լիտիան, և եթէ դու զայն ճանչնայիր, և անգամ մը միայն հետը խօսէիր՝ պիտի համոզուէիր թէ ստախօս աղջիկ մը չէ:

— Կրնայ ըլլալ որ իր մայրը ամէն ճշմարտութիւն աղջկան ըսած չէ, բայց այն ճշմարտութիւնը, որուն դուն ալ պէտք է հետաքրքրուիս ետեւ պիտի ըլլամ յայտնելու:

— Յիբաւի՞, դո՛ւն ալ զայն պիտի քննես:

— Այո՛, փոքրիկ բարեկամս, վասն զի ես ալ չեմ ուզեր որ իմ սիրելի բարեկամին մէկ հատիկ զաւակը խնկրան պատիւ մօր մը աղջկան տայ:

— Բայց եթէ այդ աղջկան և իր ընտանեաց կեանքին մէջ պախարակելի բան մը չգտնես՝ պիտի օգնես ինձի եւ պիտի համոզես մարս որ ես կենայ իր գծած ծրագրէն ու թողու որ Լիտիային հետ երջանիկ ըլլամ:

— Ինձի նայէ՛ եւ ըսէ՛, յիրաւի սիրահարուած ես այդ աղջկան եւ պիտի մերժե՛ս այն ամուսնութիւնը զոր երազած է մայրդ :

— Պիտի խոստովանիմ քեզի ճշմարտութիւնը—ըսաւ Ատոյֆոյ— սկզբան միայն նայուածքներով իրարու սիրտ կը կարդայինք, յետոյ երբ անձամբ զինքը ճանչցայ, մտէն զխտեցի իր գեղեցկութիւնը, լսեցի խօսուածքը՝ այդ վայրկեանին միտքս զրի թէ ամէն արգելքի յաղթելով իր հետ երջանիկ պիտի ըլլամ : Քիչ մնաց անձնասպան պիտի ըլլայի երբ ան խմանալով որ տիրին Ռոզանա վուլֆի սրդին եմ՝ զիս թողուց փախաւ :

— Տե՛ս, աղջիկը քեզմէ խելացի դա՛նուած է, խմանալով որ ծնողքը իր հետ ամուսնանալ չպիտի թողուն՝ հեռացած է քեզմէ : Եկուր, խորհուրդիս մտիկ ըրէ, սիրէ Թինան, իրականացու՛ր մօրդ եւրաղը, այս կերպով թէ՛ դուն, թէ՛ ծրնողքդ եւ թէ՛ Թինան երջանիկ պիտի ըլլաք :

Յետոյ շուրջը նայելով կամաց ձայնով շարունակեց, — Եթէ օրիով դ Թինայի հետ

ամուսնութիւնդ յարմարցնենք՝ գիտցած եղիր որ հայրդ սնանկութեան մեծ վրտանդէն պիտի ազատենք : Ահաւասիկ իր կացութիւնը կ'իմացնեմ, քեզի կը մնայ որդիական պարտքդ ճանչնալ :

Ատոյֆոյ ցնցուեցաւ եւ զարհուրած կամօին նայեցաւ :

— Եթէ հայրս այսպիսի տխուր վիճակի մը մէջ կը գտնուէր, ինչպէս որ կ'ըսէք—մրմնջեց, կրնա՞ր այսպիսի շքեղ հանդէս մը տալ :

— Սիրելիս, ան իր վերջին փամփուշտը կ'այրէ : Դու չես կրնար հասկնալ շատ գէշ սիրտ պիտի ունենաս եթէ նկատողութեան չառնես հօրդ այս վիճակը՝ որ քեզի համար աշխատած է : Բայց սո՛ւս, մարդ կու գայ, բա՛մուռինք :

Թինան հռալդոյի թէն ինկած դուրս ելած էր պարասրահի խղղուկ մթնոլորտէն՝ քիչ մը զով շուռչ շնչելու համար : Ան այսպէս ոգևորուած չէր երբեք, իր հրեշտակային դէմքը գոհունակութիւն կ'արտացոլար :

— Եղբայրս շատ անգամ խօսած է քու մասիդ—ըսաւ Թինա—քու տաղան-

դիդ, ըրած յաղթանակներուդ մասին, որոնցմով դու այսօր բոլոր քեզի հասակակից երիտասարդներէն բարձր դիրք մը կը գրաւես: Ո՞րքան զո՞հ եւ երջանիկ պիտի ըլլաս:

— Այն ատեն զո՞հ պիտի ըլլայի օրիորդ, — պատասխանեց Էռայրոյ — եթէ այս իմ յաղթանակներս մօրս հետ բաժնէի, վերջապէս մէկուն հետ՝ որ ինծի արեւնակից ըլլար: Բայց աշխարհի վրայ միայնակ եմ:

— Սակայն բարեկամներ ունիս — աւելցուց Թինա — որոնք քեզ ճանչնալուն իրենք զիրենք հպարտ կը զգան:

Էրայրոյ շատ յուզուած կ'երեւար:

Այդ վայրկեանին դէպի Ֆոլքոյ կոմսը եւ Ատոլֆոն ուղղուեցան, տեսնելով որ անոնք ալ դէպի իրենք կու գան:

— Դ՞՞՞ն ալ հաս — ըսաւ Թինա անուշ բարեկամական ժպիտով մը՝ Ատոլֆոյի եւ բարեկեղով կոմսը:

— Մենք ալ օրիորդ ճիշտ քու վրայ կը խօսէինք — ըսաւ Ֆոլքոյ — Ատոլֆոն շփոթած է, և չի գիտեր ինչպէս ներդրուած իւր ուզէ քեզմէ հեռու պարելու:

պարտականութիւնը մոռցած ըլլալուն համար:

Թինա փոքրիկի մը պէս ժպտեց:

— Պէտք է որ Պ. Ատոլֆոն ներկէ ինձի, վասն զի ես ալ միեւնոյն պահատութեան մէջ գտնուեցայ եւ եթէ զիս փնտուելու զար Էռայրոյով զբաղած պիտի դանէր:

— Էռայրոյ, — ըսաւ Ատոլֆոյ — վարկեան մը տեղը պիտի գրաւեմ, վասնզի օրիորդին կարեօր բան մը պիտի ըսեմ իր եղբոր կողմանէ:

— Օրիորդը գրաւած չեմ ես — անուշութեամբ պատասխանեց Էռայրոյ: — Իր փափագին համաձայն զինքը հոս ընկերեցի, վասնզի ինքն ալ եղբայրը կ'ուզէր գտնել:

Եւ բարեկեղով ուղեց քաջուիլ:

— Ես ալ հետդ կու գամ — ըսաւ կոմսը զինք իր թեք ձգելով:

Ֆոլքոն կը յաւասար թէ Ատոլֆոն իր հօր տագնապալից վիճակը իմանալէն ետք Թինային պիտի հարէր իրրեւ վերելու թեան խարխիւ մը:

Թինան նկատած էր Էռայրոյի աը-

խուր նաւուածքը, ըսել է ահաճած էր բաժնուեւելուն վրայ, ասիկա նշան էր թէ իրեն համար անտարբեր չէր: Այս վայրկեանին ինքզինքը երջանիկ զգաց թինա, վասն զի էռաւրդոն զինքը իրեն սեփականած էր:

Ատուրֆոյ չէր գիտեր ի՛նչպէս բանալ խօսակցութիւնը, թի՛նա անուշ ժպիտով մը անոր հարցուց.

— Ուրեմն Ատուրֆոյ, Յովհաննէսի կողմանէ ի՛նչ կ'ուզես ըսել:

— Ճիշտն ըսելով իմ հաշուոյս խօսակցելու համար կ'ուզէի վայրկեան մը անսակցիլ հետդ եթէ մտիկ ընելու շարութիւնն ունիս... Եթէ կը ներես ընտանեւոր պիտի խօսիմ հետդ, վասն զի իրրե քոյր մը պիտի նկատեմ քեզ:

— Եւ ես միշտ քեզ իրրե կըրայրս նկատած եմ, գիտես:

— Լաւ: Այն ատեն կրնամ ըսել քեզ թէ՛ մեզ նշանելու համար դարան մը կը լարեն...:

Թի՛նա խնդալ սկսաւ:

— Յիրաւի՝ քացազանչեց— Եւ դուն ի՛նչ կը մտածես, Լսե՛նք:

— Կը մտածեմ թէ քեզի համար գէշ ամուսին մը պիտի ըլլամ, վասնզի պիտի չգիտնամ քեզ սի, կլ այնքա՛ն որքան արժանի ես, եւ դու ի՛նչ կը մտածես իմ մասին:

— Ես ալ կը կարծեմ որ պիտի չկարենաս զիս երջանիկ ընել, վասն զի չունիս այն մարդուն յատկութիւնները որ բոլոր կեանքիս մէջ ինձի ընկեր պիտի ըլլայ:

Երկուքն ալ խնդացին:

— Կեցցէ՛ անկեղծութիւնը— ըսաւ

Ատուրֆոյ:

Իայց իսկոյն լուրջ կերպարանք մը առնելով:

— Սակայն—չտրուեալեց Ատուրֆոյ— պէտք է որ մենք այնպէս մը ցուցնենք գէթ այս իրիկուն, իբրև թէ իրարու սիրահարուած ենք: Այս կերպով արդիւնաւոր գործ մը կատարած պիտի ըլլաս:

— Կ'ընեմ քեզ գոհացնելու համար, քանի մը պատճառներու համար ես ալ նոյնը կը մտածեմ...:

Ատուրֆոյ չհարցուց թէ ի՛նչ կ'ին այդ

պատճառները, վասն զի այն ատեն ինքն
ալ պիտի ստիպուէր իր պատճառները
յայտնել եւ որ չէր ուզեր:

Երկուքը կատարեցապէս իրարու
համաձայն խնդումներեամբ, սրահը մտան,
Տիկին Ռոզանա եւ Օսէպէ ասպետը
մեծ ուրախութեամբ մը զիրենք ընդու-
նեցին:

— Ուր էիք զաւակներս հարցուց
Ռոզանայ:

— Քիչ մը զով օդ չնշելու դացինք:
Եւ երկու երիտասարդները իրարու
նայուածք մը եւ ժպիտ մը փոխանակե-
ցին, սրտնք զոհացուցին Թիկին Ռոզանան:

Ան ապահով էր իր յաղթանակին
վրայ, եւ այդ վայրկեանէն իր դէմքը
ուրախ երևոյթ մը ատաւ: Հանդէսը իր
արդիւնքն ունեցած էր:

Հանդէսին ուրախութիւնը անսպա-
սելի դէպքով մը յանկարծակի խօնդա-
րեցաւ:

Կոմս Պոլդոնը, որ Յովհաննէսի հետ
կը խօսակցէր, յանկարծակի դունստե-
ցաւ եւ մինչեւ որ Յովհաննէս ուզեց

հասնիլ եւ զայն ոտքի բռնել արդէն ձե-
րունին դետին ինկաւ:

Ձինքը բազմոցի մը վրայ դրին եւ
սկսան սթափեցնել: Բայց ձերունին
կեանքի նշան չտուաւ:

Կոմսուհի Եւայի իմացուցին եւ մի-
եւնոյն ատեն բժիշկի մը որ հրաւիրեալ-
ներուն մէջն էր:

Կոմսուհին տժգունած՝ վազեց, բայց
չայլայլեցաւ:

— Առաջին անգամը չէ—ըսաւ զին-
քը հարցաքննող բժիշկին որ էրիկս այս-
պիսի յանկարծական նուազումներ կ'ու-
նենայ: Կ'ուզե՞ս՝ զինքը տուն փոխադրել:

— Այս վայրկեանին անխոհեմութիւն
է—դիտել տուաւ բժիշկը:

Վուրթի ամոլները յարկաբաժին մը Ե-
ւայի տրամադրութեան տակ դրին բայց
ան չընդունեց:

— Չեմ ուզեր ոեւէ կերպով հանդէսը
խափանուի—ըսաւ Եւա: Պիտի տեսնէք
որ կոմսը շութով պիտի սթափի եւ ատեն
պիտի ուզէ փոխադրուիլ:

Կոմսուհին իրաւունք ունեցաւ:

Ծերունին աչքերը բանալու չուշա-

ցաւ եւ առաջին խօսքն եղաւ, — «Յւա՛,
չուտով տուն երթանք»:

Կոմսուհին հնազանդեցաւ, և հան-
դէսը իր նախկին փայլն առաւ:

— Կոմսը երբոր գէշ զգաց քեզի ի՛նչ
կ'ըսէր, — հարցուց այն ատեն ասպետն
Օռէոզէ Փիէզըրա իր որդւոյն:

Յովհաննէս կեանքին մէջ առաջին
անգամ իր հօր սուտ խօսեցաւ:

— Ինծի հետ գիտութեան վերա-
բերեալ բաներ կը խօսէր. — պատասխա-
նեց:

Բայց յետոյ ըսաւ իր Ատորֆոյ շա-
րեկամին.

— Ես հիմակ համոզուած եմ թէ
քեզմէ սիրուած ազջիկը պէտք է կոմս
Պոլզոնի ընտանիքին վերաբերի, վասն
զի երբ հարցուց ծերունին թէ Իտալիոյ
մէջ ազգականներ ունի՞ս և թէ ես ազ-
ջիկ մը կը ճանչնամ որ Լիտիա Պոլզոն
անունը կը կրէ, այդ ատեն կոմսը աչ-
քերը իմ վրաս սեւեռեց, ծովուկեց եւ
ոտքերուս առջեւ գետին ինկաւ: Պիտի
տեսնես Ատորֆոյ որ քեզի համար նո-
ութիւն մը կը պատրաստուի:

— Ո՛հ, ո՛ւր էր թէ իմ փափագածս
ըլար—բացանգանչեց երիտասարդը:

Եւ իր սիրտը յոյսին դիմաց բացուե-
ցաւ:

Ը.

Կոմս Պոլզոնը անկողնոյ մէջ կը
հանգչէր:

Բժիշկը կոմսուհին ապահովելէն ետք
թէ ուէ անմիջական վտանգ մը չկայ՝
մեկնած էր, և Եւա փոխանակ պառկե-
լու՝ հիւանդին սնարին մօտ նստաւ: Ան
նոյն գիշերուան պատահածները կը ի-
չէր, իր տիկին Ռոզանայի, կոմս Ֆոլ-
քոյի, ասպետ Փիէզըրայի հետ ըրած խօ-
սակցութիւնները, եւ կը յուսար, թէ
մօտ էր իր նպատակին հասնելու:

Եւա ինքզինքը նուիրած էր այն
պարտականութեան՝ զոր ինքն իր վրայ
դրած էր: Այդ զարմանալի արարածը
կարծես ծնած էր վշտալից կեանք մը
վարելու համար միակ եւ ճշմարիտ
սէր մը ունեցած էր այն ղէպի իր ա-
յուսինը: Ան նետած էր իր նախկին

մուսնոյն նախանձին, անոր ոճիրին եւ
չէր յուսար որ Լուիճի Մոնկրէնոյ երդ-
մնադրուժ գտնուի: Վստահ էր թէ իր
էրկան մահը դաղանիք մը ունէր պէտք
է զայն մէջտեղ հանել. ի նպաստ Ռի-
զարաոյցի գտնուած կտակը առեղծուած
մըն էր որուն լուծումը պիտի գտնէր
ուէ գնով:

Եւա, Լուիճիի դարանին մէջ ձեռա-
գիր մը գտած էր որ իրեն հոգեկան կա-
ցութեան պատմութիւնն էր, որուն վեր-
ջին սա բառերը ամէն իրիկուն կը կար
դար, «Եւա՛, եւա՛,—կը գրէր Լուիճի
—պիտի գթաս եւ ներես ինձի, միւսը
ես չսիրեցի, խելագարութիւն մը եղաւ
բայց իր որդիքը անմեղ են, դու միայն
պիտի կարենաս գտնել զանոնք եւ
խնդրել իրենց մօրմէն որ զիս չանիծեն:
Եւա՛, թէ եւ քեզի անհաւատարիմ
գտնուեցայ, բայց սիրտս քեզի նուր-
բած էի, կիներուն մէջ քեզ կը տես-
նէի: Եւա, յիմար էի, բայց կը սի-
րէի քեզ եւ կը սիրեմ, քեզ միայն կը
հառաչեմ քեզ միայն կը թախտանձեմ եւ
քեզ միայն կ'օրհնեմ * * * »

Եւա նոյնիսկ այն իրիկունը մտքին մէջ
կրկնելով այս տողերը անկողին մտաւ:

Հազիւ թէ քիչ մը մրափեր էր՝ կոմս
սը կոծ մը փրցուց՝

Եւա ելաւ:

—Ձո՛ւր կը խնդրէր Պոլդոն:

Կոմսուհին քանի մը դգայ ջրով զո-
վացուց հիւանդին բերանը:

— Հիմակ ազէկ կը զգամ: Գիտե՞ս
հիւանդու թեանս պատճառը — հարցուց
ծերը կոմսուհւոյն:

— Ուրեմն պատճառ մը ունեցար:

— Այո՛, — պատասխանեց կոմսը:—
մինչդեռ Պ. Փիէգրայի որդւոյն հետ կը
խօսէի, ան ինձի հարցոց թէ Թօրինոյցի
մէջ ազգականներ ունի՞մ և որովհետեւ
հարցուցի իրեն թէ ի՞նչ պատճառի հա-
մար կ'ուզէ գիտնալ՝ ըսաւ թէ Լիտիա
Պոլդոն պնտենով աղքատ աղջիկ մը էր
ճանչնայ: Ապահով էր որ այդ դատերս
զաւակը պիտի ըլլայ, կ'նոջս անունն ալ
Լիտիա էր * * * : Այս յանկարծակի զղա-
ցումս էր որ զիս ուշաթափ ըրաւ * * *
Ահ, պէտք է տեղեկանալ, գիտնալ * * *

— Հանդարտէ՛, ամէն բան կը գիտ-

հանք: Եթէ կ'ուզես որ մեր նպատակին հասնինք՝ պէտք է համաձայնիս ինձի: Ես ալ այս իրիկուն քանի մը տեղեկութիւններ ստացայ՝ որոնք զիս վստահեցուցին թէ մօտ ենք մեր նպատակին հասնելու:

— Ահ, եթէ մեռնելէս առաջ իմանայի թէ ի՛նչ եղած են որդիքս, թէ թոռներ ունիմ, հարստութիւնս ամենայն սիրով իրենց պիտի ձգեմ:

— Յուսանք թէ Աստուած փափաքիդ պիտի հասցնէ քեզ: Բայց հիմակ նայէ որ չխռովես հանգիստ մնալու պէտք ունիս:

Ծերը աչքերը գոցեց եւ նորէն քնացաւ: Եւ կոմսուհին հիւանդին մօտ թիկնաթոռի մը վրայ մրափեց.

Առաւօտ բժիշկը նորէն եկաւ եւ ուրախակցութիւնը յայտնեց որ կոմսը բոլորովին առողջացած էր. Յովհաննէսն ալ եկաւ տեղեկութիւն առնելու հիւանդին մասին, ան վշտացած կ'երևէր վասն զի ինքն եղած էր կոմսին հիւանդանալուն պատճառը,

Քիչ մը ետք Եւա կոմսին ճակատը համբուրեց եւ ըսաւ.

— Դուրս կ'ելլեմ, քեզի եւ ինձի համար:

— Ասպետ Փիէզրայի՛ն կ'երթաս, — հարցուց Պոլզոն:

— Հիմակուհի մա իրեն պէտք չունիմ — պատասխանեց Եւա: Ուրիշէ մը պիտի առնեմ ձեզի կարևոր տեղեկութիւնները որ ինձի կը սպասէ, և որուն անկեղծութեան վստահ եմ: Նայէ՛ որ դուն հանգիստ ընես:

Եւա, կոմս Ծոլքոյի տան հասցէն տուաւ կտրապանին:

Կոմսը շուարեցաւ, վասն զի Եւա աշխատութեան զգեստով գտաւ զինքը:

— Նկարուելու եկած չեմ ես ըսաւ Եւացած բազմոցին վրայ նստելով եւ իր հիւանալի սեւ աչքերը կոմսին աչքերուն յառելով — այլ կը փափագիմ երէկ իրիկուան խօսակցութիւննիս շարունակել, զոր տիկին Ռոզանայի ներկայութիւնը կէս թողուց:

— Ռիգգարտօ Ռավալիանոյի մասին կը հարցնէք, չէ՞. — հարցուց կոմսը, — Ես արդէն ձեզի ճշմարտութիւնը պատասխանեցի, զինքը չեմ ճանչցած եւ

անոր ժամին ընաւ խօսած չեմ տիկին
Ռոզանայի հետ, վասն զի ինչպէս ըստ
ան ասպետ Պետրոսէն դուրս ուրիշ եղ-
բայր չ'ուզեր ճանչնալ:

— Այսպէս պատատիանեցիք ինծի:
Բայց ըսէք թէ քիչ ժամանակ առաջ քա-
ղաքին մէջ Ռիզգարտօի կնոջ մասին
խօսուեցաւ:

— Այո՛, լրագիրներէն իմացայ: Ի-
րիկուն մը, տասնըվեց տարեկան աղջը-
նակ մը կայարանի ճաշարահին մէջ
ուշաթափ եղած գիտին կ'իյնայ, ուր
մտած էր ան ողորմաւթիւն խնդրելու
համար: Մօտինները օգնութեան կը հաս-
նին եւ երբ աղջնակը կը սթափի իր
կեանքը կը պատմէ, եւ կ'իմացուի որ
այդ աղջիկը Ռիզգարտօ Ռալֆիանոյի
դուստրն է, որուն հայրը Լոնտրա գա-
ցած էր ժուանգութեան մը տիրանա-
լու համար եւ այ չէր դարձած:

— Բայց տիկին Ռոզանան իմացա՞ւ
իր եզրօր աղջկան խղճալի վիճակը: Աղ-
ջիկը ինչ յանցանք ունի եթէ նոյնիսկ
համարինք որ Ռիզգարտօն կը մսխէ ու-
րիշերկրի՞ մէջ ստացած ժառանգութիւնը

Եւա զտրացած չեչտով մը կը խօ-
սէր:

— Թերեւս իրաւունք ունիք, կոմ-
սուէի—ըսաւ Ֆոլքոյ— բայց Ռոզանայ
ընաւ չէ ուզած սիրել հղաջրը լարախա-
ղաց աղջկան մը հետ ամուսնանալուն
համար:

— Բայց այս լարախաց կինը պէտք
է համեստ եղած ըլլայ, քանի որ իր
տասնըվեց տարեկան աղջկան հետ թըշ-
ւատութեան մէջ կը դտնուի: Եւ տիկին
Ռոզանայի գուլթը չչարժեցա՞ւ, չօղնեց
աղքատ աղջկան: Ուրեմն սիրտ. և հոչի
չունի՞:

Կոմսը իր սիրուհւոյն ղէպի այդ աղ-
քատ աղջիկը ունեցած անտարբերու-
թիւնը չուզելով պախարակել՝ սապէս
պատասխանեց:

— Տիկին Ռոզանայ խիտ ընտան-
եաց մը մէջ է եւ միշտ զարհուրանք
զգացած է իր Ռիզգարտոյ եզրօր ըն-
թացքէն որ իրեն ծնողքէն անիծուած էր:

Եւա արհամարհական շարժում մը
ըրաւ:

— Կը բաւէ կոմս — ըսաւ — կրնա՞ք
ինծի ճիշտ հասցէ մը տալ որով կարե-
նամ գտնել այդ թշուառ աղջիկը և իր
մայրը :

— Լրագիրը հասցէն տուած էր,
կրնամ զայն ձեզի տալ :

— Շնորհակալ եմ, ձեզի շատ ե-
րախտապարտ պիտի ըլլամ : Հիմակ ու-
րիշ խնդիրք մ'ալ ունիմ : Լսա՞ծ էք եր-
բեք Լիտիա Պոլլոն անուէն մը :

Կոմսը ցնցուեցաւ :

— Արդեօք ձեր ընտանեաց կը
պատկանի, — հարցուց հետաքրքրութե-
ամբ մը :

— Չեմ գիտեր, — ըսաւ Եւա հա-
մարձակութեամբ : — Այսպիսի անուէն մը
լսեցի, եւ որովհետեւ Պոլլոն անուէնը
եզական է՝ և կոմսն ալ ծննդեամբ ի-
մոնդէցի է ու քառասուն տարի առաջ
մեկնած է իրեն աղջկան մօտ՝ միակ ըն-
տանիք մը թողնելով՝ որ իր մականու-
նը կը կրէր, ան շատ ատենէ ի վեր իր
այդ ազգականը գտնելու ետէէ է :

— Լիտիա Պոլլոնը վաճառատան մը
մէջ կը ծառայէ : Հայր չունի եւ մօրը

հետ Ղուկաս Աղբար կոչուած բեռնակրի
մը տունը կը բնակի, այդ բեռնակիրն
ալ աղջիկ մը միայն ունի : Եթէ կը փա-
փագիք Լիտիա Պոլլոնը տեսնել՝ կը բա-
ւէ որ Գասն Սեպտեմբեր փողոցի Մեծ
Աշխարհ վաճառատունը երթաք զինք
հարցնէք, հոն կը գտնէք զինքը :

— Խորհուրդիդ պիտի հետեւիմ : Ես
ևս երջանիկ պիտի ըլլամ եթէ ձերունի
կոմսը իր ազգականներէն գէթ մէկը
գտնէ որուն կարենայ ժառանգ ձգել
անբաւ հարստութիւնը :

Ֆոլքոն ցնցուեցաւ :

— Եւ դուք կոմսուհի, արդեօք ի-
րեն օրինաւոր ժառանգը չէ՞ք

— Իմ հարստութիւնս իրենիւնէն ա-
ւելի է — պատասխանեց Եւա պարզմու-
թեամբ մը : — Բայց օր մը երբ նպա-
տակիս հասնիմ, զթութեան և արդա-
րութեան պարտքս կատարեմ՝ ասկից ալ
պիտի հրաժարիմ :

Ֆոլքոյ մեծ յուզումով մը կոմ-
սուհւոյն կը նայէր :

— Դուք յիրաւի կոմսուհի, անյու-
ծանելի առեղծուած մըն էք, երանի ա-

անոր որ ձեր սրտին գաղտնիքները պիտի թափանցէ :

Եւայի երեսները կարմրեցան

— Մարդ մը կայ—ըսաւ, որուն իմ բոլոր ներքին գաղտնիքներս յայտնեցի : Բայց ան ինձի հետ փոխադարձ անկեղծ չգտնուեցաւ : Ան ես գաղտնիքներ ունի որ չուզեց յայտնել ինձ եւ ոչ իսկ ուզեց որ անոր պարագաներուն մօտիկ հարցումներ ընեմ :

— Այդ մարդը կը սիրէ՞ք :

— Ինձի համար անտարբեր է, բայց իր անցեալն է որ ես մանրամասն կ'ուզեմ ճանչնալ :

— Այդ մարդը զձեզ կը սիրէ՞ :

— Չէ, բայց թերևս ինձմէ կը վախէ : Եւ սակայն եթէ ինձի հետ անկեղծաբար վարուէր՝ զինքը մատնել պիտի չուզէի :

— Եւ եթէ ուրիշ մարդ մը որ ձեր մասին անտահա՛ն, անկեղծ հիացում մ'ունի՝ յանձն առնու գոհացնելու ձեր հետաքրքրութիւնը, — ըսաւ կոմսը կոլովով մը :

— Այդ մարդը զ՞նք էք, — հարցուց Եւա կամաց ձայնով :

Կոմսը յուզուած պատասխանեց :

— Այո՛,

— Յանձն չեմ առներ : պատասխանեց Եւա : — Դուք զիս պիտի մատնէք այն կնոջ հետ՝ զոր կը սիրէք եւ որ իմ թշնամիս է :

Կոմսունին տեսաւ որ փոքոն խոզվեցաւ եւ որ ուժով մը ակռաները սեղմեց իբրև թէ ուզէր ցաւի հառաչ մը մարել սրտին մէջ :

— Այդպիսի նուաշտութիւն մը գործելու ընդունակ կը համարէ՞ք զիս :

— Չէ, բայց համոզուած եմ որ այդ կինը վրադ այնպիսի ազդեցութիւն մը ունի՝ որ պիտի ստիպէ զքեզ իմ հաշորդած գաղտնիքները յայտնել իրեն :

Կոմսը այլայլեցաւ :

— Եւ եթէ ըսեմ ձեզի որ ես այդ կինը կ'ատեմ :

— Պիտի հաւատայի ձեզի, բայց այնպիսի շղթայով մը կապուած էք՝ զոր կարելի չէ խորտակել :

Փոքոյ մահացած ըսաւ,

— Ուրեմն ձեզի ունէ վստահու-
թիւնն չե՞մ ներշնչեր . . .

— Եթէ այսպէս ըլլար զիս հոս պի-
տի չտեսնէիր: Վստահութիւնն ունիմ
վրայդ, բայց առ այժմ պէտք չէ ամէն
բան յայտնեմ քեզ, եւ երբ փորձերս
ապարդիւն կը մնան՝ այն ատեն քեզի
պիտի դիմեմ:

— Խօսք կու տա՞ք ինծի:

— Այո՛, խօսք կու տամ, — ըսաւ
Եւա ոտքի ելլելով եւ ձեռքը երկնցնե-
լով: — Ասկէց վերջ ստէպ կը տեսնուինք
վասնդի զիս նկարելու առաջարկս ետ
չեմ առած:

— Իմ չափենազեղեցիկ գլուխ դոր-
ծոցը պիտի ըլլայ ան: Կ'ուզէ՞ք որ այս
երեկոյ ձեզի յղեմ ուզած հասցէնիդ:

— Որքան որ շուտով ընդունիմ
զանոնք՝ այնքան մեծ հաճոյք պիտի
պատճառէ ինձ: Ձեզի երախտապարտ եմ
այս հարցումներուս շարժառիթը չհար-
ցնելուդ համար: Սակայն գաղտնիք մ'է
որ կրնաք յայտնել նաև տիկին Վուլֆին
եթէ հարցնէ ձեզ: Սկսած էի իրեն պատ-
մել բայց ուրիշները եկան զայն ընդ-

հատելու պատճառ եղան, վստահ եմ թէ
ան հետաքրքիր է զայն դիտնալու: Խըն-
դիրը Լուիճի Մօնկրէնոյի ժառանգու-
թեան շուրջը կը դառնայ, այդ ժառան-
գութեան պէտք էր մասնակից ըլլալ նաև
ինքը Վուլֆ: Բայց ամբողջապէս Ռի-
չարտօ Ռալֆալիանոյի ձեռք անցնելը՝
ոճրագործութիւնն մը իր ծածկէ, եւ այդ
ոճիրը յայտնելու մօտ եմ, անոր հետ-
քերուէն վրայ եմ եթէ ունէ մէկը ճամ-
բաս չխանդարէ:

— Կարելի՞ է:

— Այսպէս. կ'աղաչեմ խնդրէ տի-
կին Վուլֆէն որ մէկուն հետ չխօսի այս
մասին: Մնաս բարով, Մեծ Աշխարհ
վաճառատունը կ'երթամ:

Փուլքոն կոմսսէին մինչեւ կառքը
ընկերեց, յետոյ տխրութեամբ մը սեն-
եակը վերադարձաւ:

Եւայի կառքը Մեծ Աշխարհ վա-
ճառատան առջեւ կեցաւ. ներսը շատ
մը տիկիներ կային. երբ կոմսսէին
ներս մտաւ՝ շատ մը գլուխներ դէպի
Եւա դարձան եւ քանի մը վաճառողներ
իրեն մօտենալով հարցուցին:

— Տիկինը ի՞նչ բանի կը փափաքի :

— Կ'ուզեմ վաճառատան տեսչին հետ խօսիլ—պատասխանեց Եւա :

Օրիորդ մը իսկոյն զինքը տեսչին սենեակը առաջնորդեց եւ կոմսուհին ներկայացնելով՝ ըսաւ .

— Տիկինը ձեզի հետ խօսիլ կ'ուզէ :

— Ձեր հրամաններուն տակն եմ , պատասխանեց տեսուչը , իր դիմաց թիկնաթու մը ցուցնելով :

Մառայող օրիորդը մեկնեցաւ :

— Ի՞նչ բանի մէջ կրնամ ծառայել ձեզի-հարցուց ջաղաքավարութեամբ մը :

— Կ'ուզէի որ քանի մը տեղեկութիւններ հաղորդէք ինձ օրիորդի մը մասին՝ որ հոս ձեր վաճառատան մէջ կը ծառայէ :

— Ի՞նչպէս կը կոչուի :

— Լիտիա Պոլզան :

— Այո՛ , այդ անունով ծառայող օրիորդ մը մ'ուշինք , բարի աղջիկ մը , որուն մասին գովեստէն զատ ուրիշ բան չենք կրնար ըսել :

— Կրնա՞ք ըսել . ծննդեամբ թորինոցի՞ է , եւ հայրը կ'ապրի՞ դեռ :

— Ձեմ գիտեր . թէ ուր ծնած է , բայց գիտեմ որ Լիտիան հօրմէն որը մնացած է , իր մայրը՝ համեստ կին մը՝ տանը մէջ կար կը կարէ :

— Եթէ այնպէս է՝ իրենց կացութիւնը այնքան խեղճ չէ , ինչպէս որ ըսին ինձի :

— Հիմակ ոչ , տիկին , բայց խեղճ աղջիկը չի ծածկեր թէ իր մանկութեանը շատ անգամ անօթի մնացած է , եթէ կը փափազիք կրնաք ուղղակի իրեն հարցնել :

— Սմենայն սիրով :

Քիչ մը էտք Լիտիա երկչոտ կերպարանքով ներս մտաւ :

— Օրիորդ ,— ըսաւ տեսուչը՝ կոմսուհին ցոյց տալով ,— տիկինը քիչ մը հետդ տեսնուիլ կը փափազի :

Լիտիա կաս կարմիր եզաւ :

— Մօտեցիր ,— ըսաւ Եւա անուշութեամբ մը :— Կը փափազէի քեզի հարցումներ մը ընել , քանի մը բան գիտնալու համար որոնք զիա մեծապէս կը հետաքրքրեն :

— Հարցուցէք տիկին , պատրաստ եմ :

— Դուն թորինո՞յ ծնած ես—հարցուց Նւա :

— Այո , տիկին :

— Հա՞յրդ ալ :

— Կարծեմ , բայց չեմ կրնար զձեզ վստահացնել , տիկին , վասնզի բնաւ այդ հարցումը մօրս ըրած չեմ , և ես ալ զինքը ձանչցած չեմ : Ան մէկ տարեկան եղած ատենս վախճանած է :

— Մօրմէդ երբեք չե՞ս լսած թէ ան մէկ քրոջ հետ երեսէ թողուած է :

Նւան կը կարծէր որ Լիտիա Պուդոնը կոմս Պուդոնի տղուն դուստրն է : Նւայի վերի հարցման վրայ Լիտիա կարմրեցաւ . ան չէր կրնար յայտնել թէ Պուդոն մականունը մօրը ազգանունն է , ուստի տխրութեամբ մը գլուխը շարժելով ըսաւ .

— Ոչ տիկին , կը կրկնեմ որ ես հօրս վրայօք ոչ մի տեղեկութիւն չունիմ : Միայն զիտեմ թէ մայրս զինքը շատ սիրած է և երիտասարդ հասակին այրի մնացած է և շատ անգամ անօթի մնացած ենք վասնզի իր աշխատութեամբ վատկած դրամը չէ բաւած մեզի , և

որքան որ նեղուած է՝ սակայն երբեք տրտնջած չէ , միշտ Աստուծոյ բարութեան և արդարութեան վրայ վստահացած է :

— Մայրդ ի՞նչպէս կը կոչուի—հարցուց անուշութեամբ մը :

— Ռէնցա , տիկին :

Կոմսուհին հազիւ բացազանչութիւնը զսպեց և և իսկոյն աւելցուց .

— Անպատճառ պէտք է իրեն հետ խօսիմ—ըսաւ ,— հասցէն կու տա՞ն :

Տեսուչը որ այս խօսակցութենէն բառ մ'ալ չէր կորսնցուցած՝ ըսաւ .

— Տիկին , Լիտիան լաւ պիտի ընէ եթէ ինքն անձամբ զձեզ տուն ընկերէ : Իրեն թոյլտուութիւն կու տա՞ն :

— Շնորհակալ եմ պարօն , շնորհակալ եմ , սիրով կ'ընդունիմ առաջարկնիդ—ըսաւ Նւա .— ուրիշ օր մը վաճառատունը այցելելու կու գամ :

— Հրամայէք , մեծ հաճոյքով կը սպասենք :

Քանի մը վայրկեան ետք Լիտիան կոմսուհւոյն հետ կսուք բարձրացաւ իր մօրը երթալու համար :

Ռէնցա միայնակ նստած կ'աշխարհ

տէր երբ դրան զանգակը հնչեց: Չայն բանալու գնաց եւ յանկարծակիի եկաւ արձակուրդէ առաջ իր աղջիկը տեսնենելով տիկինն ի մը հետ:

Եւա իսկոյն անոր ըսաւ.

— Ներէ՛ եթէ զքեզ անհանգիստ ընելու կու գամ. կ'ուզեմ քիչ մը հետդ տեսակցիլ, աղաչեցի աղջկանդ որ զիս հոս ընկերէ:

Ռէնցա՛ հիւրը սենեակ առաջնորդելով՝ աթոռ մը հրամցուց:

Կոմսուհին մեծ համակրութեամբ մը դիտեց այդ կնոջ դէմքը որ ժամանակէ առաջ պառաւցած էր եւ սրուն վրայ վշտալից յոգնութեան մը նշանները կային, և իրեն կը թուէր այդ դէմքին վրայ նշմարել կոմսին դիմագիծը:

Ռէնցա շփոթած կ'երևէր կոմսուհւոյն նայուածքին տակ:

— Ի՞նչ բանի մէջ կրնամ ձեզի ծառայել—հարցուց կարմրելով:

— Շատ բանի մէջ,— պատասխանեց Եւա: Արդէն աղջիկդ ինձի համար բաւական կարևոր տեղեկութիւններ տուաւ. դուն պէտք է միայն պակասը լրացնես:

— Չեմ գիտեր ինչ խնդրի վրայ կը խօսիք, տիկին, * * * Թոթովեցայրին՝ զամանքով մը կոմսուհւոյն նայելով:

— Ամէն բան պիտի ըսեմ քեզի եթէ ըսես ինձ թէ դուն Ռէնցա Պոլգոննես, աղջիկը այն ս'արդուն՝ որ գրեթէ քառասուն տարի առաջ զքեզ եղբորդ քենիին յանձնելով՝ Աւստրալիա մեկնեցաւ:

— Այո՛, տիկին, ձիշտ ես եմ,— պատասխանեց Ռէնցա: Խեղճ մօրաքոյրս մեռաւ ինչպէս նաև իր էրիկը, զիրենք շատ լացի վասնզի զիս իրբև իրենց հարազատ զաւակը սիրեցին: Եղբայրս գեղ մը կը բնակի: Բայց Աւստրալիա գաղթող հօրս մասին ոչ մի լուր չունիմ:

— Բնաւ իրմէ նամակ ընդունած չե՞ս,— հարցուց կոմսուհին:

— Ոչ, բնաւ, և շատ անգամ խորհած եմ որ ան մեռած ըլլալու է եւ կամ մեզ մոռցած է:

— Դուն շատ գէշ խորհած ես, հայրդ նոյնիսկ ձեր վրայ կը մտածէր, շատ անգամ ձեզի գրած ու պատասխա-

չէ առած, հիմա անձամբ զձեզ փնտռելու եկած է,

— Խնչպէս գիտէք, ճանչցած էք հայրս:

— Այո :

— Աստուած իմ, գիտէք ի՞նչ եղած էինք:

— Այո՛, գիտեմ բայց զայն ըսելէն առաջ դեռ իմ քանի մը հարցումներուս պատասխանէ: Խնչպէս կը կոչէր մայրդ:

— Լիտիա:

— Այլ տարակոյս չունիմ, ճիշտ նոյն անձն էք զոր կը փնտռեմ: Բայց ինչ որ խելքս չի հասնիր սա է որ դուստր մը ունենալով՝ դեռ հօրդ Պոլդոն անուներ կը կրես:

— Էրկանս մականուներ մասնաւոր պատճառի մը համար չեմ գործածեր, այդ պատճառը միայն հօրս պիտի պատմեմ եթէ դեռ կ'ապրի:

— Ան կ'ապրի եւ Թորինոյ կը գտնուի— ըսաւ կոմսուհին:

— Աստուած իմ իրա՞ւ կ'ըսես— բացազանչեց Ռէնցա: Տիկին կ'աղաչեմ ը-

սէք ինձ ո՞ւր կրնամ զինքը գտնել:

— Ջձեզ իրեն կ'ընկերեմ բայց պայմանաւ մը որ ձեր զգացմունքը զսպէք, վասնզի խեղճ մարդը բաւական տկար է և յանկարծակիի ուրախութիւն մը կրնայ իրեն մահ պատճառել:

— Ո՛հ տիկին, ամենայն կերպով ձեզի պիտի հնազանդիմ: Ան հիւանդանոցի՞ն մէջ է:

— Ո՛չ, ան իր պալատին մէջ է եւ որը նաև իմինս է, ուստի ետեւէս եկէք վերջը ձեզի ամէն բան կը բացատրեմ:

Վայրկեանի մը մէջ Ռէնցա պատրաստուեցաւ եւ երբ կառքին մէջ կոմսուհւոյն քով նստաւ զիմացը ունենալով աղջիկը՝ ըսաւ:

— Ուրեմն ճի՛շտ է որ հայրս պիտի տեսնամ: Ա՛հ, չափազանց ուրախութիւն մը կը զգամ եւ վախեմ թէ սրտիս թելերը պիտի փրթին: Աստուած օրհնէ քեզ բարի տիկին:

Քառորդ ժամ ետք կառքը կեցաւ շքեղ պալատի մը դիմաց: Եւա, իր թեւն առնելով Ռէնցան եւ Լիտիան յամբարայլ վեր ելան:

— Ինչպէս է կոմսը, — հարցուց
Եւա, զինքը զիմաւորող աղախինին:

— Կը քնանայ — պատասխանեց ա-
ղախինը աւելցնելով — կոմսուհի քիչ
մ'առաջ անհանդիստ կ'երևէր, քանի մը
անգամ Լիտիա, Ռէնցա անուաները տը-
ւաւ ու նորէն թմրեցաւ: Ռէնցան յուզ-
ւած էր եւ վայրկեան մը առաջ կ'ու-
զէր իր հօրը վիզն իյնալ: Բայց կոմսու-
հին խօհեմութեամբ կը շարժէր, կը վա-
խէր թէ մի գուցէ ո՛րէէ յանկարծակի յու-
զում կոմսին առողջութեան վնասէր:

Եւա հազիւ թէ Պոլզոնի սենեակը
մտաւ, հիւանդը աչքերը բացած

— Գոտա՛ր, իմ աղջի՛կս էր Ռէնցան
իմ թոռնի՛կս էր Լիտիան:

Եւա զեռ չպատասխանած մայր ու
աղջիկ Պոլզոնի վրայ վազեցին:

— Հայրի՛կ, այո՛. ես եմ, անուշիկ
հայրիկ: Այո՛, ես եմ թոռնիկդ Լիտիան:

— Լիտիա՛ն, ճիշտ մեծ մայրիկիդ
աչքերը, անոր մազերը, անուշիկ թու-
նակս — ըսաւ Պոլզոն երկու ձեռքերով
երկուքն ալ իր կուրծքին վրայ սեղմն-
լով:

— Հայրիկ, ըսէ՛, մեզ մոռցա՞ծ էիր,
մեզ մեռած կը կարծէիր:

— Լի՛ . . . տիա . . . Լի . . . տի . . . ա
եւ թեթե մը ցնցուեցաւ Պոլզոն իր
կուրծքին վրայ ուժգնօրէն սեղմելով
Ռէնցան ու Լիտիան:

Եւա ծառաներուն հրամայեց:

— Շուտ բժիշկ, բժի՛շկ, բժի՛շկ:

Ո՛չ Ռէնցան եւ ոչ Լիտիան անդրա-
դարձան խօսոյն թէ իրենց հայրը զադ-
րած էր ապրելէ:

— Հայրիկ, հայրիկ, խօսէ մենք
զաւակներդ ենք:

Ուշ էր արդէն, Պոլզոնի մարմինը
պաղիլ սկսած էր:

Անուշ քուշով մը յաւիտենական-
օրէն կը քնանար Պոլզոն, երեսը ժպիտը,
աչքերը գոց:

Երջանիկ էր որ գտած էր իր աղ-
ջիկը որուն իբրեւ ժառանգութիւն կը
թողուր անբաւ հարստութիւն մը:

Երբ բժիշկը հաստատեց թէ սրտի
կաթուածով հոգին աւանդած էր Պոլզոն

Եւան տաք համբոյրներով զրոյմեց Ռէն-
ցայի եւ Լիտիայի ճակատը ըսելով .

— Բարի մարդ էր ձեր հայրը, իմ
ամուսինն եղած էր ան քիչ ժամանակէ
մը վեր : Դուք ձեր հայրը կորսնցուցիք
բայց ան իմ մէջ կ'ապրի . ինչ որ ինք
չկրցաւ ընել՝ ես պիտի ընեմ ձեզի :

— Շնորհակալ եմ, բարի տիկին ան
ուր էր թէ աղքատ դատնար իմ հայրը
եւ ես իմ ասեղով ապրեցնէի զինք : Հա-
ւատացէք տիկին աւելի երջանիկ պիտի
ըլայի :

— Ուրեմն, քու ամուսինդ էր Ռիդ-
գարտո Ռավալիանոն, և մինչև հիմակ
ոչ մի լուր չե՞ս առած իր մասին :

— Ի՞նչ, արդեօք ամուսի իս տեղն
այ գիտէք տիկին, բայց ան եթէ ապրէր
անպատճառ մեզի պիտի վերադառնար :
ան շատ կը սիրէր իր նորածին Լիտիան :

— Ես իմացայ Օռէսդէ ասպետէն
թէ ամուսինդ Լոնտրայէն անբաւ հա-
րստութեամբ մեկնած է :

— Ինչդրեմ այդ մարդուն անունը
մի՞ տաք ինծի, մեզ խտրեց անոր թի-
նա ազջիկը :— Եւ հոս պատմեց Ռէնցա թէ

երբ Լիտիան կայարանի ճաշասրահին
մէջ ուշաթափ եղած էր Թինան՝ օղնու-
թեան հասած էր և խոստացած էր ձե-
ռագործ տալ ու յետոյ Օռէսդէն արգի-
լած էր որ ոչ մէկ կերպով յարարերու-
թեան մէջ մտնէ Լիտիային հետ :

Կոմսուհին իր մօտ նստեցուց Ռէն-
ցան, խորհիլ սկսան և հարցուց :

— Այդ ատեն ի՞նչ մականունն կը
գործածէիք :

— Ամուսինիո անունը, Ռավալիա-
նո, այդկից վերջ էր որ Պոլդոն անունը
գործածեցի երբ մանաւանդ Դուկաս աղ-
բօր տունը փոխադրուեցայ :

— Չես գիտեր Ռէնցա, որքան ու-
րախ եմ քեզ գտնելուս : Վստահ եղիր որ
հայրիկդ որուն հոգին մեր մօտ կը սա-
ւառնի, ինքն այլ երջանիկ է որ իր աղ-
ջիկը գտնելէն ետք ես այլ մեծ դազա-
նիք մը երևան հանելու ճամբուն վրայ
եմ : Ուրեմն Թինան այլկանդ կար խոս-
տացաւ եւ յետոյ այդ աղնիւ ու բարի
օրիորդը խոստովադրուեմ եղաւ :

— Այո՛, տիկին : Իրականութիւն է
ըսածս :

Լիտիա և ո չհամբերեց եւ խօսքի մէջ մտաւ :

— Տիկին, Ասպետն Օռէսդէ օր մը երբ զիս իրենց տունը տեսաւ՝ այնպիսի նայուածք մը ուղղեց որ ատելութիւն կը ժայթքէր :

— Համբերեցէք եւ տուն վերադարձէք, ոչ ոք թող զխոնայ թէ կոմս Պոլդոնը ձեր հայրն է, զացէք նորէն ձեր համեստ տնակը, դուն Ռէնցա դեռ չարաթ մը կար կարելով օրապահիկդ ճարէ և դուն Լիտիա վաղն իսկ վերադարձիր վաճառատուն և ըսէ անօրէնին թէ ես ձեզ փնտոած եմ ձեր սղգականէն բերած նամակ մը յանձնելու համար : Առէք առայժմ այս դրամը և պահեցէք : Շարաթ մը ետք հոս պիտի փոխադրուիք : Կը կրկնեմ, ոչ ոք պիտի իմանայ թէ կոմս Պոլդոնը ձեր հայրն է, նոյնիսկ Ղուկաս աղբարէն պիտի ծածկէք : Ապահով եղէք ես կամ ձեր հայրը պիտի գըտնեմ եւ կամ անոր ոճրագործը,

Ռէնցա եւ Լիտիա զացին վերջին անգամ իրենց հօրը երեսները համբու-

րելով, և աչքերնին սրբած մեկնեցան պալատէն իրենց հիւղակը վերագառնալու :

— Աստուած քայերդ դէպի բարին և դէպի ճշմարիտը առաջնորդէ, — ըսաւ Ռէնցա Եւայի :

Մ Ա Ա Ն Գ.

Ա Յ Լ Ա Կ Ե Ր Պ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

Ա.

Թինսա իր սենեակին մէջ անուշ քունով մը եւ անմեղ գէմքով մը կը ննջէր:

Այդ գիշեր Յովհաննէս իր բարեկամներէն ճաշի հրաւիրուած էր ու թէեւ կէս գիշերը անցած էր՝ բայց այնուսուպետն Օռէսդէ Փիէդրա դեռ արթուն կը մնար իր սենեակին մէջ, կրկին ու կրկին կարդալով նոյն օրուան լրագրին մէկ յօդուածը՝ որ սա վերնագրին ունէր. «պատմութիւն մը որ վէպ մը կը թուի ըլլալ», եւ այսպէս կը սկսէր:

«Գրեթէ քառասուն տարի առաջ աղքատ մարդ մը իր մէկ աղջիկով եւ մտնչ զաւակով այրի մնացած Խոսալիայէն մեկնեցաւ բախդ մը ձեռք ձգելու հա-

մար: Զաւակները քէնիին յանձնեց, որ թէև աղքատ՝ բայց համեստ կին մ'էր:

«Շատ տարիներ պանդխտելով թըշուառ կեանք մ'անցուց, առանց սակայն կորսնցնելու իր արիութիւնը, և ամէն բանէ աւելի առանց արատաւորելու իր պատիւը, մինչեւ որ, վերջապէս օր մը բախտը ժպտեցաւ իրեն:

«Արհեստական մետաքս շինելու համար իր հնարած մէկ գիւտը վաճառականներու եւ դրամատէրներու մէջ մեծ շարժում մը առաջ բերաւ եւ քսան տարուան մէջ միլիոնատէր եղաւ:

«Երբ հարստացաւ, մտածեց իր զաւակները, Խոսալիա շատ նամակներ գրեց բայց պատասխան չընդունեցաւ, վասն զի մեռած էր քէնիին, աղջիկը մեծցած ըլլալով՝ ամուսնացած էր, բայց չէր գիտեր ուր ըլլալը, իսկ տղուն մասին ո՛չ մի տեղեկութիւն չունէր:

«Միլիոնատէրը յուսահատած էր իր զաւակները գտնելէն երբ իր մտերիմ բարեկամներէն մէկը մեռնելով իրեն կը յանձնէր իր թոռը, որ սրբազան եւ կարևոր գործ մը ի գլուխ հանելու հա-

մար Իտալիա պիտի երթար: Միլիոնատէրը—որ լաւ կը ճանչնար իր բարեկամին որբեվայրի թոռան ձերքերը—թէեւ անկից շատ տարէջ սիւով իր ձեռքն երկարեց անոր, վասնզի միեւնոյն ատեն ինքն ալ պիտի տեսնէր իր հայրենիքը և անձամբ պիտի կարենար փնտռել իր որդիքը:

«Միլիոնատէրը իր կնոջ հետ Իտալիա, Թորինոյ եկաւ: Կոմսուէին ուզեց հոն հաստատել բնակութիւննին, ուստի պալատ մը գնեցին և ազնուական դասակարգին հետ ծանօթացան: Կոմսուէին մինչդեռ իր անձնական խնդիրները լուսաւորելու հետքերը գտնելու վրայ էր դտաւ այն դուստրը զոր իր էրիկը շատ ատենէ ի վեր կը փնտռէր:

«Հոս է վէպին կնճռոտ մասը, բայց զայն պարզելէ առաջ հարկ է նախ ըսել՝ թէ այդ միլիոնատէրը կոմս Պոլզոնն է:

Իր դուստրն է այրի Ռավալիանոն:

Մեր ընթերցողները տպահովապէս կը յիշեն թէ աղքատ աղջնակ մը որ կայարանի պանդոկը դացած էր իր մասացու հիւանդ մօրը համար քիչ մը մտի

ջուր մուրալու՝ հոն անօթութենէ մարեցաւ և յետոյ անմիջապէս ճաշարանի հիւրերը հանգանակութիւն մ'ըրին ի նպաստ թշուառ աղջնակին: Այդ աղջիկը Ռէնցա Ռավալիանոյի դուստրն էր, որ է կոմս Պոլզոնի թոռը:

«Այդ դէպքէն ետք մայր ու աղջիկ այնպէս կարծեցուցին իրրեւ թէ Թորինոյէն մեկնած են և անծանօթ ապրեցան: Սակայն ոչ: Ծերունի բեռնակիր մը, զոր Ղուկաս աղբար անունով կը ճանչնանք ամէնքս, այրի և հայր մէկ հատիկ աղջկան մը վեհանձն գտնուեցաւ ձեռքէն եկածն ընելու այդ աղքատ ընտանեաց, և երկու ընտանիքներ միասին ապրեցան: Անկից ետք Ռէնցան փոխանակ էրկանը մականուան՝ հօրը մականունը գործածեց և աղջիկն ալ կրտիա Պոլզոն անունով ճանչցուեցաւ:

«Տիկին Ռէնցա Ռավալիանոն կրինն էր այն Ռիզզարտօին, դր երիտասարդութենէն սիրա՝ար ըլլալով թափառիկ կենաց՝ ձգեց իր ընտանիքը որ այլևս չուզեց զինքը ճանչնալ, և փոքրիկ աղ-

Չիկ մը ունենայէն ետք Լոնտրա գնաց
Լուիճի Մօնկրէնօին հարստութիւնը ժա-
ռանդելու համար:

«Ռիզգարտօն Լոնտրայի մէջ Ոռ-
կեզէն Աստը» պանդոկը իջեանած էր եւ
պանդոկին տնօրէնը ամէն կերպով օգ-
նած էր Մօնկրէնոյի կայուն և անկա-
յուն ստացուածքը վաճառելու եւ այդ
պանդոկէն մեկնած էր Ռիզգարտօ ու ալ
իր տունը չէր վերադարձած: Բայց հոն
է զարմանալին որ ինչո՞ւ համար Մօն-
կրէնօն բոլոր ստացուածքը իր հեռաւոր
մէկ ազգականին կը ձգէր, քանի որ ան
ոխրահարուած էր Լիլինա Իտայուհիի մը
հետ եւ անկից երկու զաւակ ունեցած էր:
Հետաքրքիր մէկը որ շահագրգռուած է
այս դադանիքով ինչպէս կ'ըլլայ որ ոչ
այդ Լիլինայի եւ ոչ անոր երկու զաւակ-
ներուն հետքը չէ կրցած գտնել: Ապահով
ոճրագործութեան մը մուտք վարադոյրը
ձգուած է այս խորհրդաւ որ պատմութեան
վրայ:

«Այո գաղտնիքով շահագրգռող ան-
ձը որ հիմա Թօրինոյ կը գտնուի՝ ետեւ է
ամէն գնով լուսարանել այս պատմու-

թեան մուտք կէտերը:»

— Ո՛չ, ո՛չ: Ոչ Լիլինան կ'ապրի և և
ոչ Ռիզգարտօն, որոնք միայն պիտի լու-
սաբանէին քու յերիւրած վէպը, — քաւ
Օռէսդէ ձեռքի լրագիրը մէկդի նետելով —
միջեւ հիմակ ոչ մէկ մեռել դարձած է
գերեզմանէն:

Այդ վայրկեանին մէկը մատնե-
րուն վրայ կոխելով սանդուխներէն վեր
կ'ելլէր:

Օռէսդէ, ոտքի ելաւ եւ զուռը բա-
նալով՝

— Դ՞ու՛ն ես Յովհաննէս, այսքան
ո՞ւշ կը գտնաս:

— Բարեկամներէս հազիւ օձիքս ա-
զատեցի, բայց զու՛ն հայրիկ դեռ մինչև
հիմակ չե՛ս պառկած:

— Պառկելու կը պատրաստուէի,
այսօրուան լրագիրը հետաքրքիր յօդուած
մ'ունէր:

— Այո՛, հայրիկ, բարեկամներս ալ
զայն կարդացած էին, և ըսին ինձի թէ
հայրդ տեղեակ պիտի ըլլայ այդ վիպա-
կան պատմութեան որովհետեւ «Ոռկե-

դէն Աստղ, պանդոկին ակնարկուած տնօ-
րէնը քու հայրդ է ըսին:

— Ես ճանչցած եմ Ռիզգարտօ Ռա-
վարիանոն, ամուսինը այն անբարոյա-
կան կնոջ եւ աղջկան որ քեզի ծանօթ
են: Բայց ինչպէս որ ըսած եմ այդ մար-
դը իր մօրեղբոր Մօնկրէնօի հարստու-
թիւնը առաւ եւ մեկնեցաւ Լոնտրայէն:
Դուն ոեւ տեղ հանդիպեցա՞ր Ռավարիա-
նոյի աղջկան:

Յովհաննէս բազմօցին վրայ նստաւ
քանի մը վայրկեան լուռ կեցաւ եւ պա-
տասխանեց:

— Երբեք, միայն ես Լիտիա Պոլ-
զոն անունով աղջիկ մը կը ճանչնամ,
որ հիմակ կ'անդրադառնամ՝ շատ կը
նմանի այն մուրացիկ աղջկան՝ որ կա-
յարանի ճոչասրահին մէջ մարեցաւ
ցուրտէն ու անօթութենէն:

— Լիտիա Պոլզոն:

— Այո՛, հայրիկ, լաւ գիտեմ իր ա-
նունը, և ինչո՞ւ քեզմէ ծածկեմ. Ա-
տոլֆոյ բարեկամս սիրահարուած է այդ
աղջկան, բայց աղջիկը մերժած է:

— Տղաս չըլլայ թէ այդ աղջիկը

կոմս Պոլզոնին ազգական եւ ժառան-
գորդ ըլլայ: Խեղճը իր ժառանգորդները
կը փնտռէր հարստութիւնը կտակելու
համար:

— Կոմսին յանկարծական մահը ա-
տեն չտուաւ որ զիրար ճանչնան:

— Այդ աղջիկը որ կ'ըսես թէ աղ-
քատ է, ինչո՞ւ մերժեց Ատոլֆոյի առա-
ջարկը:

— Մօրը համար: Մայրը որ մը
վաճառատունէն դնում ըրած էր եւ
փոխանակ իր ապսպրանքը ծրարելու ու-
րիշին ապսպրանքը ծրարած է եւ Ատոլ-
ֆոյի մօրը զրկած էր, և Խիկին Ռոզա-
նան դացած տնօրէնին գանգատած էր
Լիտիայի անհոգութեան համար, մինչ-
դեռ յանցանքը Լիտիային եղած չէ:

— Ինչ որ է սղաս, համոզէ Ատոլ-
ֆոն որ ամէն միջոց ձեռք առնէ այդ
աղջկան սիրտը գրաւելու եւ հետը ա-
մուսնանալու համար:

Յովհաննէս հօրը վիզը պլուեցաւ
ըսելով:

— Հայր, պիտի թոյլատրե՞ս որ քու
որդիդ ալ ուրիշ աղքատ բայց շատ հա-

մեաա եւ պատուաւոր ազջիկ մը իրեն
կին առնէ:

— Ի՞նչ, զաւակս, դո՞ւն ալ ամուս-
նանալու ելած ես:

— Հայր այդ կիտան իրեն ընկե-
րունի մը ունի որ սիրտս զբաւած է:

Օռէսդէ Փիէդրա քիչ մը լուռ կե-
ցաւ եւ յետոյ Յովհաննէսին զլուխը շո-
յելով պատասխանեց:

— Զաւակս, ես կ'ապրիմ միայն
անոր համար որ քեզ եւ թիւնան երջա-
նիկ տեսնեմ: Ժամանակը ուշ է արդէն,
զնա՛, հանդատացիր:

— Դիչե՛ր բարի, բարի հայր, եւ
Յովհաննէս զնաց իր սենեակը առանձ-
նանալու:

Օռէսդէն, սակայն, անգամ մըն
ալ լրագիրը ձեռք առաւ, անգամ մըն ալ
կարդաց եւ խորհրդածեց. այդ տրտա-
ռոյ անզլիացի կնոջ գործն է աս ուսկի՛ց
ալ կրեան ելաւ քրքրելու տասնըվեց
տարուան անցած զէպք մը: Բայց, ո՛չ
ո՛չ մէկ կերպով պիտի չմօտենայ ան իմ
անցեալիս: Մեռելները պիտի չելեն իմ
զաւակներուս երջանկութիւնը խանդա-
րելու:

Բ.

Կիրակի օր մը, երկու երկասարդ-
ներ, Ատոլֆոյ եւ Յովհաննէս, սև հա-
զուսաներ հագած, իրենց զբաւաններէն
դուրս ձգած մետաքսէ կարմիր թաշկի-
նակներու ծայրերը՝ միայսարկ, համեստ
տան մը դուռը կը զարնէին:

Միջահասակ կին մը դուռը բացաւ
եւ շփոթած երկու անծանօթ երկաս-
սարդներու ներկայութենէն հարցուց.

— Ի՞նչ կը փափաքիք, պարօններ
արդեօք սխալ դո՞ւռ զարկիք:

Ատոլֆոյ քիչ մը առաջ անցնելով
հարցուց.

— Հոս չի՞ բնակիր, տիկին, Դու-
կաս ազրարը:

— Այո՛, հոս կը բնակի հիմա՛լ դար-
ձաւ եկեղեցիէն:

— Խնդրեմ հարցուցէք թէ մեզ
ներս կ'ընդունի՞:— հարցուց Յովհաննէս:

Դուկաս ազրարը որ ներսէն իր ա-
նուճը լսած էր՝ դուրս ելաւ ճանչնալով
Յովհաննէսը՝ երկու ձեռքերը վեր բարձ-
րացուցած ըսաւ:

— Ինչպէ՞ս ընդունիմ քեզի պէս

հարուստ պարոն մը իմ այս խրճիթին մէջ :

— Մենք պալատ եւ սալոն չենք փնտռեր : Համեստ ու պատուաւոր մարդիկ ընդհանրապէս խրճիթներու մէջ կը բնակին :

— Ուրախ եմ Պ. Յովհաննէս որ դուն ալ մեզի պէս կը մտածես, եկէք, հրամանեցէք, անչուշտ երկու փայտէ ամբուսներ ունինք ձեզի հրամայելու :

Ատողֆոյ և Յովհաննէս Ղուկաս աղբարին հետեւեցան :

Տունը որքան որ արտաքնապէս խեղճու կրակ է՝ ներսը հիւրանոց մը ունէր ճաշակով յարգարուած :

— Հրամանեցէք, ներեցէք որ շատ շիտ թած եմ ձեր այցելութենէն, կը ներէք, բնա՛ւ չէի կրնար խորհիլ որ Փիէղրա ասպետին որդին հիւր ունենալու բախտը պիտի ունենամ : Ի՞նչ բանով կրնամ օգտակար ըլլալ ձեզի :

— Երկար բարակ չենք ուզեր ժամապաճառ ընել ձեզ, Ղուկաս աղբար, դուն աղջիկ մը ունիս . . .

— . . . է՛, ի՞նչ եղած է, գլխուն

րան մը պատահեցու . . . այլայլած եւ գունատած հարցուց Ղուկաս այնքան բարձրաձայն՝ որ Լիտիայի մայրն ալ գործը ձգած ներս եկաւ :

— Կը զարմանամ թէ ինչո՛ւ այսքան շփոթեցար. քու Ռիթա աղջիկդ միակն է ամբողջ Թորինոյի մէջ՝ որ գրաւած է իմ սիրտը իր համեստութեամբ և դեղեցկութեամբ, և ես եկած եմ քեզմէ խնդրելու . . .

— Ի՞նչ կ'ըսես Պ. Յովհաննէս դուն չե՞ս զիտեր որ բեռնակիր Ղուկաս աղբարին աղջիկը կ'ուզես : Կը ներես արդաս, դուն ինչ կարծեցիր զիս : Լսուտ՞ծ բան է ասի :

— Ղուկաս աղբար — խօսքին մէջ մտաւ Ատողֆոյ — ինչո՛ւ կը զարմանաս, ես ալ որք եւ աղքատ աղջկան մը ձեռքը պիտի ուզեմ : Մենք երկու բարեկամներս որոշած ենք ամէն գնով պատուաւոր աղջիկներու ձեռքը խնդրել, ես ալ օրիորդ Լիտիայի ձեռքը պիտի խընդբամ :

Ռէնցա, Լիտիայի մայրը, անուշ նայուածքով մը դարձաւ Ատողֆոյի .

— Պարոն դուն իմ ազջիկէն դուրս
ուրիշ Լիտիա Պուլզոն կը ճանչնաս :

— Կ'ենթատրեմ որ ձեր բարի ազ-
ջիկը պիտի ըլլայ օրիորդ Լիտիան, —ը-
սաւ Ատոլֆոյ Ռէնցայի ձեռքը համբու-
րելով :

— Բայց կ'երեւի մեր վիճակէն տե-
ղեկութիւն չունիս, * * *

Այս վայրկեանին ներս մտան եր-
կու Օրիորդները, Լիտիան և Ռիթան, ու-
րոնք հոն իրենց համեստ սենեակին մէջ
տեսնելով Յովհաննէսն ու Ատոլֆոն՝ կաս
կարմիր եղան : Օրիորդները գլուխի
խոնարհումով բարեկեցին երկու երիտա-
սարդները, առանց զգացնելու թէ ար-
դէն նախապէս իրարու ծանօթ էին :

— Ահաւասիկ մեր ազջիկները՝ գե-
ղեցիկ եւ համեստ՝ բայց աղքատ, —ը-
սաւ Ղուկաս աղբար :

Ատոլֆոյ և Յովհաննէս ոտքի ելան
եւ համբուրեցին օրիորդներու ձեռքը :

— Մենք, —ը աւ Յովհաննէս — մեր
ճնողներուն հաւանութի նը առած ենք
երջանիկ ըլլալ անոր հետ զոր կը սիրենք
ի սրտէ :

Ղուկաս աչք ըրաւ օրիորդներուն
որոնք խակոյն գլխու խոնարհումով մ'եկ-
նեցան սենեակէն :

— Ուրեմն պարոններ, ի՞նչ կը
խորհիք, ի՞նչ պիտի ըսեն թորինոցինե-
րը երբ դուք այսպէս աղքատ ազջի լնե-
րու հետ ամուսնանալ կ'ուզէք :

— Դուք տուէք ձեր հաւանութիւ-
նը եւ պիտի տեսնէք որ վաղն իսկ մեր
ճնողները ոտքերնիդ պիտի դան ձեր
ազջիկներուն ձեռքը մեզի համար խըն-
դրելու :

— Չըլլալիք բան չէ, —ըսաւ Ռէն-
ցա — չափ կոմսեր՝ նոյնիսկ իրենց աղա-
խինը կնութեան առած են :

— Եթէ Աստուած այդպէս տն՝րի-
ներ է թող իր կամքը օրհնալ ըլլայ —
ըսաւ Ղուկաս :

Այդ օրէն իսկ Յովհաննէս իմա-
ցուց իր հօրը թէ Ատոլֆոյի հետ Ղուկաս
ազօր տունը գացած էր ու անոր հա-
ւանութիւնը առած՝ Ռիթան իրեն, իսկ
Լիտիա Պուլզոնը իր ընկերոջ առնելու
համար :

Նոյն կիրակի իրիկուն Ասպետն Փի-

էզրա ժամանակին առաջ տունե՛կած էր: Ան զարմացաւ որ Թինան տուն մնացած էր փոխանակ չըջագայելու ելլելու:

— Աղջիկս, անհանգիստ ես արդեօք. — հարցուց Օռէսդէ՝ Թինային շըրթներուն համբոյր մը զրոյձելով:

— Ի՞նչդ պակաս է սիրելիս, ես կ'ապրիմ միմիայն ձեր երջանկութիւնը տեսնելու համար:

— Բայց հայր ես այն ատեն երջանիկ եմ երբ զաղափարական երիտասարդի մը պիտի տաս իմ ձեռքը, բայց պիտի ըսես թէ էռալդոն աղքատ է, եւ անծանօթի մը զաւակ:

— Ես ալ աղքատ ծնած եմ, քու մայրդ այ անծանօթի զաւակն էր զոր ես պաշտելու չափ սիրեցի:

— Ուրեմն հայր, պիտի թոյլատրե՞ս որ էռալդոն գայ իմ ձեռքը հնդրէ քեզմէ:

— Ինձի համար անո՞նք են իսկական հարուստները եւ ազնուականները սրտնք իրենց հանճարով լաւ զիրքերու կը տիրանան:

— Այդպէս է նաև էռալդոն, հայր, ըսաւ Թինա իր հօրը գլուխը բազուկնե-

րուն մէջ առած եւ համբոյրներ գրոյձելով անոր այտերուն վրայ:

Քիչ վերջ Յովհաննէս եկաւ, եւ Ռիթայի արտակարգ ուրախութեան պատճառն իմանալէն ետք, ինքն ալ հօրը վիզը ինկաւ:

Օռէսդէ իր կեանքին ամէնէն երջանիկ ժամն ապրեցաւ այդ երեկոյ:

Գործած ոճիրն'որը մոռցաւ, րորովհետեւ անոնք պատճառ եղած էին իր սիրած Լիլինայի երկու որդիները երջանկացնելու:

Վայրկեան մը եղաւ յանկարծ որ իր այլ ին առջև պատկերացաւ Ոսկեզէն Աստղպանդոկը՝ Տաշտը ուր կը հալէնէին պանդոկն իջեւանող հարուստները:

Այս տխուր պատկերը շատ շուտով ջնջուեցաւ իր դիմացէն երբ Լիլինան իր հրեշտակային դէմքով երեցաւ իրեն որ կարծես նորէն կը խնդրէր:

— «Սիրէ՛ իմ զաւակներս իրրեւ թէ քուկդ ըլլային!»

*
*
*

Մինչդեռ Ասպիտան Օռէսդէ երջանիկ երազներով կ'օրօրուէր՝ Եւա ամէն զուռ կը զարնէր Օռէսդէի անցեալը քրքրելու համար :

Օռէսդէ սկսած էր անհանգիստ ըլլալ այս կ'նոջ ներկայութենէն : Օր մը ինքն ալ կեղծ անուշով յօդուածներ հրատարակեց ըստախնդիր Անգլիացի կ'նոջ մը մասին որ Թօրինոյ կը գտնուէր և ընտանեկան խաղաղ յարկերը տակնու վրայ կ'ուզէր ընել շինծու վէպերով :

Այդ լրագիրներէն մէկը Եւայի ձեռքը ինկաւ այն առտուն՝ երբ կառքնըստած կոմս Ֆոլքոյի արհեստանոցը կ'երթար նկարուելու համար :

Կոմս Ֆոլքոն որ այդ ժամանակի Թօրինոյի անուանի նկարիչներէն մէկն էր՝ շարաթէ մը ի վեր սկսած էր նկարել Եւան : Մօտ հարիւր նկարներ կային էր աշխատանոցին մէջ, ամէնքն ալ զըլուխ գործոցներ՝ զորս չէր ուզած իրմէ հեռացնել, բայց այդ նկարներուն մէջ ամէնէն յաջողը, ամէնէն խօսունը Եւային դէմքն էր :

Ֆոլքոն իր տաղանդը ուզած էր

տպառել Եւայի դէմքին վրայ, որուն միմիայն լեզու չէր կրցած տալ :

Երբ Եւա կառքէն վար իջաւ եւ Ֆոլքոյէն դիմաւորուեցաւ :

— Տե՛ս, — բտաւ Եւա, լրագիրը ցուցնելով — Փիէդրա ասպետը ինչեր կը զրէ՛ :

— Մարդիկ երբ կախազան պիտի բարձրանան՝ ճարտասան կը դառնան, ես ալ ձգի պիտի կարգաս՝ Լոնտրայէն սպասուած նամակը :

— Ինչ արդէն պատասխանն առի՞ր, Եւա ինչդրած էր կոմս Ֆոլքոյէն որ պէսզի գեղեցիկ իտալուհի մը Լոնտրա զրկէ տալով անոր այն բան զրամ՝ որ ան հարուստի մը պէս ծախսէր իր վրայ գրաւելով ուրիշներուն ուշադրութիւնը :

Իտալուհին կը զրէր Ֆոլքոյին Հաղիւ թէ Լոնտրա հասայ իսկոյն Վիսկեդէն Աստղը պանդոկը գացի, առաջին յարկի վրայ ամէնէն գեղեցիկ սենեակը վարձեցի, ժամ մը հտք առ թը ունեցայ տեսակցելու պանդոկապետին հետ, յիսունոց իտալացի մը Պէռոյ Դոմինոյ :

« — Ամուսնացած էք — հարցուցի

« — Այ, — պատասխանեց թեթեւ ծիծաղով մը եւ աւելցուց — իսկ դ՞ուք

« — Այ ըսի ժպիտով մը աչքերս աչքերուն յառած:

« Ես չուզեցի շատ տեսնուիլ իր հետ կարեւոր գործեր ունիմ տեսնելիք, ե ներողութիւն խնդրելով բաժնուեցայ, ըսելով թէ երեկոյ ժամը Ցէն առաջ կը վերադառնամ:

« Երեկոյ ժամը Պին սենեակս այցելելու եկաւ Պրդոյ, սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրի:

— Ինչո՞ւ չէք ամուսնացած — հարցուցի: Պատասխան չտուաւ, միայն բարձրաձայն սկսաւ խնդալ:

— Չէ՞ք պատասխաներ:

« — Ո՞ր համեստ ազջիկը պիտի գրաւուէր ինձմէ:

« — Գեղեցկութիւնը մարդուս հոգիին մէջ պէտք է փնտռել:

Պէրդոյ բոլոր ուժը թափեց աչքերուն տուաւ հմայք մը ու ինձի նայեցաւ:

Մենք ալ ամուսնացած կ'ըլլանք եւ

զանք, երկրորդ օրն իսկ պատեհութիւն մը ստեղծեցի որով կրայայ իր սենեակը այցելել:

Երբ պատէն կախուած նկարները աչքէ անցուցի՝ հոն նշմարեցի Օոէսդէի նկարը:

Այնպէս մը ձեացուցի իրրե թէ չեմ ճանչնար ու պարզամտութեամբ մը ըսի:

— Տե՛ս սա մարդը թէ և գեղեցիկ է շայց ես երբեք պիտի չօգլի իր կիսը ըլլալ: — Յուցնելով ուրիշ լուսանկար մը — Սա հրեշտակային դէմքը ո՞վ էր:

— Լիլինա էր անոր անունը, ասոնք ալ իր զաւակներն են եւ — ուցուց Յովհաննէսի ու Թինայի պատկերներն նկարը, — Այս մարդն ալ պանդոկին տէրն էր, հիմա ասպետ եղլ է կ'ըսեն, Թորինոյ կը գօնուի» չէ՞ք ճանչնար:

Սոսի — Ո՛չ, Թորինոյ գօնուած չեմ: — Ու նոյն լիլիոնը երբ ես ու Պերգո Դոմինոյ շամբանիայի շիշերուն մօտիկ նստած էինք՝ ան միամտութեամբ յայտնեց թէ ու Թինան Յովհաննէսն ո՛չ թէ Օոէսդէին՝ այլ Լուիճիի Մօնկրէնոյի ազգաբնակից գաւ սկսեցին էին . . . »

Եւա, որ մի՛նչեւ այս աստե՛ն լուս՝
մտիկ կ'ը՛կեր նամակին բովանդակու-
թեան՝ յուզուած ոտքի ելաւ, կոմս Ֆոլ-
քոյի ձեռքը սեղմեց և բաւաւ:

— Շնորհակալ եմ կոմս, իմ կաս-
կածներս սկսան իրականութիւն ըլլալ,
այո՛, Ասպետն Օւէսդէ. ոճրագործ մըն է,
նոյն իսկ ինքն է Ռավալիանոն անյայտ
ապցնողը:

Ֆոլքոն լուզուեցաւ եւ վստահ ե-
ղաւ թէ կրցած էր կոմսուհի Եւայի սիր-
ար գրաւել ու մօտ ապագայի անոր ա-
մուսինն ըլլալ:

*
* *

Երկու շարթուան ընթացքին մեր
վկային մէջ երեցոյ դէմքերը կ'ցան ի-
րենց կեանքի ընկերներն ընտրել:

Թոյնան որ տարիներէ ի վեր կ'ե-
րազ'ր աղքատ՝ ըայց սաղանդաւոր է-
ռալդոյի կինն ըլլալ, Յովաննէս որ ա-
մէն գնով Ղուկաս Աղբարին Ռիթա աղ-
ջիկը կնութեան կ'ուզէր, Ատոյֆոյ վաւր-
Քը որ Լիտիայի ձեռքը խնդրած էր եւ

Ֆոլքոյ կոմսը կոմսուհի Եւայի ամուսի-
նը կ'ուզէր ըլլալ՝ ամէնքն այ որոշեցին
Օւէսդէի պալատին մէջ նշանտուքի մա-
տանիները փոխանակել:

Ամէնքը ուրախ էին եւ երջանիկ
միայն Ատոյֆոյի մայրը Ռոզմնա Կիտուր
էր, ոչ թէ անոր համար որ Լիտիան ի-
րեն հարս պիտի ունենար՝ այլ անոր հա-
մար որ Ֆոլքոյ տրուեստագէտը Եւայի
ամուսինը պիտի ըլլար:

Օւէսդէի մեծ շքեղ պարասուհը
մէջ մէկ ատեն այսքան բազմութիւն տե-
սած չէր: Մաղիկները ու լոյսերը՝ ներ-
դաշնակ երաժշտութեան ընկերացած
կեանք եւ զուարթութիւն կը բուրե-
ին. այդ իրիկունը ոչ ոք մա՛ր կը խոր-
հէր եւ ոչ ոք կը վերլիչէր կը անցեալին
ախրութիւնը:

Օւէսդէն սակայն, որ ամէնէն եր-
ջանիկ հայրն էր այդ իրիկունը՝ գլուխը
կախ՝ կարծէք չէր ուզեր ոչ լոյսին ոչ
ճաղիկներուն նայիլ: Երաժշտութիւնը եւ
պարոզ զոյգերը հրապոյրի ոչ մէկ նշոյժ
կը գրոշմէին անոր դէմքին վրայ:
Ոչ ոք անդրադարձաւ Օւէսդէի

այս տարօրինակ կացութեանը բացի Եւայէն :

Վայրկեան մը Օռէսդէ ձգեց պարսարահը եւ սենեակը տուանձնացաւ ձեռքը տաք ճակտին տարաւ : շիեց զայն քանի մը անգամ եւ յետոյ նստաւ իր գրասեղանին առջեւ : Դարակէն զուրոհանեց մեծ պահարանով նամակ մը զայն կարդաց անգամ մը եւս :

Այս նամակը սասկեանութենէն զրուած էր, յայտնելով թէ անանուէի մը կողմէ ամբաստանուած է՝ իրրեւ տեղեակ ոճրագործութեանց՝ որոնք տեղի ունեցած էին Լոստրայի «Ասկեղէն Աստղ» պանդոկին մէջ, եւ կը հրաւիրեն զինքը բացատրութիւններ տալ :

Այս նամակը, երբ, ո՛վ գիտէ քաներորդ անգամը կարդաց Օռէսդէ՝ սարսուռով մը գրպանը դրաւ, յետոյ Լիլիւնայի լուսանկարը ձեռք առաւ համրութեց զայն երկու խոշոր արցունքներ ձգելով անոր վրայ, կրիին համբորներ տուաւ նաև Յովհաննէսի եւ Թինայի հին լուսանկարներուն, յետոյ նորէն ձեռք առաւ Լիլիւնայի պատկերը եւ անոր լուսեց աչ-

քերը՝ սա խօսքերը ըսելով արցունքը աչքերուն :

— Լիլիւնա, հրեշտակս, ըսէ երջանիկ ես գերեզմանիդ մէջ : Ես երջանիկ եմ, որովհետեւ կատարեցի խոստումս, սիրեցի զաւակներդ իրրեւ ի՛մ զաւակներս անոնց ապագայ երջանկութիւնը ապահովեցի, կ'ուզեմ քեզի գալ Յովհաննէսին ու Թինային ըջտնկութեան համար :

Օռէսդէ գրիչը ձեռք առաւ եւ սա քանի մը տողերը գրեց. «Անուշիկ զաւակներս Յովհաննէս եւ Թինա, Հայրական պարտականութիւնս կատարեցի, ոչ մէկ բան խնայեցի ձեզ երջանիկ ընելու համար :

«Ես ձեր սիրելի մայրիկին կ'երթամ, զուք շարունակեցէք երջանիկ ապրիլ ժառանգելով իմ հարստութիւնը :

Հայրիկնիդ

Ասպետ Օռէսդէ Փիէգրաս :

Եւ հանեց միւս գրպանէն թելօլկէսը ու դրաւ սեղանին վրայ :

Այս վայրկեանին պարասրահին մէջ բոյորը նստած էին զիտնու երկու զոյգերու պարերը, Թինան էօպլոդոյի եւ Յովհաննէս Ռիթայի հետ : Խանդա-

վառ երաժշտութիւնը լոնց և բուռն ծափերը սրահը թնդացողին:

Ծափերը երբ լոնցին՝ պայթիւն մը լսուեցաւ:

Թինա՝—Նայրիկ . . . , բացառանչեց և Էռայդոյի բազուկներուն մէջ ուշաթափ եղաւ, մինչդեռ Յովհաննէս իր հորը սենեակը վազեց, իր հտուէն եկան Նւա և Ֆորդոյ:

Գեահինը փռուած էր Օւէսդէ. ճակատէն արիւնը դուրս կը ժայթքէր:

Յովհաննէս հորը վրայ ինկած բացառանչեց:

—Հայրիկ, դեռ նոր պիտի սկսէինք երջանիկ ըլլալ և դուն կը հեռանաս մեզմէ:

Օւէսդէ աչքերը յացաւ վերջին անգամոն ան համար, զանոնք յառեց Նւայի վրայ որ զբացուած էր, և թոթովեց:

« . . . Յովհաննէս, Թինա, Լիլինա, Լուիճի . . . »

Այս չորս անունները միայն տուաւ Օւէսդէ. ուսկից ոչ ոք բան մը հասկըցաւ՝ բացի Նւայէն:

Թինան ալ ներս բերին:

Նւա զգացուած՝ ինքն ալ փոխանակեց—Ռիդարտո Լիտա . . . »

Օւէսդէի զէմքին վրայ երեւցաւ խղճին խայթը՝ Ասպլիացի տարօրինակ կինը՝ Նւա՝ աւելցուց:

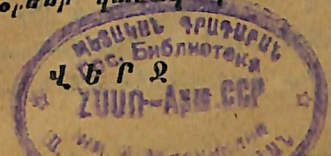
—Ասպետ Փիէդրօն, հանգիստ եղիւր, զաւակներդ պիտի սիրեմ, որովհետեւ անոնք ինչպէս յուզինդ էին՝ այնպէս ալ իմինս են:

Օւէսդէի զէմը խանդավառեցաւ. աչքերը գոցեց. ամէնքը ծունկի եկան ազոթելու անոր հողւոյն համար, մինչդեռ օտքերը յուզիչ մտները կը սըռազէր:

Այս սեղիներէն հտը նոր արշալոյս մը ծագեց:

Օւէսդէն սարսափած իր անցեալի յայտնութենէն՝ վերջ տուաւ կեանքին որպէսզի Յովհաննէսի եւ Թինայի պատիւը չարատաւորուի:

Օւէսդէի անպատուաբեր այցեալը Նւան իր հետ գնեցման ասրաւ ի սէր Լուիճիի ապօրենի զաւակներուն:

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ա Ն Ո Ի Թ Ե Ա Ն

ԱՓԱՆԱԳԻՆ ԳՐԲԵՐ

ԴԻՅԱԻԱՆ. գրուհին հաւաքա-	
ձո, Ա. տարի 2. Մ. Պոտուրեանի	30 էջ
ԵԱՍԼՎԱՐ, Երուանդ Օտեանի	20 »
ԸՆԿԵՐ ՓԱՋՈՒՆԻ Երուանդ	
Օտանի	20 »
ՕՐԻՈՐԴ ՍԱԹԵՆԻԳ ՎԷՊ Պոլ-	
սանայ Կեանէ, Հորիօնի	40 »
ՈՈՐՍԱՍՏԱՆ ԹԷ ԹՈՒՐԻՅԱ	
Յ. Բաջազնուների	20 »
ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ օփեռէթ	15 »
ԱՐՄԵՆԱԿԻՆ ՅԵՅՍԵՐԸ նորա-	
վէպ 2. Մ. Պոտուրեանի	10 »
ԺՈՂՈՐԴՊԱԿԱՆ ԵՐԻԱՐԱՆ	
Յ. Գ. Ատրոշանի	25 »
ՌՈՒՄԱՆԱՀԱՅ ՏԱՐԵՅՈՅՅ	
1925ի, հետաքրքրական յօդուած-	
ներ, պատմուածներ և տեղեկու-	
թիւներ	40 »
ԹԻՍՊԱՐՏԸ, Թատերախաղ	
Թրգմ. Վ. Գէորգեանի	15 »
Այո գիրքերը գնելու համար դի-	
ժէ, 2 Մ. Պոտուրեանի Str. Flauerului	
26 Bucarest: — Կրպածաճառներու հե-	
կրնանք փոխանակութիւն ընել:	

9 1 2 5 0 4 5 8

25

2727

2013

